

1982/83:50

Onsdagen den 15 december fm.

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1982/83:61 till justitiekammaren

1982/83:77 till näringsutskottet

1982/83:78 till utrikesutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1982/83:144 till civilutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:16

Finansutskottets betänkanden 1982/83:20, 21 och 24

Skatteutskottets betänkanden 1982/83:12 och 15

Lagutskottets betänkande 1982/83:14

Kulturutskottets betänkande 1982/83:17

Utbildningsutskottets betänkanden 1982/83:11 och 12

Trafikutskottets betänkanden 1982/83:5 och 6

Jordbruksutskottets betänkande 1982/83:20

Näringsutskottets betänkanden 1982/83:15 och 18

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1982/83:13

Civilutskottets betänkanden 1982/83:7 och 8

5 § Upphävande av beslutet om karensdagar, m. m.

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1982/83:10 om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m. (prop.
1982/83:55 delvis).

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

skatteutskottets betänkande

1982/83:14 om höjning av mervärdesskatten (prop. 1982/83:55 delvis).

socialförsäkringsutskottets betänkande

1982/83:9 om höjning av arbetsmarknadsavgiften (prop. 1982/83:55 delvis),

socialutskottets betänkande

1982/83:12 om familjepolitiken (prop. 1982/83:55 delvis och skr. 1982/83:34),

socialförsäkringsutskottets betänkande

1982/83:13 om upphävande av beslutet om karensdagar, m. m. (prop. 1982/83:55 delvis),

jordbruksutskottets betänkande

1982/83:21 om subventioneringen av livsmedel (prop. 1982/83:55 delvis) samt

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:12 om förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen m. m. (prop. 1982/83:55 delvis).

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande 10, skatteutskottets betänkande 14, socialförsäkringsutskottets betänkanden 9 och 13, socialutskottets betänkande 12, jordbruksutskottets betänkande 21 samt arbetsmarknadsutskottets betänkande 12 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Detta är den dag socialdemokraterna helst skulle ha velat slippa. Det är den dag då de skall uppfylla sina fyra heliga vallöften. De skall gynna friska medborgare som endast tillfälligt är sjuka. De skall se till att pensionärerna får kompensation när skatten på brännvin höjs – men inte när devalveringen gör kaffet dyrare. De skall ge förbättringar åt dem bland de arbetslösa som redan har den högsta ersättningen. Och de skall ge ytterligare statsstöd till den form av barnomsorg som sedan länge tilldelas den största subventionen med allmänna medel.

Allt detta skall betalas med en höjning av momsen. Den skatteskärpningen drabbar som bekant alla – fattiga som rika. Köpkraften bland de yrkesverksamma, vilken redan sänkts kraftigt till följd av devalveringen, skall pressas ned ytterligare. Vidare skall löneskatten höjas. Även den reducerar reallöneutrymmet. Men därutöver motverkar den återhämtningen i näringslivet och slår ut i stället för att skapa arbetstillfällen.

Dessa skattchöjningar utlöser ytterligare kompensationsbehov. Bidragen skall höjas till barnfamiljer och studerande, och livsmedelssubventionerna skall åter bli större. Rundgången av skatter och bidrag snurrar vidare i allt snabbare takt.

Den här karusellen har startats med berätt mod och drivs vidare i – åtminstone skenbart – kontrollerade former. Men det underskott i statens budget som blir följderna tycks nu skena i väg utan en chans för regeringen att hålla igen. Förra året var underskottet 68 miljarder kronor. Med borgerlig politik skulle det i år ha kunnat bli 75 miljarder, vilket reellt sett inte hade inneburit någon ökning. Efter devalvering och krisplan fick ekonomi- och budgetminister Feldt förkunna att kampen för att få ned budgetunderskottet hade inletts med att det ökats på till 90 miljarder. Härefter meddelade riksrevisionsverket att det nu väntas bli 94 miljarder.

I den allmänpolitiska debatten i slutet av oktober förutspådde jag att underskottet kommer att växa till 100 miljarder innan budgetåret är slut. Med den takt som utvecklingen hittills har tagit riskerar jag att framstå som en stor optimist.

Det finns en tendens i svensk debatt att underskatta nackdelarna med vårt enorma och snabbt växande budgetunderskott. Vi bygger i rask takt upp spänningar i vårt land, som vida överträffar den traditionella rivaliteten mellan arbetstagare och kapitalägare, mellan lägre och högre inkomsttagare. De nya fördelningsproblemen ställer förvärsarbetande mot pensionärer och studerande och dagens generation mot den efterkommande. Framför allt uppstår spänningar på den finansiella sidan. När alla tillgängliga kreditmedel går åt för att klara statsupplåningen, blir det inget över för den nödvändiga utbyggnaden av näringslivet. Men till dessa frågor återkommer jag, herr talman, i morgondagens debatt om den ekonomiska politiken.

I betänkande nr 10 från finansutskottet, som vi nu har framför oss, hävdar de socialdemokratiska ledamöterna att det stora underskottet gör det nödvändigt att totalfinansiera de förbättringar som de föreslår i det sociala förmånssystemet. Som motivering för att avslå den moderata partimotionen anges att vi skall ha ägnat oss åt tvetalan. Vi sägs ha påstått att de socialdemokratiska åtgärderna både överfinansieras och underfinansieras. Den anklagelsen vittnar verkligen om argumentnöd. Vad vi framhåller i vår motion är att den sammanlagda effekten av de ekonomisk-politiska förslag som lagts fram i propositionerna 50 och 55 leder till ett ökat budgetunderskott – ett uttalande vars riktighet med all tänkbar kraft demonstrerats i riksrevisionsverkets senaste budgetprognos. Därutöver har vi klargjort att skattehöjningarna i proposition 55, jämfört med de där föreslagna utgiftsökningarna, medför en överfinansiering, vilket utskottsmajoriteten själv redovisar i form av ett kassamässigt överskott på närmare 3 miljarder kronor budgetåret 1983/84. Men vill man missförstå, så är det klart att det går.

Socialdemokraterna vill gärna ge intryck av att de fyra heliga vallöftena innebär sociala förbättringar för de sämst ställda, vilka vi alla solidariskt skall vara med om att betala. Men det är ju inte alls det som saken gäller. De förhållanden som socialdemokraterna vill få till stånd, de gäller ju redan i

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

dag. I syfte att begränsa budgetunderskottet med alla dess negativa verkningar beslöt den borgerliga riksdagsmajoritet som fanns före valet att något begränsa utgifterna för vissa sociala välfärdsanordningar, utan att detta i något fall behövde träffa de sämst ställda grupperna.

Socialdemokraterna medger i detta sammanhang det riktiga i att försöka hålla nere budgetunderskottet, men väljer att höja skatterna för att bevara förmånerna.

Bortsett från den starkare viljan på den borgerliga sidan att hålla nere budgetunderskottet, framkommer här den verkliga skillnaden i synen på hur det skall bemästras. Socialdemokraterna tror fortfarande att det kan ske genom att höja skatterna, trots att vårt skattetryck redan är hårdast i världen och tar i anspråk mer än hälften av våra samlade inkomster. Den borgerliga riksdagsmajoriteten uttalade i våras att ett ökat skattetryck inte är en framkomlig väg för att minska budgetunderskottet, utan det måste ske via besparingar på statsbudgetens utgiftssida.

Det betyder att vi borgerliga reserverar i utskottet inte tar avstånd från majoritetens bedömning att det är nödvändigt att totalfinansiera de i propositionen aktuella åtgärderna. Vår uppfattning är att dessa åtgärder inte är aktuella, varför frågan om totalfinansiering över huvud taget inte uppkommer.

Jag inledde, herr talman, med att uttala en förmodan att socialdemokraterna helst skulle ha velat slippa uppleva denna dag. Det är ännu oklart hur den kommer att sluta. Alldeles klart är däremot att det här i kammaren finns en majoritet som är emot den del av regeringens förslag som går ut på att höja momsen med två procentenheter.

Det finns ett bra sätt för socialdemokraterna att komma ur den knipa som de fyra löftena försatt dem i. Det är att hålla fast vid sin uppfattning att de inte kan genomföras ofinansierade och att godta det förhållandet att det inte går att samla en majoritet kring ett förslag hur de skall finansieras. Därmed blir allt vid vad den borgerliga riksdagsmajoriteten beslutade redan i juni före valet.

Om ni socialdemokrater väljer en så klok utväg ur ert dilemma, skall inte vi moderater häna er för det. Men ni får räkna med att det blir tal om svek, om – som skedde vid presentationen av era förslag på pensionsområdet – ni själva påstår att ni har uppfyllt era löften, trots att det uppenbart är osant.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till den borgerliga reservationen nr 1 i finansutskottets betänkande 10. Jag yrkar också bifall till reservation 4, som ger en annan motivering än majoritetens för att avslå vpk:s finansieringsförslag.

Anf. 3 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Svenska folket har vaknat denna morgon med besked via massmedia att statsminister Olof Palme och regeringen är beredda att avgå. Frågan är vad svenska folket känner sig mest skakat av, detta besked från statsministern eller alternativet att momsen höjs med 2 %. Jag får intrycket av att regeringen Palme är så fixerad vid sin egen myt om kraftfullhet att den

förlorat sinnet för proportioner. En dag träder statsministern själv fram för att försvara ett av sina statsråds fadäser och går därvid till våldsamma angrepp mot en enskild medborgare. En annan dag hotar han med minoritetsregeringens avgång, om inte ett parti – vpk – totalt underkastar sig regeringens önskemål om stöd för att genomföra några samhällsekonomiskt sett dubiösa vallöften.

Har regeringen glömt vilken ekonomisk situation vårt land befinner sig i, liksom över huvud taget situationen i vår omvärld? Är det vi bevittnat nu den omtalade kraftfullheten, så liknar det en kraftfullhet på väg mot självutplåning.

Förvisso finns det mycket att säga om regeringens ekonomiska politik, men den debatten skall ju, med risk för att som jästen slängas efter degen i ugnen, ske i morgon. Det är dock redan nu värt att notera som bakgrund till dagens debatt att devalveringen innebär ett moment av alltför stort risktagande i stabiliseringspolitiken och att regeringens hittills genomförda eller aviserade åtgärder verkligen inte har varit övertygande. Devalveringen kan inte frita regeringen från ansvaret att fullfölja anpassningen av vår ekonomi till den ekonomiska verklighet i vilken vi lever.

Under 1950- och 1960-talen upplevde västvärlden i allmänhet och Sverige i synnerhet en exempellös ekonomisk tillväxt, som vi gång efter annan har anledning att återkomma till. De varje år växande tillgångarna räckte både till att kraftigt höja den privata levnadsstandarden och till att samtidigt öka de offentliga ambitionerna. Vi byggde upp ett stort antal sociala trygghets-system, där besluten innebar stora åtaganden för framtiden. Men den ekonomiska tillväxt vi hade när besluten togs framstod de höga ambitionerna inte bara som önskvärda utan även som realistiska.

Under 1970-talet har den ekonomiska situationen drastiskt förändrats både ute i världen och här hemma. Den ekonomiska tillväxttakten har sjunkit radikalt och, såvitt man nu kan bedöma, för överskådlig tid. Detta har fört med sig en betydligt lägre ökningstakt för det allmännas inkomster. Inkomsterna växer helt enkelt inte i takt med utgifternas ökning. Tillväxttakten för utgifterna är ju bestämd av de beslut som togs i en helt annan, mera idyllisk, ekonomisk situation.

Den nuvarande situationen, med automatiskt snabbt växande utgifter å ena sidan och betydligt långsammare växande inkomster å den andra, måste med nödvändighet leda till ett alltmer ökande budgetgap. Så har också skett, i vårt land som i en lång rad andra länder.

I denna situation finns i princip bara två vägar att gå: att skärpa beskattningen, så att inkomsterna anpassas efter utgifterna, eller att anpassa utgifterna till inkomsterna. Socialdemokraterna valde under första halvan av 1970-talet den förra metoden. Detta ledde till att Sverige fick världens högsta skattetryck. Allvarligare var dock att det höga skattetrycket fick mycket negativa effekter på ekonomins långsiktiga funktionssätt. Det lönade sig allt sämre att arbeta vitt och allt bättre att arbeta svart. Att främst de orimligt höga marginalskatterna fick dessa effekter insåg inte socialdemokraterna förrän 1980. Trots detta har man ännu inte vågat fullt ut dra konsekvenserna

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

utan bröt nyligen, under trycket från I.O. upp den skatteuppgörelse man 1981 ingått med centern och folkpartiet.

Det finns numera en rätt entydig uppfattning att ökade skattepålagor inte är någon framkomlig väg att i någon betydande utsträckning öka inkomsterna i ett land som redan har så högt skattetryck som vi har i Sverige.

Då återstår bara den andra vägen, nämligen att anpassa utgifterna till inkomsterna. En sådan anpassning kan, om den skall få tillräcklig omfattning, bara ske genom att man begränsar den automatik när det gäller utgiftshöjningarna som finns inbyggd i de tidigare fattade besluten.

Ett sådant arbete är dock – det skall erkännas – politiskt besvärligt, även om det görs med den klara föresatsen, som den förra regeringen hade, att skydda de sämst ställda grupperna. Eftersom sådana "besparingsbeslut" med nödvändighet kommer att beröra många enskilda människor, är det naturligtvis lockande för en ansvarslös och skrupelfri opposition att slå politiskt mynt av att motsätta sig varje anpassning och karakterisera den som "social nedrustning".

Med just en sådan argumentering och en sådan löftespolitik vann socialdemokraterna årets val. Man lovade bl. a. att fullt ut återställa värdesäkringen av pensionerna. Centern, folkpartiet och moderaterna hade som ett led i att begränsa de automatiska utgiftsstegringarna gjort det i och för sig mycket måttliga ingreppet att pensionärerna inte automatiskt kompensades för energiprishöjningar och höjningar av de indirekta skatterna. Avsikten var att pensionärerna, liksom alla andra, skulle bära sin del av t. ex. oljeprishöjningarna, som inte är betingade av den nationella utvecklingen inom Sveriges gränser utan av en utveckling varöver vi inte råder.

Visserligen förestår nu regeringen att den fulla compensationen återställs fr. o. m. 1984. Det är emellertid intressant att se hur man har agerat när det gäller 1983. I en frågedebatt här i riksdagen den 21 oktober mellan ekonomi- och budgetministern Kjell-Olof Feldt och mig sade Kjell-Olof Feldt två gånger att pensionärerna skulle få full compensation för devalveringens effekter. Det var nog tur att han inte sade det en tredje gång, för då hade väl tuppen galt. Det dröjde nämligen bara åtta dagar efter frågedebatten innan socialminister Sten Andersson kunde meddela att han hade gjort upp med sin partivän Lars Sandberg, ordförande i den ena av de två pensionärsorganisationerna, att pensionärerna inte skulle få compensation för de kraftiga prishöjningar som devalveringen skulle komma att föra med sig under 1983.

Socialdemokraterna har förklarat att de avser att finansiera sina vallöften i första hand med en tvåprocentig momshöjning.

Skulle en sådan momshöjning antas av kammaren, innebär detta ytterligare en påspädning på den inflationsbrasa som devalveringen redan satt i full låga. Nästa år kan vi emotse en inflation på 12–15 %, dvs. minst dubbelt så hög som den som mittenregeringens politik pekade emot. Momshöjningen kommer dessutom att få en starkt efterfrågedämpande effekt med allvarliga följdverkningar för sysselsättningen inom hemmamark-

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

nadsindustrin.

Socialdemokraterna har påstått att de avser att finansiera vallöftena fullt ut. Momshöjningen påstås ge 4,5 miljarder kronor. När momsen sänktes för ett år sedan med exakt lika mycket som socialdemokraterna nu föreslår att den skall höjas med beräknade finansutskottet kostnaden till 3 miljarder kronor. Även om man inräknar penningvärdeförändringen och en viss osäkerhetsmarginal, kan det allvarligt ifrågasättas om inte den socialdemokratiska regeringens förhoppningar, att momshöjningen skall ge 4,5 miljarder kronor, är grovt överdrivna.

Dessutom måste beaktas att den stora devalveringen på 16 % kraftigt sänker efterfrågan på svenska varor. I regeringens proposition har minskningen av den privata konsumtionen beräknats till 2 %. Detta minskar skattebasen för moms med ca 6 miljarder kronor, vilket innebär ca 1 miljard kronor mindre i momsintäkter jämfört med den konsumtionsnivå som var aktuell för beräkningarna beträffande effekterna av momssänkningen hösten 1981.

Centern och folkpartiet har därför i sin gemensamma reservation i finansutskottet gjort gällande att en realistisk bedömning av vad momshöjningen kan komma att ge snarare ligger mellan 3 och 3,5 miljarder kronor.

Riksrevisionsverkets nyligen publicerade budgetprognos bekräftar antagandena i reservationen beträffande momsutfallet.

I verkligheten saknas det sannolikt inte 300 milj. kr., som regeringen medger, utan 1–2 miljarder kronor innan vallöftena är helfinansierade.

I samband med utskottsbehandlingen av momsen finns ett mycket anmärkningsvärt påstående i socialdemokraternas skrivning. Där står: "I de nu föreliggande kalkylerna i propositionen har inte antagits att konsumtionsvolymen påverkas av skattesatsens höjning." Detta skall jämföras med vad som står i propositionen: "Den nu förordade höjningen innebär med beaktande av beräknade ändringar av konsumtionsvolymen och konsumtionsvärdet en årlig intäktsökning om ca 4 500 milj. kr." Detta visar att socialdemokraterna själva inte har gjort klart för sig konsekvenserna av momshöjningen.

Emellertid är det ju allmänt känt sedan länge att alla övriga partier motsatt sig en momshöjning, även vpk. För vpk har just motståndet mot allmänna momshöjningar varit en profilfråga i årets valrörelse liksom i flera tidigare valrörelser. Om nu vpk inte säljer ut sin själ, kan man bara konstatera att socialdemokraternas hela valrörelse stod på lösan grund. Fallor momsen och därmed alla vallöftena, kräver ju parlamentarismens grundläggande principer att väljarna ånyo får ta ställning till den politiska huvudinriktningen i det här landet.

Svenska folket kanske t. o. m. är berett att betrakta Olof Palmes hot som ett nytt löfte.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1 och 4 vid finansutskottets betänkande nr 10.

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Anf. 4 ROLF WIRTÉN (fp):

Herr talman! I mitten av 1970-talet ökade lönekostnaderna för näringslivet med 40 % på två år. Denna kostnadsexplosion tillsammans med allvarliga och djupgående strukturproblem i den svenska industrin samt den svåraste lågkonjunkturen sedan 1930-talet har lett till svåra obalanser i den svenska ekonomin.

De senaste årens ekonomiska debatt har handlat om hur vi skall komma ur de här problemen. Meningarna har varit minst sagt delade. För egen del har jag hävdat att den enda framkomliga strategin är ett dubbelt grepp i den ekonomiska politiken. Enligt folkpartiets uppfattning måste vi både befrämja tillväxtkrafterna i ekonomin och angripa utgiftssidan i de offentliga budgetarna. Socialdemokraterna har älskat att tala om vår politik som endast de många kvävande svångremmarnas politik. Detta är fel. När vi i morgon skall diskutera ekonomin i stort skall vi också redovisa vårt samlade grepp för att få hjulen att rulla effektivare. Dagens debatt gäller socialdemokraternas s. k. fyra vallöften. Det gäller således proposition 55 där förslag läggs fram om värdesäkring av pensioner och andra basbeloppsanknutna förmåner, karensdagarna, arbetslöshetsförsäkringen och statsbidragen till den kommunala barnomsorgen.

I själva verket bibringades svenska folket under valrörelsen den föreställningen att åtskilligt mer manna skulle regna från himlen, om bara socialdemokraterna vann valet. Löfteskarusellen snurrade. Med hjälp av den samlade arbetarrörelsens enorma propagandaresurser blev det ju socialdemokratisk seger, och nu sitter man i kanslihuset och funderar på löftespolitikens konsekvenser. En första prövning väntar i dag. Skall finansieringen med högre moms vinna majoritet? Om icke, vad händer då? Det är dagens drama i ett nötskal.

Hur var det då med det dubbla greppet? Jo, den offentliga sektorn tar i anspråk 66–67 % av BNP, dvs. två tredjedelar av allt som produceras i varor och tjänster. Men vi tar bara in något över hälften av BNP i skatter och avgifter. Här uppstår ett växande underskott om inte kraftåtgärder vidtas. Och sådana har tagits sedan 1980. I en serie besparings- och budgetpropositioner har minst 20 miljarder sparats. Om motsvarande belopp skall tas in till statsverket, räcker det inte ens med en 10-procentig momshöjning. Det ger ett mått på vad som har åstadkommit.

Under 1982 kunde vi för första gången notera att vi var på väg att få grepp på obalanserna i den svenska ekonomin. För budgetåret 1981/82 blev budgetunderskottet 68 miljarder kronor mot beräknat 76 miljarder kronor. För 1982/83 kunde regeringen vid den reviderade finansplanen i april i år sänka det beräknade underskottet från 83 miljarder kronor till 76 miljarder kronor. Med vår politik hade detta restaurationsarbete kunnat fortsätta. Nu fick vi inte väljarnas förtroende, och vi kan dess värre notera en katastrofal försämring. Beskeden från budgetdepartementet talar om ett underskott på över 90 miljarder kronor, och det tycks med den socialdemokratiska politiken bara vara en tidsfråga innan vi är över 100 miljarder kronor i underskott.

Med ett underskott, som således ligger mer än 20 miljarder kronor över föregående budgetårs, följer också en kraftig ökning av räntebördan. Den stiger från 36 miljarder kronor till 46 miljarder kronor; det är därmed den snabbaste ökningen av alla budgetposter.

Jag nämner de här talen för att ge eftertryck åt den tidigare regeringens ständiga varningar om att det är bråttom att angripa utgiftssidan, om vi inte skall "gå ut på gungfly", där det blir svårt att finna någon botten. Det räcker inte med att lita på inkomstsidans tillväxt. Vi kan inte räkna med lika kraftig ökningstakt som under de gyllene åren på 1950- och 1960-talen. Och även om det skulle bli möjligt, räcker det inte för att nå balans. Därför måste också utgiftssidan bantas med kraft, och där har socialdemokraterna inte ställt upp.

Under valrörelsen frågade jag flera gånger: Hur skall en socialdemokratisk regering klara den automatiska ökningen av budgetunderskottet på ca 10–15 miljarder? Skall ni öka världens redan nu högsta skattetryck med nya skatter och avgifter, eller skall ni låta budgetunderskottet bara växa, eller skall ni till äventyrs vända på klacken och äntligen inse att vi inte kan leva över våra tillgångar och också från er sida föreslå besparingar? De här frågorna förblev obesvarade. Vi kan nu börja avläsa resultatet. Skatteskraven är i gång, och underskottet visar rekordtillväxt. I och för sig verkar det som om de 90 miljarderna i underskott 1982/83 är tilltagna med råge för att budgetministern skall kunna visa sig duktigare redan budgetåret 1983/84.

Men det är att beklaga att regeringen rullar problemen framför sig. De kommer att förstoras som den rullande snöbollen. Det förtjänar kanske att i detta sammanhang crinra om vad de sex s-ekonomerna skrev i Stockholms-Tidningen den 19 januari i år:

"Det är viktigt att denna strama politik får ett genomslag redan nu. De ståndpunkter som vissa socialdemokrater framfört, enligt vilka en kommande socialdemokratisk regering först under några år skulle kunna bedriva en expansiv utgiftspolitik för att därigenom 'få fart' på Sverige och därefter ta itu med underskottsproblemen, är rena illusionsmakeriet.

En sådan strategi skulle snabbt spä på underskotten och inflationen samt urholka vår internationella konkurrenskraft i så hög grad att alla möjligheter att komma i balans under överskådlig tid framöver effektivt omintetgjordes."

Man kan bara säga: Just det. Vidare kan man faktiskt finna samma insikt i det ursprungliga socialdemokratiska s. k. krisprogrammet. I det pekar man på en rad allvarliga effekter på ekonomin. Det sägs där:

"Kredit- och kapitalmarknaderna snedvrids. Angelägna investeringsprojekt riskerar att trängas ut från kreditmarknaden av den växande statliga upplåningen. Räntenivån drivs upp, vilket fördyrar produktiva investeringar. I stället stimuleras framväxten av en okontrollerad grå lånemarknad med skyhöga räntor för lån som i stor utsträckning går till konsumtionsändamål. Budgetunderskottet driver dessutom på inflationen både genom att pressa upp räntenivån och genom att öka penningmängden i ekonomin."

Insikten om nödvändigheten att spara finns således också på socialdemo-

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

kratiskt håll, men av politiska eller andra skäl vågar man inte ta tag i de här frågorna. Och visst krävs det civilkurage för att, även om det är valår, lägga fram besparingsförslag av det här slaget, som ger besparingar för sammanlagt 7.5 miljarder kronor för det första året. De kommande åren ökar besparingseffekten, så detta är en tung och långsiktig besparing, men samtidigt med inbyggda spärrar som skyddar de svagaste grupperna.

Det besparingsbeslutet vill den nya regeringen nu riva upp. I stället väljer socialdemokraterna att höja momsens och arbetsgivaravgiften för att finansiera utgiften. Det är alltså de ökade skatternas väg man väljer. Men det kan starkt ifrågasättas om verkligen de föreslagna höjningarna ger den påstådda förbättringen av budgetsaldot. Arbetsgivaravgiften skall nu ge dubbelt så mycket per procent som när vi tidigare i år beslöt om finansiering av skattereformen. Och när det gäller momsens har man inte räknat av något för de höjda utgifter som den drar med sig. Troligt är därför att vi får ett ännu större budgetunderskott.

Egentligen är den här debatten om en totalfinansiering av de återtagna besparingarna en skendebatt. För vad är det vi gör om riksdagen stannar för det här beslutet? Jo, herr talman, socialdemokraternas förslag innebär helt enkelt en skattechöjning i mångmiljardklassen. De nivåer och förmåner som föreslås i propositionen på de tidigare fyra nämnda områdena har gällt fram till den 1 juli i år eller gäller i andra fall fram till den 1 januari 1983. Men de får inte plats i innevarande års budget utan att nya skatter tas ut eller genom beslut om att göra andra besparingar. Beslutet gäller således om vi skall höja momsens med två procentenheter och därtill arbetsgivaravgift med en halv procentenhet.

När man tar ställning till skattechöjningar finns det anledning att påminna om de växande problem som följer med allt högre skatter. Jag har redan visat att det är en insikt som i och för sig finns hos den socialdemokratiska regeringen, men man försöker förtränga de effekter som följer av en sådan skattechöjning. Det är fråga om snedvridningarna i ekonomin som blir starkare och benägenheten till skattefusk och skattelykt som ökar. Erfarenheten visar att om man höjer en skatt drar man undan basen för någon annan, så att den totala skatteintäkten blir väsentligt lägre än beräknat. Men detta tycks, som sagt, inte bekymra socialdemokraterna.

Högre moms, arbetsgivaravgift, kommunalskatt och punktskatter leder också till ökad inflation. Även det är ett bekymmer som allvarligt borde oroa socialdemokraterna, när redan chockdevalveringen på 16 % sätter sådan sprätt på priskarusellen. Vår omvärld har minskad inflationstakt och stärker därmed successivt sin konkurrenskraft. De kan sänka sina räntor och stimulerar därmed investeringar och skapar jobb. Sverige lyckades också få ner inflationstakten från 14–15 % i årstakt till 7–8 % i september. Men nu seglar vi snabbt upp i tvåsiffriga inflationstal igen, med de många negativa konsekvenser som följer i spåren. Inte minst fördelningspolitiskt är denna utveckling allvarlig. Inflation av denna storleksordning är till betydligt större skada för de inkomstsvaga grupperna än vad de transfereringar som nu föreslås kan korrigera.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 4 till finansutskottets betänkande nr 10.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

Anf. 5 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det hade utan tvivel varit mera logiskt att riksdagen först behandlat och beslutat om den allmänna ekonomiska politik som skall föras och därefter om åtgärder för att skydda särskilt utsatta grupper. Nu har det blivit tvärtom. Riksdagen behandlar först hur man skall återställa de delar av det sociala reformverket som den borgerliga majoriteten lyckades radera och därefter, i morgon, huvudlinjerna för landets ekonomiska utveckling. Det får emellertid inte hindra oss från att söka sätta in dagens frågor i ett mera allmänt sammanhang.

Jag kan göra detta genom att läsa upp två stycken från de olika konjunkturrapporter, som vi numera kan ta del av. LO-ekonomerna skriver så här om den internationella bilden i november 1982:

Nedgången i den internationella ekonomin fortsätter. Nu aktuella tendenser tyder på att 1983 blir det fjärde året i följd som tillväxten i världsekonomin praktiskt taget uteblir. Den svaga uppgång som de flesta bedömare i våras förutsåg skulle komma i USA under sommaren eller hösten och som därefter skulle sprida sig till andra länder, har helt uteblivit. . . . Det mesta talar för att de internationella marknaderna (under 1983 och 1984) försvagas ytterligare och att tillväxten i OECD-länderna – möjligen bortsett från Japan – i stort sett kommer att upphöra, dvs. kommer att ligga mellan 0 % och 1 %. . . . I runda tal torde arbetslösheten kunna uppskattas till 35 miljoner inom hela OECD-området mot slutet av 1983.

Så långt LO-ekonomerna. Bilden av den ekonomiska utvecklingen i Sverige är inte mera hoppgivande. Här låter jag det s. k. konjunkturrådet med professor Erik Lundberg i spetsen ge beskrivningen:

Sveriges ekonomi har sedan början av 1970-talet utvecklats sämre än nästan alla andra industriländers. Industriproduktionen har stagnerat och investeringarna minskat kraftigt. Underskotten i offentliga finanser och bytesbalans har permanentats på en hög nivå. Inflationstakten har vanligtvis varit tvåsiffrig och arbetslösheten stigande.

Det kan vara intressant att jämföra den beskrivningen med den som Rolf Wirtén nyss försökte göra här i talarstolen av hur väl allt varit beställt under de borgerliga regeringarnas tid.

Herr talman! Det är ju en ringa tröst för oss som lever i den kapitalistiska världen att även socialistiska planekonomier i dag dras med ekonomiska svårigheter. Orsakerna bakom dessa tarvar en särskild analys, men denna ändrar inte på det förhållande att grundorsaken till krisen och massarbetslösheten i länderna med kapitalistiskt produktionsätt är just kapitalismen själv.

De motsättningar inom kapitalismens system som Marx kunde beskriva redan under förra århundradet frambringa i dag katastrofer. Och hela detta produktionsystem har nått så långt mot sin levnads slut att desorganisations- och sjukdomssymptom framträder alltmera. Om detta

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

finns det i dag en växande insikt även bland dem som försvarar systemets utgångspunkter och mål. De ekonomiska kriserna har dominerat kapitalismens hela historia. Det har blivit kortare och kortare tidsavstånd mellan krisernas bottenlägen. Tidigare kunde man dock räkna med att en uppgång skulle komma när krisen uttömt sin kraft. I dag anser sig många tvungna att konstatera, att detta så att säga normala konjunkturförlopp inte längre gör sig gällande. Den ekonomiska krisen drar ut på tiden och tenderar att övergå i depression. Frågan ställs inte längre: När kommer vi ut ur krisen? I stället frågar man: Kommer vi över huvud taget ut ur krisen?

Hur har detta läge uppstått? Varför är det under den nutida kapitalismen så svårt att få till stånd ett ekonomiskt uppsving? Flera orsaksförklaringar har anmälts. Det ligger kanske något riktigt i dem alla. Kapitalismen har med monopolens tillväxt blivit allt mindre rörlig, får allt svårare att anpassa sig till förändringar. Samtidigt har de internationella förändringarna i villkoren för ländernas utrikeshandel och produktion blivit allt starkare. Här finns en motsättning som kapitalismen får allt svårare att lösa.

Vad som är av speciellt intresse för de frågor vi diskuterar i den här debatten är emellertid de många samband som finns mellan fördelningspolitiken och kapitalismens stagnationstendenser. Jag skall dröja något vid två av dessa samband.

Under de senaste åren har de finansiella placeringarna kommit att spela en allt större roll jämfört med investeringarna i ny produktion. Kapitalet sätts i minskad utsträckning in i produktiv verksamhet och placeras i ökad utsträckning i mark, fastigheter, aktier, ädelstenar, konst osv. De kapitalmängder som vilar som en tung, improduktiv börda på samhället och kräver sin andel av det producerade mervärdet i form av räntor av olika slag får en allt större omfattning. Med inflationen tilltar också spekulatörerna och ren svindel. En oerhört kraftig omfördelning av tillgångarna, av förmögenheterna, i samhället har ägt rum. Enbart under de två senaste åren beräknas inflationen och andra processer ha omfördelat inte mindre än brutto 100 miljarder kronor från spararna, från AP-fonden, osv. till låntagarna i landet. Den devalvering på 16 % som den socialdemokratiska regeringen genomfört, beräknas enbart den ha inneburit nya förluster för spararna med 15–20 miljarder kronor.

Och det är ju inte så att kapital och värden bara försvinner. Det är i allmänhet någon annan grupp som lägger beslag på dem. På det sättet har en väldig omfördelning skett av tillgångarna i landet. En radikal fördelningspolitik från statsmakternas sida är alltså i hög grad av nöden.

Efter att i många år ha motsatt sig vpk:s krav på en hårdare beskattning av stora förmögenheter, arv och gåvor föreslår regeringen nu en viss skärpning på dessa punkter, enligt vår mening tyvärr otillräcklig. Den motverkas också av andra samtidiga åtgärder – inte bara av verkningarna av devalveringen utan också av den reaktionära förändring av skalorna för uttaget av statlig inkomstskatt som socialdemokraterna kommit överens med de båda borgerliga mittenpartierna om.

Denna nya skattepolitiska linje strider helt mot vad som tidigare

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

kännetecknat socialdemokratisk skattepolitik. Nu vill man höja de indirekta skatterna och genomför samtidigt en kraftig sänkning av progressiviteten i inkomstbeskattningen. På Ernst Wigforss tid, då jag första gången hade nöjet att medverka i en statlig skatteutredning, var det den rakt motsatta vägen man från socialdemokratiskt håll ville gå.

Det andra sammanhanget mellan fördelningspolitik och ekonomisk stagnation har direkt att göra med den efterfrågan som från de stora löntagargruppernas sida kan riktas mot varor och tjänster. Under de borgerliga regeringarnas tid har en kraftig nedskärning ägt rum av arbetarnas och de lägre tjänstemännens reallöner. Under nästa år beräknas reallönerna sjunka ytterligare med 4-5 %. Nedgången i den privata konsumtionen beräknas till omkring 2 %, den slutliga siffran beroende på bl. a. sparandets utveckling.

Jag vill bestämt hävda att det under de senaste åren funnits en alltför låg efterfrågan och att detta är en viktig bidragande faktor till stagnations- och nedgångstendenserna i ekonomin. Nu pressas efterfrågan ytterligare ned genom den starka prisstegring som följer med devalveringen och genom den höjning av mervärdeskatten som regeringen vill genomföra. Detta kommer att ytterligare försvåra ansträngningarna att hålla tillbaka arbetslösheten och komma ut ur krisen.

Det finns alltså både fördelningspolitiska och sysselsättningspolitiska skäl att motsätta sig en höjning av mervärdeskatten i nuvarande läge. Det är väl det som fått både LO-tidningen och TCO att här inta samma ståndpunkt som vänsterpartiet kommunisterna. Särskilt olyckliga är verkningarna på matpriserna. Livsmedlen har ju stigit i pris med nära 15 % under de senaste tolv månaderna. Ytterligare starka prisstegringar väntas. Man har t. o. m. nämnt en prisstegring med 40 % på två år som möjlig när det gäller livsmedel.

Vpk anser det trängande nödvändigt att motverka och stoppa denna prisstegring, som hårdast drabbar grupper som redan förut har en låg levnadsstandard och är hårt trängda: låglönearbetare, barnfamiljer, pensionärer. Vi har länge drivit kravet att mervärdeskatten borde tas bort från grundläggande livsmedel. I stället kan den höjas på andra varor. De övriga partierna har vid en rad tillfällen avvisat detta krav. Motiveringen har varit att det är svårt ur teknisk synpunkt att ha olika momssatser. Men; herr talman, det är svårt att förstå varför det som är möjligt i andra länder skall vara så omöjligt i Sverige, som brukar skryta med sitt tekniskt perfekta skattemaskineri. Och ett faktum är ju att alla länder som har mervärdeskatt, med undantag endast för Norden, har en differentierad sådan skatt. Livsmedel av baskaraktär har alltid lägre skatt, i vissa fall ingen skatt alls.

Det behövs tekniska undersökningar för att genomföra en differentiering av mervärdeskatten. Handeln behöver viss tid på sig. Att livsmedelshandlarna ingalunda anser frågan svår att knäcka visar en undersökning som redovisats helt nyligen i tidskriften Fri Köpenskap. I en undersökning bland privata livsmedelshandlare förklarade sig 65 % vara positiva till en differen-

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

tierad moms. Vid en samtidig förfrågan om de tekniska svårigheterna verkade det av svaren att döma vara svårare att klara en ommärkning till årsskiftet vid en momshöjning än att klara en differentierad moms. Vi har föreslagit regeringen att den skulle tillsätta en snabbutredning för att få fram ett förslag om differentierad moms till den 1 juli. Detta är fullt möjligt. Under tiden fram till denna tidpunkt skulle enligt vårt förslag subventionerna på ett utvidgat bassortiment av livsmedel höjas så att summan motsvarar effekten av momshöjningen på hela livsmedelsposten. Det skulle förutsätta ytterligare omkring 500 milj. kr. för ett halvår till livsmedelssubventioner utöver regeringens förslag. Då skulle priserna kunna sänkas på viktiga livsmedel. Tyvärr ville regeringen inte ta denna möjlighet att få en för konsumenterna acceptabel lösning på momsstriden. Det beklagar vi djupt.

Vi har i våra motioner lagt fram realistiska förslag till annan finansiering av de fyra vallöftena, som ju också var våra vallöften, än genom en höjning av mervärdeskatten. En sådan höjning drabbar hårdast låginkomsttagarna och löntagarna över huvud taget. Vårt förslag hade en annan fördelningspolitisk profil än regeringens linje. Det riktade sig inte mot löntagarnas realinkomster utan mot de stora förmögenhetsägarna, mot dem som äter gott på s. k. representationsavdrag, mot dem som fortfarande får subventioner av staten för att köpa aktier, mot dem som har de allra högsta inkomsterna, slutligen mot de företag som investerar stort i utlandet men försummar att utveckla svensk industri.

Vi har anslutit oss till principen att kostnaderna för de fyra vallöftena skall finansieras men har en något annan mening än socialdemokraterna om hur stora de egentliga kostnaderna är. Vi delar t. ex. meningen med TCO-ordföranden att det inte kan betraktas som någon egentlig kostnad för statskassan om karensdagar avskaffas som aldrig har införts i det verkliga livet. För en sjukförsäkrad är ju läget detsamma vid årets slut som det var vid årets början, förutsatt att beslutet om karensdagar rivs upp. Skall han eller hon verkligen behöva betala med höjd moms för något som inte har inträffat?

Anf. 6 MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det betänkande som vi i dag diskuterar handlar om att återställa de sociala trygghetsreformer som den borgerliga regeringen har börjat skära ned. För den som har lyssnat till framför allt de borgerliga företrädarna framgår väl detta inte helt klart. De har ägnat lång tid åt att tala om helt andra ekonomiska frågor än dem som berörs i finansutskottets betänkande nr 10.

Det är uppenbara sociala rättviseskäl som motiverar regeringsförslaget. Men det är viktigt att understryka att dessa rättviseskäl blir desto starkare som vi har att verka i ett ekonomiskt läge som präglas av klara kristendenser och djupgående störningar samt obalans i vår ekonomi.

För att vända denna utveckling krävs en politik med stor återhållsamhet i den privata konsumtionen, så att vi kan vidga den industriella bas som skall betala vår allt svårare skuldsättning till utlandet. Just därför att en

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Åtstramningspolitik är nödvändig när det gäller den privata konsumtionen är det desto mer angeläget att de sämst ställda grupperna inte drabbas hårdast. I dåliga tider är det särskilt angeläget att värna om den sociala grundtryggheten. Det är bara om bördorna fördelas på ett sätt som folkmajoriteten uppfattar som rättvist som människorna kommer att säga: Vi är med och ställer upp på en politik som klarar Sverige ur krisen.

De sociala reformer som föreslås ökar samhällets utgifter med 7,4 miljarder kronor. De innebär alltså en påspädning av privat konsumtion, som sålunda är fördelningspolitiskt riktigt. Samtidigt är det helt klart att den totala privata konsumtionen i Sverige inte får öka i det ekonomiska läge som råder nu. En ökning av de totala statsutgifterna för privat konsumtion skulle innebära att budgetunderskottet ytterligare växte. Det skulle också motverka devalveringens syfte, som bl. a. är att hålla tillbaka konsumtionen och föra över resurser till industriell produktion och investeringar. Inflationen skulle ytterligare öka utöver devalveringseffekten. Slutligen skulle en ökning av den privata konsumtionen slå direkt och kraftigt på vårt underskott i förhållande till omvärlden.

Den statliga utlandsskulden värderas nu till 100 miljarder kronor. Sverige är i absoluta tal på sjätte plats bland världens låntagare på obligationsmarknaderna. I förhållande till ländernas befolkning är vi näst störst i världen som låntagare på detta område. En helt avgörande uppgift för den ekonomiska politiken måste vara att ta ned bytesbalansunderskottet, inte att ytterligare öka det.

Det är sålunda nödvändigt att staten tar in motsvarande inkomster från hushållen som de sociala reformerna kostar, dvs. de fördelningspolitiskt motiverade sociala reformerna måste totalfinansieras, så att den privata konsumtionen inte ökar i samhället som helhet. Denna entydiga slutsats drar finansutskottets majoritet i betänkandet.

Herr talman! Det enda realistiska alternativet för att åstadkomma totalfinansiering är – utöver arbetsmarknadsavgiften, som täcker en del av arbetslöshetsförsäkringen – en höjning av mervärdeskatten. Momsen är en skatt som drabbar alla. Pengarna från momshöjningen går oavkortat till grupper som har den mest utsatta ställningen i samhället. Det är uppenbart att andra finansieringsalternativ, som skulle kunna ge de 4,5 miljarder kronor det är fråga om, inte är realistiskt möjliga i dagens läge. Det gäller inkomstskatten, arbetsgivaravgifter och annat, vilket ju närmare kommer att diskuteras om en stund när skatteutskottets betänkande behandlas.

I fråga om totaleffekten på samhällsekonomin konstaterar finansutskottet att vpk:s alternativ till skatter inte ger tillräckliga inkomster för en totalfinansiering. Vpk har ifrågasatt – Carl-Henrik Hermansson gjorde det nyss – om karensdagarnas avskaffande behöver finansieras med hänvisning till att de ännu inte har införts. Verkligheten är dock att en tidigare riksdagsmajoritet har fattat beslut om att införa karensdagar och beslutat om en statsbudget med det innehåll för detta budgetår. Ett upprivande av detta riksdagsbeslut kostar därför uppenbarligen de 1,8 miljarder kronor som förmånerna innebär. Om karensdagarnas slopande inte finansieras, leder

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

detta helt entydigt till ett ökat budgetunderskott. Inkomst- och utgiftsförändringarna i sjukförsäkringen faller också helt inom statsbudgeten, något som delvis ifrågasatts i vpk:s motion.

Samtidigt säger vpk i sin reservation att man förutsätter att regeringen i budgetpropositionen föreslår kompletterande åtgärder för att finansiera utgiftsökningarna, om vpk:s inkomster skulle visa sig otillräckliga för att helt finansiera de sociala åtgärderna. Vpk hävdar också att om deras finansiering inte räcker till, så disponerar de genom sina bostadspolitiska förslag ett överskott på 450 milj. kr. Detta är emellertid inte korrekt. De pengar som vpk så att säga får över på sin husavgift hävdar de skall användas för att finansiera ränte- och amorteringsfria lån till de allmännyttiga bostadsföretagen. Vpk:s husavgift synes, särskilt som vi närmar oss juletid, vara en modern variant av galten Särimmer, som kan slaktas varje morgon och ändå oavbrutet finansiera nya reformer.

En huvudingrediens i vpk:s finansieringsalternativ är en höjning av förmögenhets-, arvs- och gåvoskatten liksom en ny skatt på utlandsinvesteringar, avskaffande av sparavdrag etc. Om dessa förslags effekter på samhällsekonomin finns två saker att säga. För det första uppkommer de kassamässiga effekterna av den typ av skatteökningar som vpk föreslår senare än en momshöjning – under 1984 och 1985.

Dessutom gäller en stor del av förslagen en ökad beskattning av kapital som i och för sig kan motiveras med olika fördelningspolitiska skäl, men som har helt andra och mindre effekter på konsumtionsefterfrågan i samhället än en konsumtions- och inkomstbeskattning. Och effekterna på denna efterfrågan är avgörande i detta sammanhang. Det är naturligtvis ingen som med glädje och entusiasm höjer momsen. Men det är ett faktum att konstatera att momsen är den enda skatt som realistiskt kan ta in så mycket pengar som det här rör sig om och även få de effekter på efterfrågan som är nödvändiga, om vi inte skall förvärra obalansen. Inkomstskatten och arbetsgivaravgiften är stängda för oss av andra skäl i dag. Det finns ingen väg udenom.

Det är alltid så i Sverige, att om så mycket pengar skall fram som det här handlar om, då måste man ta till en skatt som i stort gäller alla hushåll. Det är verklighetsflykt att tro något annat.

Momsen får betalas av alla, men i regeringens förslag kompenseras också de grupper som får det mest besvärligt med en momshöjning – t. ex. barnfamiljerna genom höjda barnbidrag. Dessutom höjs livsmedelssubventionerna – det är viktigt att konstatera detta, inte minst efter vad C.-H. Hermansson sade – så att hela effekten av momshöjningen på de subventionerade baslivsmedlen undanröjs. Också den momshöjning som görs har sålunda en fördelningspolitisk profil, vilket innebär att grupper som har särskilt stora konsumtionsbehov och låga inkomster skyddas.

I flera reservationer hävdas det att momsen innebär en minskning av den totala efterfrågan i Sverige. Jag har försökt säga här, och utskottet visar mycket klart, att varje öre i momsintäkt går ut till privat konsumtion för de sämst ställda i vårt samhälle. Momsen minskar därför inte den totala efterfrågan utan är neutral i det avseendet. Såväl centern, folkpartiet som

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

moderaterna söker i själva verket på olika ställen i sina motioner, i reservation och även här i kammaren helt inkonsekvent att hävda att förslagen är såväl överfinansierade och sålunda minskar efterfrågan – det har man argumenterat om momsens – som att de skulle vara underfinansierade och inte räcka till för att betala reformerna. Dessa argument förs fram såväl i centermotionen, vilken talar om en underfinansierad del av vallöftena, som i reservationen, vilken talar om en skärpning av den totala efterfrågan – en överfinansiering. Detta går inte ihop, varken i moderaternas motion eller i den reservation och de motioner som har givits. Man försöker alltså att angripa regeringen för att öka underskottet, och därmed vara släpphänt, samtidigt som man angriper den för att strama åt för mycket pengar, och därmed skapa en alltför låg efterfrågan i landet. Man måste bestämma sig. Helårseffekten av förslaget innebär i själva verket en totalfinansiering av vallöftena som kompenseras av de livsmedelssubventioner, som jag just nämnde, på 200 milj. kr.

Mittenpartierna preciserar sin kritik av momsberäkningen, det gjorde även Nils Åsling här, genom att hävda att skattebasen för momsens minskar genom devalveringen, vilket skulle leda till mindre momsintäkter än som förutsatts i regeringsförslaget. De pekar också på att momssänkningen för något år sedan beräknades till 3 miljarder kronor medan regeringen f. n. uppskattar momshöjningen till 4,5 miljarder kronor. Vidare hävdar de att man i propositionen och hos utskottsmajoriteten skulle se olika på momsens genomslag på konsumtionsvolymen. Men påståendet som Nils Åsling gör här och som återfinns i reservationen, att devalveringen skulle minska skattebasen för moms med 6 miljarder kronor, är helt fel. Skattebasen uttrycks ju i nominella termer och ökar i själva verket till följd av devalveringen liksom till följd av andra prishöjningar.

Såväl i propositionen som i utskottets skrivning grundar man sina beräkningar på att den totala konsumtionen inte påverkas, eftersom momshöjningen drar in pengar som används för att öka köpkraften hos sämre ställda grupper. De som får del av de sociala reformer som föreslås har dessutom, troligen bortsett från pensionärerna, en högre konsumtionsbenägenhet än genomsnittet i samhället. Centerns och folkpartiets resonemang på den punkten är sålunda helt fel.

Självfallet är det svårt att exakt beräkna den framtida konsumtionen under ett kommande år. Den borgerliga regeringen hade för sin del över huvud taget ingen ambition att göra en sådan beräkning när man sänkte momsens för något år sedan. Utskottet konstaterar nu att regeringens bedömning kan ligga obetydligt i överkant.

Skulle det vara så, säger utskottet, att mervärdeskatten inte kommer att ge de inkomster för staten som motsvarar av utskottet tillstyrkta utgiftsökningar, så utgår utskottet ifrån att regeringen föreslår kompletterande åtgärder för att finansiera dessa. Vad det rör sig om är en regeringsprognos som ligger några hundra miljoner kronor över riksrevisionsverkets nya prognos och ingalunda den dryga miljard som centern, som jag här sökt visa, helt grundlöst påstått i sin motion och reservation. Det är alltså helt fel när Nils

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Åsling nu vill ta riksrevisionsverkets nya prognos till intäkt för att centern har rätt. Han nämnde själv siffran 3–3,5 miljarder. Riksrevisionsverkets nya prognos handlar om 4,2 miljarder.

Herr talman! Vårt dåliga ekonomiska läge gör det nödvändigt att totalfinansiera reformerna för den sociala grundtryggheten. Och samma dåliga ekonomiska läge gör det särskilt angeläget att fördela våra tillgångar rättvist, så att den sociala grundtryggheten värnas också för de grupper som har klämts hårdast av de borgerliga årens ekonomiska kris.

Slutligen: Det har talats om taktikröstning i den här frågan. Om riksdagen antar finansutskottets förslag, då har riksdagen fattat beslut om det nödvändiga i en totalfinansiering av reformerna. De partier som därefter till äventyrs skulle söka agera så att ingen finansiering blir möjlig skulle i så fall inte bara ägna sig åt taktik, utan dessutom brista i respekt för ett just fattat riksdagsbeslut.

Jag yrkar bifall till finansutskottets hemställan i betänkande nr 10 på samtliga punkter.

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande, Mats Hellström, inledde med att påstå att de borgerliga företrädarna i denna debatt skulle ha talat om annat än det som är ämnet för dagens överläggningar. Om han tar sig tid att i efterhand läsa mitt anförande, skall han finna att jag i alla händelser sparat den allmänna ekonomiska politiken till i morgon. Då kan Mats Hellström räkna med en betydligt längre match med en större slagrepertoar.

Nej, vi skall i dag hålla oss till vad Mats Hellström kallade en social rättfärdighetsfråga. Jag sade redan i mitt första anförande att vad vi i dag diskuterar är inte detta, utan i stället olika metoder att hålla nere budgetunderskottet. Vi är faktiskt eniga om att vi måste hålla nere budgetunderskottet. Då står valet mellan, som vi på den borgerliga sidan hävdar, att sänka statens utgifter – det är vår linje, och det genomförde vi också i våras – och den andra uppfattningen, den socialdemokratiska, att man skall höja skatterna för de enskilda medborgarna. Vad vi diskuterar i dag är en höjning av moms och löneskatten, båda skatteformer som drabbar över hela fältet och snarast har en regressiv verkan, dvs. slår hårdare när det gäller lägre inkomsttagare än beträffande högre inkomsttagare. Att det är detta som är föremål för dagens avgörande kan belysas av vad som efter årsskiftet händer vid olika utfall av dagens voteringar.

Om det skulle bli så att socialdemokraterna segrar, händer ingenting i fråga om sociala förmåner. Däremot höjs skatterna. Man får betala högre pris för de varor man köper, och det blir ett mindre utrymme för lönehöjningar till följd av en ökning av löneskatten. Men skulle det beslut som redan har fattats kvarstå, kommer vi att slippa dessa skattehöjningar. Det blir då större utrymme för människor i allmänhet, och de besparingar som inträder drabbar inte de sämst ställda grupperna, eftersom vi har varit särskilt angelägna om att hålla dessa skadeslösa.

Till sist i denna replik. Mats Hellström fortsätter sitt grundlösa tal om att vi

moderater ägnar oss åt tvtalan. Jag har bemött detta i utskottet liksom också tidigare i dag. Det går inte att finna belägg för Mats Hellströms påståenden i betänkandet. Försök att påvisa något sådant!

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Anf. 8 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Jag vill gärna vitsorda vad utskottets värderade ordförande sade om angelägenheten av att som bakgrund även för dagens diskussion ha det stora upplåningsbehovet i vårt land. Detta bör stämma till eftertanke och verkligen samla oss till krafttag för att vi skall lyckas begränsa den statliga utgiftsexpansionen.

När Mats Hellström sade att det inte finns några andra realistiska möjligheter att skaffa fram 4,5 miljarder kronor än att höja momsen, är det naturligtvis fråga om den socialdemokratiska synpunkten. Från vår synpunkt hade vårt alternativ, att fullfölja mittenregeringens politik som gick ut på sparsamhet och omsorgsfull utgiftsgranskning, varit ett långt bättre alternativ. Devalveringen medför ett stort osäkerhetsmoment i stabiliseringspolitiken, och detsamma gör momshöjningen. Den diskussion som Mats Hellström tog upp med mig om värderingen av det totala utfallet av momshöjningen är ju betecknande. Mats Hellström roar sig med att i sin beräkning utgå från de nominella effekterna. Han tar inte hänsyn till inflationsutvecklingen, som ju är det mest oroande för vår samhällsekonomi under nästa år med tanke på den effekt som devalveringen, liksom också en eventuell momshöjning, får.

Att ifrågasätta att en momshöjning inte får konsekvenser för konsumtionen är alltså, enligt min uppfattning, ganska orealistiskt. Sedan kan man på grund av olika värderingar av inflationsutvecklingen ha olika uppfattningar om hur mycket denna utveckling kan komma att begränsa konsumtionen. Det råder inget tvivel om att regeringens beräkningar bygger på en mycket osäker grund. Därför tror jag, Mats Hellström, att det finns anledning att ta beräkningarna med en nypa salt.

Jag tycker att Mats Hellström skall lösa problemet genom att gå ut till barnfamiljerna och fråga om de är nöjda med den kompensation som Mats Hellström här talar om och med den barnbidragshöjning som kommer. Anser de i den reella ekonomiska situation som de befinner sig i att de har fått kompensation för den momshöjning som föreslås av socialdemokraterna, och kommer de också att få kompensation för den inflationspåfrestning som i hög grad kommer att drabba gemene man – barnfamiljer och låginkomstgrupper – till följd av den socialdemokratiska politiken? Jag tror att svaret blir ett rungande nej.

Anf. 9 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Mats Hellström tyckte att vi förde in litet för vida perspektiv i den här debatten i relation till proposition 55, som handlar om de fyra vallöftena från socialdemokraterna. Jag måste säga att det är nästan omöjligt att föra den här debatten, när man inte får se våra besparingar i relation till den totala ekonomin. De har ju inte kommit till av någon slump, utan de har

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

kommit till därför att vi har bedömt det vara nödvändigt att arbeta med det dubbla greppet, som jag redovisade i mitt inledningsanförande – att både se till att tillväxtkrafterna kommer i gång och att angripa utgiftssidan.

Det underliga är ju att socialdemokraterna fortfarande anser sig kunna nonchalera den andra halvan av denna politiska strategi. Man talar aldrig från socialdemokratisk sida om hur man skall få ner utgifterna på ett rimligt sätt, vilka besparingar som man är beredd att göra från det hållet.

Det är ganska typiskt att när Mats Hellström tog upp debatten med oss från den icke-socialistiska sidan i dag, så hade han bara ett enda alternativ att anvisa. Det fanns ingen väg "udenom", som han formulerade det, utan man skulle höja momsen. Har inte Mats Hellström börjat inse att de besparingar som har gjorts under de senaste två åren innebär en besparingseffekt i storleksordningen 20 miljarder, eller omsatt i moms en höjning på 10 % eller mer?

Det är rätt när Nils Åsling ställer frågan: Vilket skulle svenska folket egentligen föredra – besparingar av det slag som vi har föreslagit, med sociala skyddsspärrar, eller en sådan enorm kostnads- och prisökning som konsekvensen blir av en 10-procentigt högre moms? Det är de alternativen som skall ställas mot varandra, Mats Hellström. Då blir den här debatten meningsfull. Men socialdemokraterna vill enbart tala om skattehöjningar och går aldrig in på hur man skall få ner utgifterna.

Anf. 10 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det finns ju olika ingångar till den här debatten. Vi har de fyra vallöftena, som det finns en majoritet här i riksdagen för att genomföra. Vi har kravet på en totalfinansiering, som det också finns en majoritet i riksdagen för. Slutligen har man frågan om på vilket sätt vallöftena skall finansieras. Det råder olika meningar därom bland de partier som vill att dessa vallöften skall genomföras.

Mats Hellström tog ingången att diskutera kravet på rättvis fördelning i samhället. Det är det ena som man måste diskutera. Det andra är effekterna av en momshöjning på den totala efterfrågan och därmed på sysselsättning och ekonomisk politik över huvud taget.

Men jag stannar gärna ett tag vid kravet på rättvis fördelning, som jag också anser vara oerhört viktigt. Det är ju mot den bakgrunden som vi har ställt våra alternativa förslag. Vi anser inte att den finansieringsmetod, som regeringen och socialdemokratin har valt, skapar rättvisa förhållanden. Det är nämligen inte så att momsen är neutral, att den drabbar alla. Vi vet att en höjning av indirekta skatter, och särskilt av mervärdesskatten, hårdast drabbar de befolkningsgrupper som har låga inkomster. Det är obestridligt. Momsen är inte en neutral skatt, den är en regressiv skatt, som lägger sin tunga börda på de stora befolkningsgrupperna i samhället. Det kan ingen komma ifrån.

Vi har då föreslagit andra åtgärder. Mats Hellström viftar bort dem delvis med argumentet att de är skatt på kapital och inte på konsumtion och därför inte får de effekter han vill ha. Ja, men om vi har kravet på en rättvis

fördelning som utgångspunkt, kan det väl inte vara fel att lägga skatter på kapitalet i stället för på de breda massornas konsumtion. Regeringen har ju själv föreslagit en viss höjning av skatten på stora förmögenheter, arv och gåvor. Den synpunkten borde alltså inte vara helt främmande för regeringen. Fast när man lyssnar på Mats Hellström verkar det som om det är totalförbjudet att över huvud taget attackera de stora förmögenheterna och den ansamling av kapital på ett litet antal händer som vi har fått i samhället under senare år.

Det är heller inte så att alla alternativa skatter vi föreslår är skatt på kapitalet, även om en del är det. Exempelvis förslaget att avskaffa representationsavdraget gäller ju – det måste väl Mats Hellström erkänna – i hög grad konsumtionen, en lyxkonsumtion som vi anser det helt orimligt att samhället och skattebetalarna skall stå för.

Anf. 11 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vänder mig först till C.-H. Hermansson. Jag sade just att man med fördelningspolitiska skäl kan motivera en höjning av t. ex. förmögenhetsskatten. Det har ju också regeringen föreslagit. Men vpk säger också själva i sin motion att det är viktigt att understryka att statsskuldens storlek nu börjar bli sådan att det statliga budgetunderskottet icke kan ökas mera genom ökade utgifter för konsumtion. Det är ett klart och bra uttalande, men det innebär också att om man ökar privat konsumtion av fördelningspolitiska skäl, som vi är överens om, måste man dra in motsvarande privat konsumtion någon annanstans i ekonomin. Detta understryker ju vpk själva i sin motion, och jag tycker att det borde följas upp av C.-H. Hermansson i uttalanden här i kammaren.

Fördelningspolitiken är det viktiga. Lars Tobisson tar upp frågan om budgetunderskottet och säger att där är vi överens – vi vill få ner det. Han menar emellertid att vi i stället borde acceptera hans linje med sänkta utgifter. Men vad den borgerliga regeringen gjorde var att börja skära ned för de grupper i samhället som faktiskt är mest utsatta: arbetslösa, sjuka, barnfamiljer, som i och för sig har olika inkomster men ändå som grupp har det rätt bekymmersamt, och pensionärer.

Även om man är överens om att det behövs en återhållsamhet, kommer det inte att vara möjligt att få en samling i nationen kring denna återhållsamhet, om man ökar de fördelningspolitiska spänningarna mellan sämre och bättre ställda på det sätt som den borgerliga regeringen olyckligtvis gjorde i våras.

Vi menar att det är nödvändigt att ha en jämn och rättvis fördelningspolitik för att få en folkmajoritet att ställa upp på den politik som vi i vissa avseenden alla här är överens om – en återhållsamhet med konsumtion för att ge möjlighet till den industriella expansion som är helt nödvändig, om vi skall klara vårt land ur den utlandsskuld som annars leder till att vi här i riksdagen inte alls eller ytterst litet skulle komma att bestämma vilken inriktning politiken skall få. Det skulle i stället bli våra långivare som gjorde det.

Är barnfamiljerna nöjda? frågar Nils Åsling. Jag är övertygad om att

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

barnfamiljerna inte är nöjda med en politik som börjar med att man skär ned först för dem som har det sämst ställt.

Rolf Wirtén ställde ungefär samma fråga: Vad säger det svenska folket? Ja, det svenska folket fick i valet ta ställning till ett politiskt alternativ som innebar endast fyra vallöften, nämligen återställande av pensionerna, sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och barnomsorgen och att detta skulle finansieras med en momshöjning. Det var klart redovisat av socialdemokraterna inför valet. Valresultatet torde vara känt såväl för Rolf Wirtén som för oss andra.

Anf. 12 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Fördelningsfrågan är viktigast, säger Mats Hellström. Ja, men ni socialdemokrater måste lära er att det inte alltid är fördelaktigast från fördelningspolitisk synpunkt att höja statens utgifter och höja skatter.

Ta exemplet med barnfamiljerna! Momshöjningen drabbar alla barnfamiljer. Vad den åtgärden skall finansiera för deras del är att man skall ytterligare förbättra statssubventionen till den form av barnomsorg som endast en mindre del av barnfamiljerna åtnjuter och som redan är den mest gynnade. Detta är inte fördelningspolitiskt rättvist.

Mats Hellström sade i sitt första anförande att vid bifall till finansutskottets uttalande om nödvändigheten av en totalfinansiering av de aktuella åtgärderna har riksdagen bundit sig för skattehöjningar.

Detta är fel. De åtgärder socialdemokraterna vill finansiera anser vi på den borgerliga sidan inte vara aktuella. Om riksdagen följer den borgerliga linjen, blir budgetunderskottet i princip oförändrat jämfört med den socialistiska linjen. Det är angeläget, menar jag, att det inte råder några missförstånd på den här punkten. Ordet totalfinansiering, som Olof Palme en gång uppfann under Hagaförhandlingarnas dagar, har kommit att missbrukas. Det uttalas i en moraliserande och förebrående ton. I och med att man har sagt detta ord, är åtgärden plötsligt rättfärdig och skall därmed genomföras.

Nu har socialdemokraterna kommit fram till att just de fyra löftena skall, som det heter, totalfinansieras. Men varför totalfinansierar man inte andra utgiftsökningar, som föreslås i långa rader av regeringen – arbetsmarknadspolitiska åtgärder, höjda bidrag, kapitaltillskott till Statsföretag, ja, man kan t. o. m. nämna övergången till dyrare former för statsupplåningen? Det är ju också utgifter som ökar budgetunderskottet. Varför skall inte de finansieras, medan just de fyra löftena nödvändigt måste finansieras på ett visst sätt?

Även om vi i dagens debatt förefaller ense om att budgetunderskottet inte skall ökas till följd av vad vi här hittar på, kommer detta inte att vara sant i morgon. Då står – om jag inräknar även dagens frågor – mot 12 miljarder i skattehöjningar 20 miljarder i utgiftsökningar för nästa budgetår och 30 miljarder i helårseffekt. Mats Hellström kanske kunde hjälpa mig med att förklara hur detta kan hänga ihop rent logiskt?

Anf. 13 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talmän! Mats Hellström återvände inte till kalkylerna om effekten av momshöjningen. Jag förstår honom. Det är ju ändå så att devalveringen är ett dråpslag mot den inhemska konsumtionen. Den måste få effekter när det gäller det skatteunderlag man räknar på.

Sedan förstår jag inte varifrån Mats Hellström har fått beloppet 4.2 miljarder hos riksförsäkringsverket. I den sammanställning som Mats Hellström själv har sett i finansutskottet beräknar riksförsäkringsverket effekten av den föreslagna momshöjningen till 3 à 3.5 miljarder. Det finns ingen anledning att bortse från att regeringen alltså har varit överoptimistisk eller vårdslös i sina beräkningar av utfallet av den föreslagna momshöjningen.

Mats Hellström säger vidare att barnfamiljerna är nöjda – han är säker på det. Det är bättre att börja skära i utgifterna när det gäller dem som har det bättre ställt och inte, underförstått, göra som tidigare.

Tänker Mats Hellström på den socialdemokratiska linje som kommer fram så fort man talar om pensioner – med emfas försvarar man en kompensation till de bäst ställda pensionärerna som är fem sex sju gånger större än den till folkpensionärerna? Är det den fördelningspolitik som socialdemokraterna anser vara ett ideal? Det är väl den som man skall tillämpa när det gäller pensionärerna då man återvänder till ordningen någon gång 1984.

Jag tror att svenska folket – i det avscendet vill jag instämma i vad Rolf Wirtén sade här – inser att det inte finns någon genväg ut ur den ekonomiska situation som vi har i dag. Vi måste med ytterlig omsorg granska den offentliga sektorns utgifter för att begränsa anspråken och framför allt för att skära bort den automatiska utgiftsökning som ligger i utfästelser gjorda i ett helt annat ekonomiskt klimat. Det finns således ingen genväg ut ur detta.

Men naturligtvis skall jag gratulera socialdemokraterna om utgången av dagens votering blir den att momsens höjs – med vpk:s hjälp, på ett eller annat sätt. Det blir säkert ett stort bifall från svenska folket, som redan är medvetet om vilken reallönesänkning man under alla förhållanden måste se fram emot. Ovanpå detta får man också en tvåprocentig momshöjning – med vpk:s hjälp.

Anf. 14 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Mats Hellström sätter ändå fingret på en avgörande punkt i den ekonomiska debatten – det vill jag gärna erkänna –, nämligen frågan: Hur skall vi få ned bytesbalansunderskottet och budgetunderskottet? Det tråkiga är bara att Mats Hellström inte vill ta upp en allvarlig debatt om hur socialdemokratin vill komma till rätta med det här.

Det måtte väl ändå inte vara så att den enda väg som Mats Hellström kan anvisa är högre skatter, ständigt nya avgifter för att arbeta av det stora budgetunderskottet. Är det så måste man väl en än gång påminna Mats Hellström om att vi redan har världens högsta skattetryck. Vill Mats Hellström gå vidare på den vägen, uppemot ett 55-procentigt uttag av den

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

totala produktionen, eller vad är målet? Skall vi vandra vidare mot 60 %?

Inser inte Mats Hellström att den här politiken kommer att skapa så mycket grus i vår produktionsapparat att det blir en ordentlig uppbromsning? I stället för att vi får en tillväxt, får vi en försämring på inkomstsidan med den politiken. Det går inte att klara politiken med en sådan lättsinnighet som den Mats Hellström tycks ge prov på här i dag.

Jag måste ställa frågan: Var tänker ni angripa utgiftssidan? Mats Hellström dömer ju så totalt ut de förslag som diskuteras i Sveriges riksdag i dag. Visst är det fråga om obekväma besparingar. Jag är den förste att erkänna det. Jag vill också framhålla att rätt mycket av civilkurage måste till för att man ett valår skall kunna gå ut och tala om att det och det är nödvändigt. Men det är ett bättre alternativ än att bara gå vidare med kraftiga momshöjningar.

När man dessutom ånyo rullar i gång transfereringar på livsmedelssubventioner, bäddar man ju återigen för svårigheter i budgetbehandlingen under resten av 1980-talet. Inser inte Mats Hellström vilka problem man på nytt börjar bygga upp?

Herr talman! Det skulle vara av värde om vi fick klarlagt om det enbart är skattehöjningarnas väg som finansutskottets ordförande vill rekommendera när det gäller att få balans i svensk ekonomi.

Anf. 15 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill först säga att jag inte ger särskilt mycket för den omtanke som de borgerliga partiernas företrädare här i ord ägnar barnfamiljer, pensionärer, låginkomsttagare osv. Vi vet ju vilken politik som de genomfört under de gångna sex åren, en politik som oerhört hårt drabbade just dessa grupper.

De fyra vallöften som vi skall besluta om här i dag avser att undanröja de borgerliga besluten om raserande av sociala reformer som hårdast drabbar just de grupper som de i dag försöker vädja till. De tårar som de faller om effekterna för dessa grupper vill jag därför beteckna som krokodiltårar och ingenting annat.

Vi diskuterar här bl. a. effekterna på den privata konsumtionen och de åtgärder som regeringen resp. olika partier har föreslagit. Det är riktigt att vi har den inställningen att vi inte bör öka statsskulden f. n. genom sådana statliga anslag som går enbart till konsumtion. Men, Mats Hellström, vad är det som händer med den privata konsumtionen just nu? Jo, den minskar. Och det är dessa effekter som vi anser vara olyckliga, både ur fördelningspolitisk synpunkt och med hänsyn till effekterna på den allmänna ekonomiska politiken.

Mats Hellström resonerar som om vi här skulle stå inför en allmän efterfrågepåspädning som ökar den privata konsumtionen över hela fältet. Men vad som händer och finns med i alla prognoser och som också regeringens politik bidrar till är en sänkning av reallönerna under nästa år med 4-5 % och en sänkning av den privata konsumtionen enligt de

beräkningar som regeringen själv gör med 2 %. Och den sänkningen tror vi är skadlig.

Varför glömmar man bort andra åtgärder som man har vidtagit och som också är skadliga ur den här synpunkten? Det handlar bl. a. om effekten av skatteuppgörelsen med de borgerliga mittenpartierna, som ger så stora skattesänkningar för höginkomsttagare och så väldigt litet till den stora massan av vanliga arbetare och lägre tjänstemän. Detta måste man också ta med i bilden, om man skall få en rättvisande bild av hela sammanhanget.

Innan jag glömmar det, herr talman, vill jag sedan yrka bifall till reservation nr 2 i finansutskottets betänkande nr 10.

Anf. 16 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! C.-H. Hermansson konstaterar helt riktigt att reallönerna kommer att sänkas nästa år. Det säger regeringen också öppet i den proposition som är lagd och som skall diskuteras i morgon. Det är en nödvändig effekt av devalveringen. Om vi avser att lösa Sveriges strukturproblem måste resurser föras över från konsumtion till investeringar. Det trodde jag att vi var överens om – att det inte finns någon väg udenom det problemet.

Om vi säger nej till att föra över resurser från konsumtion till investeringar så upphör möjligheten att klara Sveriges utlandsskuld. Därmed upphör också möjligheten att föra en i framtiden självständig politik. Det är ämnet för morgondagens diskussion, och på den punkten är det grundläggande att konsumtion måste överföras till investeringar på grund av devalveringen – det trodde jag att vi var överens om.

Nils Åsling säger att jag roar mig med att tala om nominella termer när det gäller momsberäkningen. Ja, det är inte speciellt roligt, utan det är helt enkelt de termer som används vid beräkning av moms. När mittenpartierna säger att skattebasen för moms minskas med 6 miljarder har ni helt enkelt räknat fel. Ni har glömt bort att underlaget för moms räknas i nominella termer och därmed ökar med devalveringen och andra prishöjningar.

Riksrevisionsverkets prognos, som vi skrev om i utskottet och som Nils Åsling ifrågasatte här, har nu kommit. Den blev offentlig den 13 december. Där finns de 4,2 miljarder som jag talade om, – inte de 3 miljarder som Nils Åsling nämnde.

Lars Tobisson ställde en i och för sig viktig fråga om budgetunderskottet. Han sade att vi talar i moraliserande ton om totalfinansiering. Det är inte så konstigt att man moraliserar efter att ha fått uppleva sex år då budgetunderskottet till följd av bristande totalfinansiering har stigit från 4 miljarder till 80–90 miljarder, eller från 2 till 13 % av bruttonationalprodukten. Det är ett av grundskälen till att Sverige nu befinner sig i det svåra ekonomiska läge som det gör och till att vi måste reda ut våra utlandsaffärer på det drastiska sätt som vi skall diskutera inte minst i morgon.

Det är en annan fråga som är relevant och viktig att klara ut här. Det är riktigt att i proposition 50, som diskuteras i morgon, föreslås produktiva

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

investeringar och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som inte är totalfinansierade på samma sätt som föreslås i proposition 55. Men det är också den vanliga ekonomiska teorin som gett oss den vägledningen. Transfereringar måste i det här läget totalfinansieras. Om vi ger utrymme för privatkonsumtion till en grupp, får vi ta tillbaka från andra grupper. Produktiva ökningar av sysselsättning och investeringar behöver inte finansieras på samma sätt som transfereringar. Det är en enkel ekonomisk sanning.

Till Nils Åsling som ville rikta gratulationer: Vilka gratulationer vill Nils Åsling rikta till dem som, om han vinner här i kammaren i dag eller i morgon, kommer att förlora de sjukförmåner och arbetslöshetsförmåner de nu har?

Anf. 17 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Dagens debatt gäller en grundläggande fråga, nämligen människors förtroende för de politiska partierna. Men det gäller också frågan om konsekvens och fasthet i den ekonomiska politiken.

Socialdemokratin gick till val på två huvudfrågor: sysselsättningen och den sociala tryggheten. Vi lovade väljarna att förhindra eller upphäva de försämringar av det sociala trygghetssystemet som de borgerliga regeringarna hade åstadkommit. Men vi gjorde också helt klart för väljarna att redan en bevarad social trygghet kräver ökade insatser av oss alla genom en begränsning av det allmänna konsumtionsutrymmet.

I det konkursbo som blivit resultatet av sex års borgerligt styre finns det inga pengar att finansiera höjd välfärd. Är vi inte beredda att avstå av vår allmänna konsumtion kommer den sociala tryggheten att bli en allt bräckligare konstruktion, som bara vilar på en ständigt ökande upplåning av ett folk som inte kan försörja sig självt. Allt detta gjorde vi klart för väljarna under valrörelsen. Vi gjorde helt klart att våra löften om sjukförsäkringen, pensionerna, arbetslöshetsersättningen och barnomsorgen också innebar att momsen måste höjas. Ingen väljare kan ha svävat i tvivelsmål på den punkten.

De borgerliga partierna uppmanar oss nu att svika våra löften till väljarna. Det är inte oväntat att det kommer från de partier som genom svikna löften åstadkommit en allvarlig förtroendekris i svensk politik. Men det handlar inte bara om respekt för väljarna och valutslaget. Genomförandet av regeringsförslagen har också blivit en väsentlig förutsättning för den svenska ekonomins tillfrisknande. De stora löntagarorganisationerna har enstämmigt förklarat att införandet av karensdagar och ytterligare försämringar av de arbetslösas villkor skulle riva upp förutsättningarna för avtalsrörelsen. Det vore en stor olycka. De hittills avlämnade buden visar att det finns goda förutsättningar för en löneutveckling som påtagligt skulle förbättra industrins konkurrenskraft och därmed våra möjligheter att återställa den fulla sysselsättningen. Genomförandet av regeringens förslag har därmed blivit något av en ödesfråga för Sveriges ekonomi och för landets löntagare och deras sysselsättning. Skulle riksdagen avvisa de här förslagen är risken uppenbar att avtalsrörelsen kommer i stora svårigheter. Vi har nu sett tecken

i näringslivet på en ökad tillförsikt och framtidstro och en vilja att utnyttja det förbättrade läge som bl. a. devalveringen har skapat. Men skulle avtalsrörelsen nu råka i svårigheter är det uppenbart att också den processen stannar upp, och det kan leda till en lång och svår period för Sveriges ekonomi, som i så fall de borgerliga partierna i denna riksdag tar på sig ansvaret för.

Vänsterpartiet kommunisterna har hamnat i en något besynnerlig position. Man biträder helt våra förslag på det sociala området, men man kan inte acceptera höjningen av moms med 2 % därför att den skulle minska utrymmet för privat konsumtion. I stället vill man höja vissa skatter som framför allt minskar sparandet i ekonomin, det man kallar skatt på kapital. Fast jag redan har sagt det vill jag upprepa att vi aldrig har betraktat vårt förslag om höjd förmögenhets-, arvs- och gåvoskatt som någon metod att dra in köpkraft, utan det förslaget har fördelningspolitiska syften. Kommunisterna har aldrig visat någon större förståelse för kravet på att hålla ekonomin i balans eller för att statsfinanserna ställer krav på de politiska partierna. Men jag undrar om man ändå inte borde fundera ett slag över vad en ekonomisk politik som skulle öka budgetunderskottet med 5–6 miljarder kronor skulle innebära för ett annat problem som ofta tas upp från kommunistiskt håll, nämligen vår utlandsupplåning och vårt beroende av utländska långgivare. En ökning av konsumtionen – jämfört med det vi nu kan räkna med – med ytterligare 4–5 miljarder kronor skulle öka behovet av utlandsupplåningen med ytterligare 2 à 3 miljarder kronor. Jag måste fråga: Tar man inga hänsyn till var ett land hamnar, som uppenbart inte förmår försörja sig självt genom eget arbete och egen produktion utan föredrar att lura sig självt, men inte kommer att lura andra, genom att låna till sin välfärd?

Sedan har vi frågan om sparandet och investeringarna som grund för den framtida sysselsättningen. Jag tror att man efter 1970-talets erfarenheter kan dra en slutsats om skillnaden mellan höger och vänster i europeisk politik, nämligen att socialism i både väst och öst har visat sin styrka och sin framgång när den har kunnat hålla uppe det produktiva sparandet, kunnat bygga för framtiden och kunnat lägga grunden för sysselsättning och välfärd framöver. Jag måste fråga C.-H. Hermansson om han inte har upptäckt att världsekonomin befinner sig i en kris just därför att det produktiva sparandet har gått ned så kraftigt och investeringarna sjunkit. Jag måste fråga honom om han inte har uppmärksammat de umbäranden som arbetarklassen utsätts för, kanske framför allt i de länder som C.-H. Hermansson brukar kalla för socialistiska, därför att man lånat till sin levnadsstandard och inte genom produktivt sparande byggt sin ekonomi stark. Nu verkar det som om trygghet och välfärd för Sveriges kommunister i dag handlar om huruvida man skall betala moms på maten eller inte. I det världskommunistiska perspektivet ter sig denna fråga kanske inte alldeles överväldigande jämfört med det hot som löntagarna i Sverige och i en rad andra länder står inför. Men ändå är det värt att för kammaren klargöra att den skattehöjning som nu diskuteras inte kommer att höja priserna på de s. k. baslivsmedlen, dvs. den mat som riksdagen ansett så viktig att den skall subventioneras. Regeringen föreslår

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

alltså en höjning av de subventioner som tar bort effekten av momshöjningen på priserna.

Vidare: Den höjning av momsens som regeringen föreslår innebär att Sverige återgår till den moms-nivå som vi hade för ett år sedan, hösten 1981. När momsfrågan den gången behandlades i riksdagen motsatte sig vänsterpartiet kommunisterna en sänkning av momsens. De förenade sig med oss socialdemokrater i att motsätta sig den av mittenregeringen – tror jag det var – föreslagna sänkningen av momsens.

Jag måste fråga: Varför är den moms-nivå omöjlig i dag som vi och kommunisterna för ett år sedan ansåg nödvändig att bibehålla? Läget var då liksom nu att landet led stor brist på investeringar och sparande. Vi hade samma perspektiv när det gällde utlandsupplåning och budget, möjligen med den skillnaden att perspektivet i dag är ännu sämre. Vi har ett större underskott i budgeten. Vi har åtminstone lika stora behov av utlandsupplåning. Jag anser att kommunisterna borde fråga sig varför de inte kan acceptera den nivå på momsens som de för ett år sedan här i riksdagen röstade för att bibehålla.

Anf. 18 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Ekonomi- och budgetministern betonade i sitt anförande starkt den sociala tryggheten. Får jag då fråga: Varför är det social trygghet att höja momsens och begränsa köpkraften för en barnfamilj som inte kan eller vill få plats på daghem? Varför är det social trygghet att ge pensionärer rätt till kompensation för att skatten på brännvin höjs men inte för att kaffet blir dyrare till följd av devalveringen?

Jag ställde den senaste frågan ett mycket stort antal gånger till Kjell-Olof Feldts kollega socialministern Sten Andersson i en frågedebatt för några veckor sedan. Han berörde den inte med ett ord. Jag fick inget svar. Det kanske går att få ett svar från den som ansvarar för landets ekonomi.

Frågan om pensionerna är intressant. Socialdemokratisk propaganda går ut på att den fulla värdebeständigheten för pensionerna skall återställas. Det är inte sant vad gäller 1983, men det skall alltså gälla fr. o. m. 1984, sågs det. Jag skulle vilja fråga Kjell-Olof Feldt: Hur länge skall det löftet gälla?

Om några dagar kommer beräkningar från riksförsäkringsverket avseende det behov av ökade avgifter till ATP som föreligger från 1985 och framåt. Med hänsyn till den dåliga tillväxt som nu har rått och förutsätts råda räknar man med att dessa avgifter kommer att få höjas med en hel procentenhet om året under den senare delen av 1980-talet. Det skulle då ske ovanpå andra höjningar av löneskatter, bl. a. för att genomföra fondsocialismen. Det finns naturligtvis i svensk ekonomi inget utrymme för att klara detta. Därför tycker jag att det är intressant att höra om det i dag går att få svar på följande fråga: Kan Kjell-Olof Feldt garantera att regeringen – om dagens votering beträffande värdesäkring av pensionerna följer den socialistiska linjen – inte kommer att företa någon ny förändring, även om det skulle krävas exempelvis en höjning av ATP-avgiften med en procentenhet om året under fem år till slutet av 1980-talet?

Anf. 19 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Finansminister Kjell-Olof Feldts inlägg här var väl mest ett förmaningstal till vpk, men det hade en del intressanta inslag som också jag gärna skulle vilja ta upp.

Kjell-Olof Feldt frågade C.-H. Hermansson om han inte upptäckt den ekonomiska krisen. Jag är övertygad om att vpk i varje fall upptäckt att regeringen befinner sig i en allvarlig kris inför dagens omröstning.

Kjell-Olof Feldt sade att det här är fråga om människors förtroende för de politiska partierna och berörde det tal om svek som under några år präglat debatten här i Sverige. Jag skulle då vilja anknyta till den debatt som Kjell-Olof Feldt och jag förde här i kammaren den 21 oktober och som bl. a. rörde socialdemokraternas löfte till pensionärerna om full kompensation för kostnadsstegringarna. Kjell-Olof Feldt vitsordade då, på mina upprepade frågor, om vallöftet till pensionärerna om en fullständig kompensation skulle uppfyllas, att avsikten var att man skulle hålla det löfte man under valrörelsen utställt till pensionärerna.

Jag tycker att det finns anledning för den socialdemokratiska regeringen att tala med små bokstäver om svek, Kjell-Olof Feldt. Det är inget tvivel om att den uppgörelse som man en vecka efter vår debatt träffade med Lars Sandberg i PRO av många pensionärer kom att uppfattas som ett mycket flagrant svek.

Det är oerhört angeläget att man klarar ut begreppen när det gäller frågan om pensionerna, kompensationen och finansieringen av pensionerna i det längre perspektivet. Det råder inget tvivel om att det blir en central ekonomisk-politisk fråga i den nära framtiden och där finns det, mot bakgrund av vad som har förevarit, anledning för regeringen att ge klara besked.

Kjell-Olof Feldt säger att en höjning av moms är nödvändig för att finansiera åtgärder som har stor betydelse för avtalsrörelsen – att man inte inför karensdagarna har stor betydelse för möjligheterna att genomföra en lugn avtalsrörelse. Det är ju ändå så, Kjell-Olof Feldt, att förslaget om höjd moms hälsas med mycket blandade känslor också bland de fackliga företrädarna. Det har vi kunnat se på bl. a. TCO-reaktionen.

Anf. 20 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt sade att det här är en debatt som gäller förtroendet för de politiska partierna. Det är, tycker jag, en av de allra allvarligaste frågor som kan resas.

Jag hävdar bestämt, herr ekonomi- och budgetminister, att vi har stått för det vi gick ut med i valrörelsen. Jag har tidigare i dag sagt att det var ett kärvt och obekvämt budskap. Det är möjligt att det kostade oss regeringsmakten att tala om för svenska folket att man inte kan fortsätta att leva över sina tillgångar och att vi därför måste göra besparingar som också går in i de olika sociala trygghetssystemen men gör det på ett sådant sätt att de svagaste grupperna skyddas. Och Kjell-Olof Feldt vet mycket väl att det i varje besparing som vi har gjort har funnits inbyggt högkostnadsskydd och andra

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

sådana spärrar som har undantagit dem som är särskilt beroende av de sociala trygghetssystemen. Den besparingspolitiken skulle vi ha fortsatt att föra om vi hade haft regeringsansvaret även efter årets val.

Socialdemokraterna däremot sade i valrörelsen att man nu skulle ge svängrum i stället för de borgerliga svängremmarna. Hur blev det med det, Kjell-Olof Feldt? Jag frågar det eftersom ekonomi- och budgetministern i dag särskilt tar upp frågan om förtroendet. Den 16-procentiga devalveringen innebar ingenting annat än den största reallönesänkning som vi har upplevt i Sverige. Det rör sig om en 5-procentig reallönesänkning i ett enda kliv. Det var inget svängrum, som de svenska löntagarna uppfattar det. Jag är övertygad om att på de många arbetsplatserna har man knutit näven i fickan och frågat sig: Var det detta som vi röstade fram? Den socialdemokratiska regeringen svänger praktiskt taget 180° och gör tvärtom mot vad man sade i valrörelsen.

Låt vara att ni står fast vid dessa fyra vallöften, i varje fall t. v. Men eftersom jag inte fick något svar från finansutskottets ordförande om hur socialdemokraterna framöver vill angripa det växande budgetunderskottet vill jag ställa frågan på nytt och denna gång till Kjell-Olof Feldt: Inser inte ekonomi- och budgetministern att man måste både angripa utgiftssidan och försöka befrämja tillväxtkrafterna? Om ni gör det kan ni inte bara gå förbi olika besparingar med tyngd i. Det rör sig om 7,5 miljarder kronor som ni nu tar tillbaka. Det blir tungt i det fortsatta budgetarbetet, om inte ekonomi- och budgetministern inser att man måste ha det här dubbla greppet i den ekonomiska politiken.

Anf. 21 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är väl inte så bra, Kjell-Olof Feldt, att börja en debatt med att slå in vidöppna dörrar.

Kjell-Olof Feldt frågar mig om jag inte har observerat att det finns en ekonomisk kris i världen och i Sverige. Jag vet inte om han inte var här när jag höll mitt huvudanförande eller om han inte lyssnade, men faktiskt ägnade jag hälften av det åt den ekonomiska krisen i världen och i Sverige. Det förefaller alltså som om jag hade uppmärksammat den.

Kjell-Olof Feldt påstår också att vpk inte är intresserat av produktiva investeringar och av att hålla uppe det produktiva sparandet. Faktiskt var ett huvudtema i mitt inledningsanförande just kritiken mot den finansiella spekulatjonen och bristen på produktiva investeringar i världen och i Sverige.

Det är också ett faktum som Kjell-Olof Feldt borde ha uppmärksammat, att vpk har ställt två huvudkrav i politiken under de senaste åren. För det första har vi krävt att man skulle skapa förutsättningar för 100 000 nya arbetstillfällen i den offentliga sektorn under de närmaste tre åren, vilket förutsätter stora investeringar som vi har föreslagit. För det andra har vi krävt ett stort investeringsprogram gällande den svenska industrin för hela 1980-talet, avseende att stoppa avindustrialiseringen och skapa möjligheter för åtminstone 100 000 nya arbetstillfällen inom den svenska industrin under

1980-talet. Visar det, herr Feldt, ointresse för frågan om produktiva investeringar? Kjell-Olof Feldts polemik på den punkten faller alltså platt till marken.

När man tittar på de alternativa förslag till finansiering som vi har ställt och som socialdemokraterna totalt har avslagit måste man fråga hur de förhåller sig till det produktiva sparandet i samhället. Vi vill, Kjell-Olof Feldt, ta bort representationsavdragen i skattesystemet. Det skulle ge staten hundratals miljoner kronor. Menar Kjell-Olof Feldt att de representationsavdrag som nu tillåts utgör ett bidrag till det produktiva sparandet, eller varför vill socialdemokraterna ha dem kvar?

Är de mycket kraftiga skattelindringarna för höglönlade som ni tillsammans med folkpartiet och centerpartiet har genomfört ett bidrag till det produktiva sparandet i samhället? Jag tror att de verkar i motsatt riktning. Här finns alltså mycket att diskutera.

Vi har vidare föreslagit en alternativ finansiering av de fyra vallöftena, som vi är överens med socialdemokraterna om att genomföra. Men socialdemokraterna vill inte acceptera våra förslag, och det tycker jag är dumt av dem. Vi har också krävt – jag skall återkomma till det – mera vittgående åtgärder för att hålla nere priserna på livsmedel över huvud taget. Också på den punkten har socialdemokraterna sagt nej.

Anf. 22 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Tobisson beskriver nu momshöjningen som ett hot mot den sociala tryggheten och då särskilt för barnfamiljerna. Men jag såg ingenting av denna omsorg om barnfamiljerna när Lars Tobisson och hans parti satt vid makten. Då höjde man momsens med 4 % i ett svep i stället för de 2 % som nu diskuteras. Jag hörde inte att man beskrev det som ett hot mot tryggheten.

Under den borgerliga maktperioden sänktes reallönerna med 12 %. Jag såg aldrig Lars Tobisson stå i denna talarstol och fälla en enda tår över de påfrestningar som det eventuellt skulle ha inneburit för barnfamiljerna. Då var det helt all right.

Vad menas med social trygghet, och vilken anknytning har begreppet till de förslag som vi nu diskuterar? Om den borgerliga linjen går igenom får den arbetslöse – och de arbetslösa blev nära 200 000 under den borgerliga regeringstiden – sin inkomst halverad när han förlorar jobbet. För den mannen eller kvinnan går det att tala om ett hot mot den sociala tryggheten. Vad det handlar om är nämligen om de arbetslösa skall få ett understöd, som gör att de inte drivs i väg till socialvården, vilket nu är fallet. Det är inte social trygghet, Lars Tobisson, om den som förlorar sitt jobb också förlorar halva sin inkomst. Det är vad debatten gäller.

Debatten handlar också om de 10 000-tals ungdomar som fortfarande går utan arbete. Det gäller för oss att föra en politik som gör att de kan få ett jobb. De har nämligen ingen social trygghet alls. Många av dem vet över huvud taget inte vad det innebär.

Jag tror inte heller att man kan tala om social trygghet för de arbetare i

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

industrin som, om er linje beträffande karensdagar i sjukförsäkringen vinner, ensamma får bära kostnaderna för att det blir sådana. Jag tror åtminstone att dessa arbetare upplever ett sådant system som en djup social orättvisa.

Herr talman! Att någon längre tid försöka utbyta tankar i avsikt att nå enighet med moderater om vad social trygghet innebär förefaller mig inte helt meningsfullt.

Även Nils Åsling grips ibland av ett socialt patos. Han hugger här tag i pensionärerna för att utnyttja situationen därvidlag. Vad har då striden om värdesäkring i pensionssystemet gällt? De borgerliga partierna införde en godtycklig och smygande reduktion av pensionärernas levnadsstandard. Man manipulerade med det prisindex som var basen i ATP-systemets värdesäkring. Därför gällde det här mycket mer än levnadsstandarden för pensionärerna ett visst år. Vi och en stor del av befolkningen tolkade detta som ett försök att slå sönder det pensionssystem som de borgerliga partierna en gång i tiden så hårt bekämpade. Man ville göra det ogenomskådligt och otryggt samt omöjligt för den enskilde att förutse vilken pensionsnivå han eller hon skulle uppnå. Det är därför, herr talman, viktigare att vi på nytt lägger fast grunden för ATP-systemet. Det vi nu gör är att öppet och klart deklarerar att vi i ett ekonomiskt krisläge, med pensionärernas medverkan, måste fördela de uppoffringar som landet måste gå igenom på ett sådant sätt att de allra flesta bär dem – i annat fall klarar vi inte av detta. Men för den skull överger vi inte grundtanken i ATP-systemet, i pensionssystemet och i innebörden av värdesäkringen, inte heller fifflar vi och manipulerar med systemet. I en demokrati bygger mycket av det man kan göra på människors fria vilja att medverka – det är detta vi har uppnått – inte på att man smygvägen urholkar pensionärernas standard.

Rolf Wirtén ville diskutera budgetunderskottet och hur vi skall avhjälpa det. Nu skall vi, om jag inte är fel underrättad, ha en debatt om det i morgon. Låt mig bara säga att jag kan svara ja på hans fråga om inte både besparingar och tillväxtbefrämjande åtgärder är nödvändiga i nuvarande ekonomiska läge. Just det. Det var därför som devalveringen blev grunden för den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen ville föra. Det var också därför som, och detta måste vara en stor besvikelse för våra politiska motståndare, devalveringen i stora kretsar bland de svenska medborgarna accepterades och sågs som en ganska följdriktig utveckling och i varje fall inte i något avseende stridande mot det politiska budskap och det ekonomiska program som socialdemokratin lade fram i valrörelsen.

Jag har läst era tidningar – de borgerliga tidningarna – som försöker piska upp indignationsstormar, den ena efter den andra, men det blir inte mycket till blåst. Det måste bero på att väljarna faktiskt känner igen oss med den politik vi för och den politik vi sade att vi skulle föra.

Slutligen till Carl-Henrik Hermansson. Han säger nu att han vill hålla uppe det produktiva sparandet. Det är litet märkligt att då som främsta insats i den politiken nu gå ihop med de borgerliga, vilket har antytts här, för att öka den privata konsumtionen. I hur manifesterar man på det sättet viljan att öka det

produktiva sparandet? Förutom påståendet att man för en politik för ökat sparande, som i realiteten innebär ökad konsumtion, säger man att ytterligare 100 000 nya jobb skall komma till i den offentliga sektorn. Vad kostar det, C.-H. Hermansson? Det kommer att kosta ungefär 10 miljarder i ökade offentliga utgifter. Är det inte värt att fundera på hur det offentliga samhället skall skaffa inkomster till att avlöna dessa 100 000 nya stats- och kommunalanställda?

C.-H. Hermansson ställer också en retorisk fråga till mig, om han visar ointresse för investeringar och sysselsättning. Nej, det påstår jag definitivt inte att C.-H. Hermansson gör, men jag har aldrig sett honom visa något intresse för hur allting skall betalas. Nu säger C.-H. Hermansson att vpk har en mängd förslag till att finansiera de sociala trygghetsförslag vi har. Jag tycker inte att det ligger mycket i detta. Representationsavdragen vill kommunisterna slopa; han säger att det är ett så kraftigt ingrepp mot den privata konsumtionen, och det kan det ligga någonting i. Jag vill bara peka på att någon effekt på statsinkomsterna ger inte denna åtgärd förrän 1985, om två år. Så är det med det mesta som kommunisterna föreslår – i den mån de någon gång vågar föreslå åtgärder som biter någonstans – att det inte ger effekter som hjälper oss i den statsfinansiella situation vi har.

Vi är inte ointresserade av frågan om representationsavdragen – den har varit uppe många gånger till diskussion här i kammaren – men att säga att ett slopande av dem löser den statsfinansiella kris landet befinner sig är att göra sig skyldig till en betydande överdrift, för att uttrycka sig försiktigt.

Anf. 23 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Momshöjningen är bara en del av den ekonomiska politik som utgör ett hot mot den sociala tryggheten, Kjell-Olof Feldt. Vad ni socialdemokrater nu ästadkommer är ju att ni förvärrar obalansen på alla dessa viktiga områden. Er ekonomiska politik förstörar underskottet i bytesbalansen, förstörar underskottet i statsbudgeten, driver upp inflationen till en nivå som är två å tre gånger högre än i viktiga konkurrentländer. Med en så hög inflationstakt får vi också effekter i form av en ökad arbetslöshet.

Kjell-Olof Feldt sade att när det tidigare har diskuterats om att reallönerna har sjunkit har jag inte haft ett ord att säga för att beklaga det. Det är nog, om Kjell-Olof Feldt tänker efter, alldeles galet. Jag har i flera debatter under de gångna åren varnat för reaktionerna bland de yrkesverksamma med den politik som förts men som socialdemokraterna velat föra ännu längre, nämligen att öka de offentliga utgifterna, höja skatterna och därmed beskära den ersättning för sitt arbete som man får behålla.

Jag skulle vilja fästa kammarens uppmärksamhet på att Kjell-Olof Feldts inlägg i dagens debatt klart utvisar att den regering som berömmar sig av beslutsförmåga och handlingskraft i själva verket har en svag ställning. Minoritetsregeringar är definitionsmässigt svaga. Det visade de mittenregeringar som i olika skepnader förekom under den gångna sexårsperioden. Det visade den förra regeringen Palme under jämviktsriksdagens och Hagapoli-

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

tikens dagar. De enda i den här meningen starka regeringar som förekommit sedan 1970 är de majoritetsregeringar där vi moderater har ingått.

Jag tror inte att Kjell-Olof Feldt var här i tid på morgonen för att höra mitt första anförande. Där konstaterade jag att en klok utväg ur dagens dilemma för socialdemokraterna vore att ni står fast vid att de av er föreslagna åtgärderna måste finansieras och att ni godtar det förhållandet att det inte går att vinna majoritet i kammaren för hur de skall finansieras. Då blir allt vid det gamla, vid vad den borgerliga riksdagsmajoriteten i våras fastställde. Med hänsyn till utgiftsandelens storlek, skattetryckets höjd osv. – handen på hjärtat, Kjell-Olof Feldt, vore inte det bättre? Då skulle man också undvika den situationen att det i dag fastslås att de här områdena – pensionerna t. ex. – inte i längden kan vara fridlysta. Hur var det? Jag fick inget besked efter min undran på den punkten i det förra inlägget.

Anf. 24 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Kjell-Olof Feldt säger att jag visar ett socialt patos när det gäller pensionärernas situation mest därför att det – underförstått – är en politiskt opportun fråga att ta upp. Men det är en fråga som egentligen har en långt vidare syftning än att vara ett inslag i den mest aktuella och populära debatten. Det är på lång sikt en fråga om hur vi skall bemästra våra ekonomiska problem och hur vi skall värdera den aktiva generationens insats kontra vilka förpliktelser vi skall uppfylla gentemot de människor som har sin aktiva gärning bakom sig. Det är en stor fråga i vårt land – det råder inget tvivel om det.

Jag försökte ta upp denna fråga i debatten här i kammaren den 21 oktober, då Kjell-Olof Feldt frankt, utan prut, sade att de utfästelser som socialdemokraterna hade gjort till pensionärerna om hundraprocentig kompensation för kostnadsutvecklingen skulle infrias. Det gick, som jag sade, en vecka, och sedan var man beredd att undanta den kostnadskonsekvens som ligger i devalveringen. O.K., jag kan förstå detta. Men tala då inte vitt och brett om att den förra regeringen sprang ifrån löften etc.! Ta ändå hänsyn till vad som nu är fakta i ert eget fall!

Vi borde här kunna föra en allvarlig debatt. Är det rimligt att kompensera pensionärerna för t. ex. en oljeprisstegring, som ingen människa här i landet, i varje fall inte den aktiva generationen, egentligen kan kompensera sig för?

Med Kjell-Olof Feldts vokabulär blir det en godtycklig och smygande sänkning av kompensationen till pensionärerna som den förra regeringen genomförde, ett manipulerande med index etc. Men att undanta devalveringseffekten är alltså högsta visdom. Låt oss, Kjell-Olof Feldt, samla oss i denna debatt till en mera realistisk attityd.

Om man bedriver en aktiv stabiliseringspolitik är det utan tvivel rimligt att, som den förra regeringen gjorde, från kompensationsanspråk undanta sådant som inte är påverkbart inom vår ekonomi, sådant som beror av den internationella utvecklingen etc. Skall ni bedriva en realistisk ekonomisk politik kommer ni, förr eller senare, att även i det avseendet bli tvungna att

springa ifrån vad ni i dag talar om som en definitiv sanning och ett löfte för framtiden.

Anf. 25 ROLF WIRTÉN (fp) replik:

Herr talman! Ekonomi- och budgetministern vill först i morgon diskutera budgetunderskottet. Det må vara. Jag noterar ändå med tacksamhet att vad han här sade var ett klart uttalande för ett anammade av den ekonomiska politik som jag försökte föra i det departement som Kjell-Olof Feldt nu har chefskapet för, dvs. att både befrämja tillväxtkraften och angripa utgiftssidan. Den intressanta frågan är dock hur denna förändring i den socialdemokratiska politiken, när man också skall attackera utgiftssidan, skall se ut. Jag kommer i fortsättningen att med stort intresse följa Kjell-Olof Feldts förslag i det hänseendet.

Jag tror att det, som Nils G. Åsling just har påvisat, kommer att bli mycket besvärligt att låta det stora och f. ö. växande antalet pensionärer stå vid sidan av den reallönesänkning som hela svenska folket tyvärr har fått uppleva på grund av de två oljeprischockerna och den utomordentligt svåra situation som världsekonomin i stort befinner sig i. Jag tror att det är en realistisk prognos att säga: Skall vi på nytt kunna få balans i ekonomin, måste det bli en angelägenhet för hela det svenska folket, inte bara för de människor som finns ute i produktionen. Man måste också ta med den stora gruppen pensionärer i detta arbete. Här har socialdemokraterna gett löften som måhända kommer att innebära att de har bundit ris åt egen rygg.

Jag skulle också, herr talman, gärna vilja peka på ett annat uttalande som ekonomi- och budgetministern fällde i en replik här. Han menade att han fick ta över ett konkursbo. Det är mycket lätt för en nytillträdd regering att göra en sådan utsaga. Men om man tittar litet närmare på hur situationen ser ut vore det väl, Kjell-Olof Feldt, ändå just om ni erkände att det av er 1976 omtalade dukade bordet inte var något annat än en ekonomi som, i Sverige liksom i OECD-länderna i stort, var på väg in i en mycket svår kris. Denna kris har blivit alltmer uttalad.

Ett allvarligt inslag i den svenska ekonomin var naturligtvis den kostnadsexplosion som socialdemokraterna "lagade till" under det tidigare regeringsinnehavet. Vi fick under ett antal år försöka att bit för bit korrigera den socialdemokratiska politiken. Nu har vi, herr talman, OECD:s experter bakom oss när vi konstaterar att vi har lyckats få ned kostnadsläget till det läge som det hade i början av 1970-talet. Det är en bra grund för att på nytt starta en tillväxt i svensk ekonomi. Nu gäller det att socialdemokraterna håller denna kurs.

Anf. 26 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nej, Kjell-Olof Feldt, så mycket sups och äts det inte på statens bekostnad att det räcker för att lösa den statsfinansiella krisen. Det har vi inte inbillat oss, även om det är rätt mycket pengar som går åt. Vi har därför även framställt andra förslag än att man skall avskaffa representationsavdragen.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Vi föreslår en hårdare beskattning av de stora förmögenheterna. Vi vill att man helt skall ta bort de statliga subventionerna till skatte- och aktiefonds-sparandet, vilket även socialdemokraterna ville tidigare. Vi vill ha en särskild skatt på företagens investeringar utomlands och andra skatteskalor än dem som regeringen och de borgerliga mittenpartierna har kommit överens om. Allt detta ger pengar. Vi vill alltså inte öka budgetunderskottet med 4–5 miljarder kronor, som finansministern påstod i sitt första anförande.

Vad gäller den offentliga sektorn är vi anhängare både av besparingar och av utvidgningar. Vi vill exempelvis spara på anslagen till JAS, det nya militärflygplanet. Det ville också socialdemokraterna tidigare, när de var i opposition. Hur det är i dag vet jag inte riktigt. För oss kvarstår det som en viktig målsättning att där spara pengar – och det är många miljarder som det handlar om.

Det blir naturligtvis lönekostnader om man skall öka antalet jobb i den offentliga sektorn, men det ger också skatter till staten. Jag är litet förvånad över att Kjell-Olof Feldt från sina teoretiska utgångspunkter var så kritisk mot vårt förslag på denna punkt. Jag trodde att det var allmänt erkänt av människor med en sådan ideologisk utgångspunkt som Kjell-Olof Feldt och jag har att den största förlusten för ett samhälle är att folk går arbetslösa. Vi har i dag, som alla vet, många hundratusen människor som går utan arbete. Om vi kan sätta dem i jobb – och här anser jag att regeringens nya investeringsprogram, som vi också har stött, är ett framsteg – är det ett bidrag till samhällsekonomin, inte en kostnad. Det måste vara den grundläggande utgångspunkten.

Kjell-Olof Feldt frågade också varför vi för ett år sedan var motståndare till en generell sänkning av momsen. Jag tittade i vår motion från det tillfället. Det krav som vi då ställde är faktiskt detsamma som vi i dag ställer – vi arbetar på samma linje. I stället för att generellt sänka momsen ville vi att man skulle inleda ett borttagande av momsen på livsmedel. Det var det vi föreslog och slogs för, och det slåss vi för också i dag. Jag är förvånad över att regeringen inte kan lämna något gensvar på vårt förslag att satsa ytterligare 500 milj. kr. för att ta bort hela effekten av momsstegringen på livsmedel fram till den 1 juli och att göra en snabbutredning om en differentiering av momsen.

Anf. 27 Ekonomi- och budgetministern KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Lars Tobisson påstår att de enda starka regeringar Sverige har haft under lång tid var de trepartiregeringar där moderaterna satt med. Ja, de var inte starkare än att de sprack, Lars Tobisson, den ena efter den andra, och ställde till ett ganska stort elände i svensk politik och svensk ekonomi. Det är klart att även en socialdemokratisk regering kan hamna i den situationen. Men det gäller bara under den förutsättningen att moderater, folkpartister, centerpartister och kommunister går ihop för att tillsammans blockera en väg ut ur den ekonomiska krisen. Det är denna sammansvärjning i riksdagen som krävs för att en situation liknande den som borgerliga regeringar hamnade i gång efter annan skall uppstå. Det krävs att

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

moderater och kommunister går på samma linje.

Sedan säger Lars Tobisson – och det har han förträffligt rätt i – att om de borgerliga vinner så förblir allt vid det gamla, dvs. den politik som de borgerliga står för på det sociala området. Det är då typiskt att ingen av de borgerliga representanterna, och för den delen inte heller C.-H. Hermansson, har tagit upp vad det innebär för avtalsrörelsen, för den ekonomiska utvecklingen i landet och för näringslivets situation om det förblir vid det gamla. Alla känner väl till, antar jag, att de stora löntagarorganisationerna har knutit sin uppläggning av avtalsrörelsen vid den förutsättningen att det inte blir några karensdagar i sjukförsäkringen och att inte ytterligare bördor läggs på de arbetslösa, något som i sista hand får betalas av de fackliga organisationerna själva. Det är märkligt om man i Sveriges riksdag inte inser vilket ansvar man tar på sig i ett för landet kritiskt läge i och med att man slår sönder eller i varje fall allvarligt försämrar möjligheterna till en fredlig och samhällsekonomiskt ansvarsfull uppgörelse på löne marknaden. Det berörs inte med ett ord.

Det är bara en sak jag vill säga till Nils Åsling. Han påstod här tidigare att jag i en debatt som han och jag haft i riksdagen skulle ha lovat pensionärerna full kompensation för devalveringen. Det är ett präktigt felcitat, Nils Åsling. Vad jag sade då var att vi håller vårt vallöfte att återställa värdesäkring, och det kommer att ske fr. o. m. 1984. Jag utlovade ingen full kompensation för devalveringen. Tvärtom sade vi den 8 oktober när devalveringen genomfördes att den måste bäras av alla – ingen i landet kan kompensera sig bort från devalveringens verkningar. Det sade vi redan då, och det var före den där debatten som Nils Åsling och jag hade.

Rolf Wirtén tyckte att jag nu ställde upp på den ekonomiska politik som han ville föra. Det skulle vara olyckligt för Sverige om jag gjorde det. När Ingemar Mundebo, en partivän till Rolf Wirtén, tillträdde som budgetminister hösten 1976 övertog han en budget med ett underskott på 6 miljarder kronor. Jag övertar en budget med ett underskott på 90 miljarder kronor. Om detta är ett resultat av herrar Mundebos och Wirténs framgångsrika kamp mot att hålla tillbaka de offentliga utgifterna, måste de ha fört den kampen utan att se vart den ledde.

Och det har blivit ännu värre. Innan Rolf Wirtén avgick påstod han att underskottet detta budgetår skulle bli 78 miljarder. Det blir större, avsevärt större. Men det beror på att de gamla räkningarna från den borgerliga tiden nu måste betalas, allt det ni stuvade undan före valet. Räntekostnaderna för staten blir 6 miljarder större än vad Rolf Wirtén berättade för riksdagen. Det låg och väntade förluster i statliga företag på ungefär 8 miljarder. Sysselsättningen blev avsevärt sämre än vad man påstod före valet. Det har kostat ytterligare 4 miljarder bara att hålla arbetslösheten någorlunda oförändrad. Vi har upptäckt en rad andra felkalkyler, om bostadslånen, statens järnvägars förluster, Samhällsföretag osv., på ytterligare 2 miljarder. Det blir summa 20 miljarder kronor, i stort sett i gamla räkningar, som nu måste lösas in.

Det var de fynd jag gjorde i budgetdepartementet, Rolf Wirtén, när jag

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

började lyfta på pappershögarna och titta i kassaböckerna. Jag vet inte om jag skall uttrycka någon tacksamhet över kvarlevorna efter den borgerliga tiden. Det kommer att bli dyrt för svenska folket, för oss alla, att betala.

Jag vill säga till C.-H. Hermansson att det är alldeles riktigt att vi i vissa delar har samma syn på den fördelningspolitik som måste föras i det rådande läget. Vi föreslår en skärpning av förmögenhetsskatten. Vi föreslår att skattesubventionerna till sparandet minskas, genom att insättningarna på skattesparkonto och skattefondkonto samt utdelningen på aktier inte ges samma skattereducerande effekt som tidigare. Vi föreslår dessutom en extra skatt på aktieutdelningen i företagen. Allt detta föreslår vi i syfte att markera att fördelningen av uppoffringarna måste vara rättvis. Men vi har aldrig hävdat – och det är där vi inte kan förstå er kommunister – att dessa förändringar ger några pengar för ökad konsumtion i landet. Vi har sagt att alla dessa pengar måste återinvesteras, därför att det handlar om en omfördelning av sparande och förmögenhet. Det ger inget utrymme för ökad konsumtion.

Nu säger C.-H. Hermansson att man tycker att vi också i dag kan ha den moms nivå vi hade för ett år sedan och att det enda man gör är att motarbeta moms på maten. Men jag har försökt betona att den skattehöjning som nu är aktuell icke kommer att höja priserna på baslivsmedel, eftersom de subventioneras. Mot bakgrunden av det läge vi nu befinner oss i är det en relativt långtgående åtgärd att göra detta.

Om det är så att hela frågan i grunden för kommunisterna gäller nivån på livsmedelssubventionerna, har jag svårt att förstå att detta skall föranleda kommunisterna att slå följe med moderaterna, för att driva en helt annan politik. Det gäller ju inte bara momsen. Faller förslaget om momshöjning så blir det karensdagar i sjukförsäkringen, får de arbetslösa nöja sig med halva ersättningen osv. Det är ju en rent borgerlig politik som ni har talat för offentligt de senaste dagarna, när ni går ut och säger att ni inte vill ha moms på maten eller, som C.-H. Hermansson nu formulerar det, att ni vill ha ytterligare några hundra miljoner till matsubventioner. Vårt förslag innebär en höjning av matsubventionerna med ca 250 milj. kr. Herr Hermansson kräver en höjning med 500 miljoner, och skillnaden mellan förslagen föranleder honom att vilja föra en rent borgerlig politik.

Huruvida man än en gång skall utreda om momsen kan delas upp, så att den blir olika hög på olika varor, är naturligtvis ingen principfråga. Vi har förvisso utrett vårt skattesystem åtskilliga gånger. Vi utredde den här frågan för tio år sedan, och vi kan naturligtvis se över den än en gång för att klargöra vilka förutsättningar som föreligger och vilka konsekvenser som uppstår vid en ändring av den nuvarande momsen.

Vi har utomordentligt svårt att inse att vänsterpartiet kommunisterna för att få till stånd en utredning och något ökade matsubventioner är beredda att gå samman med de borgerliga och föra en rent borgerlig politik, innebärande social nedrustning.

Talmannen anmälde att Rolf Wirtén, Lars Tobisson och Carl-Henrik Hermansson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

Anf. 28 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Socialdemokraterna är grossister i skattehöjning. Till alla andra skattehöjningar som vi skall diskutera i morgon föreslår nu regeringen en 2-procentig momshöjning för att finansiera de i mitt tycke alldeles förhastade vallöftena, enbart dikterade av önskan att komma tillbaka till makten.

Redan nu har vi en alldeles för stor offentlig sektor – mer än 65 % av bruttonationalprodukten. Genomförs nu de fyra vallöftena ökar transferreringarna och därmed också den offentliga sektorn ytterligare. Som alla vet har de statliga utgifterna vuxit betydligt snabbare än inkomsterna, vilket medfört ett enormt och växande budgetunderskott. Detta underskott är i nuläget mer än 11 000 kr. per svensk. Detta är en svindlande summa, som verkligen borde stämma till eftertanke.

Vi har det högsta skattetrycket inom OECD-området och säkerligen också det högsta i hela världen. Alla vet att vi inte kan höja detta skattetryck ytterligare utan utomordentligt negativa konsekvenser för arbetsviljan, för skattemoralen och för viljan och förmågan att starta och driva företag – och företagsamheten är ju så ytterligt viktig för bevarandet av vårt välbefinnande.

Devalveringen kommer att höja prisnivån 1983 med ungefär 5 %, vilket i sig är ytterst oroväckande. Om man nu till råga på allt detta höjer mervärdesskatten med 2 %, spåder man på inflationen med ytterligare 1 %, vilket vi från moderat håll inte kan acceptera. I inflationens spår följer en avmattning av konjunkturen och ganska säkert en därmed följande högre arbetslöshet.

Det är också att märka att momshöjningen i detta fall ingalunda är något konjunkturkorrigering medel. De kanske fyra miljarder man får in är i stället avsedda att öronmärkas. De skall finansiera de fyra vallöftena om slopandet av karensdagarna, återställandet av värdesäkring av pensionerna, höjningen av värdet av arbetslöshetsförsäkringen och höjningen av statens bidrag till den kommunala barnomsorgen. Det är således självfallet fråga om åtgärder som är tänkta att vara bestående framöver. Därigenom är naturligtvis också avsikten att momshöjningen skall vara permanent, vilket gör det hela än olustigare.

I massmedia har det förekommit många turer om hur voteringsordningen kommer att bli i momsfrågan, om socialdemokraterna tänker bita huvudet av skammen och försöka taktikrösta fram vpk:s förslag till ett huvudalternativ mot regeringens osv. Det har t. o. m. ifrågasatts om det över huvud taget blir möjligt att rösta bort en momshöjning trots att det, åtminstone just nu, uppenbart är en majoritet av kammarens ledamöter som inte vill höja momsens. Det hela har varit synnerligen olustigt att betrakta, men jag utgår trots allt ifrån att voteringsordningen blir sådan att majoritetens uppfattning i själva momshöjningsfrågan också blir riksdagens beslut.

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 vid skatteutskottets betänkande nr 14 samt också att voteringsordningen blir sådan att kammaren vid behandlingen av detta betänkande först röstar om mervärdeskattens höjd, dvs. om reservation nr 1.

Anf. 29 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 14 behandlas frågan om en höjning av mervärdeskatten från nuvarande 17,7 % till 19 %. Eftersom mervärdeskatten utgår även på skattebeloppet, blir procentsatsen i handel 23,46 % mot nuvarande 21,51 %. När den socialdemokratiska regeringen nu föreslår en höjning av mervärdeskatten så är det för att med denna höjning finansiera en del av de vallöften som socialdemokraterna i valrörelsen gav åt vissa grupper i samhället. Bl. a. lovade man att riva upp riksdagsbeslutet från hösten 1980, vilket innebar att man vid fastställande av basbeloppet inte längre skulle ta någon hänsyn till förändringar i det allmänna prisläget beträffande indirekta skatter, tullar, avgifter och ändringar i energipriser samt att tillägg skulle göras för eventuella subventioner.

Jag vill här ställa frågan: Anser verkligen socialdemokraterna – även nykterhetsvännerna – att det finns motiv för att en höjning av skatten på alkoholhaltiga drycker automatiskt skall höja det index som ligger till grund för basbeloppet? Ännu mera besvärlig blir situationen för den regering som av konjunkturpolitiska skäl höjer mervärdeskatten för att dämpa efterfrågan. Vad blir slutresultatet om stora grupper automatiskt skall få kompensation för en sådan höjning?

Socialdemokraterna tvekar ju också själva när det gäller att uppfylla löftet till pensionärerna. Först 1984 skall förslaget tillämpas i sin helhet, och ingen kompensation skall ges för den fördyring som devalveringen medför. I verkligheten innebär detta att man på sikt skall kompensera för den ändring som den borgerliga regeringen gjorde 1980, men att däremot ingen kompensation alls skall lämnas för den kostnadsökning som följde på den socialdemokratiska regeringens 16-procentiga devalvering.

Momsen skall enligt socialdemokraternas förslag användas för att finansiera kostnaderna också för de andra vallöften, vilka är borttagande av karensdagarna i sjukförsäkringen samt ändringar i arbetslöshetsersättningen och statsbidraget till barnomsorgen. Jag skall inte gå in på dem – representanter för resp. utskott återkommer säkerligen till dessa. Enligt propositionen skulle höjningen av mervärdeskatten innebära en inkomstförstärkning för staten på 4,5 miljarder. Andra experter säger att beloppet torde ligga 1 miljard lägre, vilket är värt att observera.

Vad blir då konsekvenserna ur fördelningspolitisk synpunkt, därest riksdagen skulle bifalla regeringens förslag? Ur låginkomsttagarens synpunkt, och även för den som endast har folkpension som inkomst, blir den omläggning som socialdemokraterna föreslår direkt negativ, speciellt om vederbörande konsumerar hela sin inkomst. Kompensationen till pensionärerna blir med den utformning den fått med ett extra tillägg på 300 kr. å basbeloppet ytterst begränsad för den som har enbart folkpension eller en låg

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

tilläggs pension, medan däremot höginkomsttagaren genom ATP-systemets konstruktion får ett betydligt större utbyte av förslaget.

Ser man på de ändringar som genomfördes av de borgerliga regeringarna, finner man att låginkomsttagarna skyddades genom speciella åtgärder, exempelvis av pensionstillskotten. Samma sak gällde sjukförsäkringsreformen, och det är något märkligt att skatteutskottets socialdemokrater har tagit till så starka överord i betänkandet att de talar om social nedrustning. Detta gör de i ett tidsskede när vi ändå vet att det med nuvarande ekonomiska utveckling, med hög inflation och återhållsam löneutveckling, inte kommer att dröja många år förrän den situationen uppstår att den totala pensionen i en del fall kommer att bli lika stor, eller t. o. m. större, än slutlönen. Anledningen till detta resultat är ju att tilläggs pensionen regleras efter inflationsutvecklingen, och när inflationen är högre än löneutvecklingen uppstår nämnda resultat.

Med hänsyn till denna faktiska utveckling och med tanke på de åtgärder som vidtogs av den borgerliga majoriteten för att skydda låginkomsttagarna är det ganska omotiverat att, som socialdemokraterna gör, tala om tidsperioden som en tid med social nedrustning.

Från handelns synpunkt är det olämpligt att ändra momsen under julhelgen. Även från konjunkturpolitisk synpunkt är det felaktigt att nu föreslå en höjning av mervärdskatten. Vi har i dag en svag efterfrågan både här hemma och i utlandet. För att underlätta exporten genomförde regeringen Palme den 16-procentiga devalveringen. Vilken verkan den kan ha för exporten återstår att se. Ett är säkert: Efterfrågan utomlands är ytterst begränsad. Ett annat är också säkert: Devalvering innebär att priserna på importvaror stiger, och detta gäller också så nödvändiga varor som eldningsolja.

Att då, utöver den prishöjning som devalveringen medförde, också höja mervärdskatten med 2 % innebär en ytterligare fördyring och medför sannolikt en ytterligare minskning av efterfrågan på hemmamarknaden, vilket i sin tur medför problem för sysselsättning och näringsliv.

Om vi fullföljt den ekonomiska politik som center- och folkpartiregeringen förde, hade vi inte behövt ställas inför ett förslag om höjning av mervärdskatten. Centern gav inte i valrörelsen några löften som kunde tvinga fram skattehöjningar. Centern biträder inte något av de fyra vallöften som socialdemokraterna gav i valrörelsen, och därför har centern ingen anledning att biträda förslaget om en höjning av mervärdskatten. Tvärtom anser vi att en höjning av mervärdskatten skulle ha, som jag framhållit i mitt anförande, ha en klart negativ effekt.

Med anledning av den diskussion som uppstått angående propositionsordningen vid ställningstagandet till skatteutskottets betänkande nr 14 förutsätter jag att riksdagen först får ta ställning till frågan om en höjning av mervärdskatten i enlighet med yrkandet i reservation 1.

Herr talman! Som framgått av vad jag anförat motsätter sig centern bestämt en höjning av mervärdskatten, och jag yrkar därför avslag på skatteutskot-

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

tets hemställan i denna del och bifall till reservationerna 1 och 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Anf. 30 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! Folkpartiet motsätter sig en momshöjning. Den leder till ytterligare prishöjningar och driver därmed upp inflationen ytterligare, utöver vad den 16-procentiga devalveringen gör. Vi kommer under nästa år att få en inflation som är tvåsiffrig, medan den med den tidigare regeringens ekonomiska politik skulle ha stannat vid ett ensiffrigt tal. Vår uppfattning är alltså att det är bättre att spara på statens utgifter än att höja momsen.

Det finns också ett annat skäl mot momshöjning. Den är nämligen, precis som den nyc TCO-ordföranden Björn Rosengren har påpekat, ett direkt hot mot sysselsättningen. När momsen stiger minskar ju människors köplust, och då sjunker efterfrågan också på svensktillverkade varor. Då får den svenska hemmamarknadsindustrin lägre avsättning, samtidigt som omsättningen i handeln minskar.

En sådan utveckling skulle man möjligen kunna klara i en högkonjunktur. Men i nuvarande konjunktursituation blir effekten ofrånkomligen ökad arbetslöshet, både inom hemmamarknadsindustrin och inom handeln.

Får jag påminna om att riksdagen för drygt ett år sedan beslöt att sänka momsen med ca 2 %. Det var något mindre än vad den dåvarande regeringen hade föreslagit. Syftet med momssänkningen var att stimulera ekonomin. Nedgången i handeln under delar av år 1981 hade varit större än vad man hade förutsatt, och regeringen ville med momssänkningen öka efterfrågan och därmed också höja omsättningen i handeln. Det var då fortfarande självfallet fråga om en minskning av den privata konsumtionen.

Denna del av den tidigare regeringens ekonomiska politik blev framgångsrik. Nedgången inom handeln kunde brytas, och en svag uppgång kunde skönjas inom dagligvaruhandeln under den första delen av år 1981.

Socialdemokraterna var då emot sänkningen av momsen, och det gällde ju också vpk. Men om momssänkningen den gången inte hade genomförts, så hade resultatet blivit en större minskning av den privata efterfrågan än vad som skedde under 1982, och därmed hade det lett till ökade problem och ökad arbetslöshet inom både handeln och hemmamarknadsindustrin.

Socialdemokraterna fullföljer nu denna sin inställning genom att föreslå en momshöjning. Den kommer då att leda till en minskning av den privata efterfrågan och kommer därför att skapa ytterligare problem för hemmamarknadsindustrin och för handeln.

Momshöjningen leder emellertid inte bara till sysselsättningsproblem för hemmamarknaden och handeln utan också till problem för exportindustrin genom att momshöjningen driver upp inflationstakten inom landet och därmed höjer det inhemska kostnadsläget. Höjd moms är därför i nuvarande konjunktur- och sysselsättningsläge en åtgärd som bidrar till ökad arbetslöshet.

Låt mig som exempel ta en industribransch som jag har lärt känna relativt väl, nämligen tekoindustrin. I flera decennier har ju tekoindustrin haft

problem med att hålla produktionen och sysselsättningen uppe. Bara en mindre del av den svenska marknaden försörjs av svensktillverkade produkter, som genom sitt prisläge har svårt att konkurrera med importvaror från lågprisländer. Tekoindustrin och de tekoanställdas fackliga organisationer har ju i olika sammanhang efterlyst ökat statlig stöd till branschen, och dessa krav har socialdemokraterna – i varje fall verbalt – ställt sig bakom. Vad som nu händer är att socialdemokraterna genom den föreslagna momshöjningen på nytt försvårar för svensk tekoindustri att få avsättning för sina varor på hemmamarknaden. Varorna blir genom den högre momsen dyrare, och människor får mindre utrymme att köpa de relativt dyrare svensktillverkade varorna. För den svenska tekoindustrin blir alltså den sammanlagda effekten av regeringspolitiken förvisso inte särskilt uppmuntrande.

Denna situation accentueras givetvis av det faktum att vi har anledning att räkna med betydande reallönesänkningar under 1983. Om regeringen nu vill att löntagarna skall hålla nere sina krav under 1983, så borde regeringen dra tillbaka sitt förslag om höjd moms. De låga nominella löneökningar som man har anledning räkna med under 1983 räcker givetvis inte för att klara prishöjningarna under samma år. Det kan då inte vara rimligt att lägga en momshöjning ovanpå de andra prishöjningarna. Resultatet blir alltför stora reallönesänkningar. Sådana slutsatser har ju också vissa delar av löntagarnas fackliga organisationer dragit. Den sammanlagda slutsatsen blir alltså att en momshöjning i nuvarande läge kommer att både påverka sysselsättningen i negativ riktning och drabba de människor som har det sämst ställt, människor med svag köpkraft.

Herr talman! Det har ryktats att man från socialdemokratiskt håll har för avsikt att manipulera med voteringsordningen här i kammaren för att på det viset kunna undgå ett eventuellt voteringsnederlag i fråga om momsen. Jag har svårt att tro på dessa rykten. Det är väl självklart att kammaren i en separat omröstning skall ta ställning till regeringens förslag om en momshöjning. Man kan ju inte i samma omröstning bestämma om man skall höja momsen eller ej och om man t. ex. skall införa skatt på utlandsinvesteringar eller ej. Även om det finns en och annan brist i vår riksdagsordning, är vår riksdagsordning inte så egendomlig att den gör det nödvändigt för kammaren att i samma omröstning ta ställning till regeringens förslag om momshöjning och vpk:s förslag om införande av skatt på utlandsinvesteringar. Detta är självfallet två helt olika ärenden, två helt olika frågor, som måste prövas i kammaren var för sig.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2, som är fogade till skatteutskottets betänkande nr 14. Låt mig för säkerhets skull också yrka på att proposition ställs på dessa båda reservationer var för sig.

Anf. 31 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Dagens debatt om de fyra vallöftena, de löften som både vpk och socialdemokraterna utställt, nämligen värdesäkringen av pensionerna,

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

upphävande av karensdagarna, återställande av värdet i arbetslöshetsstödet och statsbidragen till barnomsorgen har i massmedia mest kommit att handla om regeringens förslag om en allmän momshöjning med två procentenheter och huruvida denna momshöjning skall kunna genomföras eller ej. Vänsterpartiet kommunisterna har i motion 128 dels avvisat förslaget om momshöjning, dels föreslagit införandet av en differentiering av momsens. I motion 125, som vi väckt med anledning av den s. k. minibusbudgeten, har vi anvisat andra möjligheter att tillföra statskassan medel än genom en momshöjning.

Tyvär har också denna massmediala fixering vid frågan huruvida regeringen skall få igenom momshöjningen eller inte, med eller utan taktikröstande, skymt det faktum att matpriserna enligt den linje som regeringen nu slagit in på kommer att öka med minst 15 % nästa år, oavsett vad som händer med momsens.

Till detta skall läggas de negativa effekter som devalveringen får.

Jag kan inte låta bli att här bemöta en del av vad Kjell-Olof Feldt sade i sin sista replik till C.-H. Hermansson, när denne inte hade möjlighet att svara. Kjell-Olof Feldt beskyllde vänsterpartiet kommunisterna för att gå en borgerlig social nedrustningspolitik till mötes. Men detta vet Kjell-Olof Feldt, lika väl som vi övriga, är fel. Vänsterpartiet kommunisterna har varit och är för de fyra vallöftena, som han nu påstår att vi vill svika. Vad vi är emot är momshöjningar. Knappast kan väl en utebliven momshöjning ses som en borgerlig social nedrustningspolitik.

I den finansiella debatten som Kjell-Olof Feldt förde beskyllde han vidare vänsterpartiet kommunisterna för att vilja öka den privata konsumtionen. Det vill vi inte. Vi vill bara försvara industriarbetarnas och de lågavlönades nuvarande köpkraft. Kjell-Olof Feldt och regeringen vill ju sänka denna köpkraft med 5 %. Devalveringen ger nämligen som effekt att alla drabbas – utom de rika och företagen. LO, Landsorganisationen, räknar med att företagen gör devalveringsvinster på ca 10 miljarder kronor. Vänsterpartiet kommunisterna accepterar svängremmar, men bara på de rika. Huvudfrågan för regeringen är tydligen att sänka reallönerna för de arbetande med 5 %. Jag beklagar detta.

Vidare sade Kjell-Olof Feldt att det var en sammansvärjning mellan moderater, centerpartister, folkpartister och kommunister, och han tyckte att det var speciellt ovanligt att moderaterna och vpk kom på samma linje. Ja, jag kan hålla med honom om att det inte är normalt. Vad som är mera normalt är ju att socialdemokrater och moderater, och i vissa fall också andra borgerliga partier, är på samma linje. Det vore självfallet bättre, Kjell-Olof Feldt, med ett samarbete mellan arbetarrörelsens bägge partier om en riktig arbetarpolitik – då skulle inte sådana här situationer behöva uppstå.

Herr talman! Frågan om ökade matpriser och högre levnadskostnader kan inte ses isolerat från de kraftiga reallöneminskningar som majoriteten av lönearbetarna har drabbats av under de sex borgerliga regeringsåren. Det rör sig om en faktisk minskning av den egna köpkraften på mellan 10 och 12 %. Att ovanpå detta utsätta dessa grupper för ytterligare minskad köpkraft, dvs.

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

ännu mer åtdragen svångrem, kan inte vi från vpk acceptera.

Den omfördelning som skett under dessa sex för arbetarklassen förlorade år måste upphöra och i stället vändas till att öka köpkraften och levnadsbetingelserna för främst låg- och mellaninkomstgrupperna, på de besuttnas bekostnad. Så har dock inte den ekonomiska politiken utformats av den socialdemokratiska regeringen. Den fortsätter svångrempolitiken, med devalvering och höjd moms, med ökade matpriser m. m. som följd. Detta, tillsammans med de hyreshöjningar som är aktuella, slår hårt mot framför allt de grupper som redan i dag har det svårt.

Därför är det anmärkningsvärt att det större partiet inom arbetarrörelsen föreslår sådana åtgärder som inte varit främmande för borgerligheten. I stället för att fortsätta skattepolitiken på den inslagna vägen borde man ha rivit uppskatteöverenskommelsen och återtagit momshöjningen. Det är med bl. a. detta som utgångspunkt som vpk sagt nej till en allmän höjning av momsen och i stället förordat alternativa finansieringar till de fyra vallöftena. Vårt alternativ till finansiering riktar sig emot dem som har höga inkomster och stora förmögenheter och gynnar det stora flertal som inte har dessa förmåner.

När vi föreslår att den statliga inkomstskatten skall sänkas för dem med låga inkomster och mellaninkomster, dvs. sänkas för dem med inkomster upp till 90 000 kr. jämfört med regeringens förslag och något högre i förhållande till 1982 års skatt, är det för att vi skall kunna byta riktning på omfördelningen av resurserna och rikedomarna i samhället. Det är en politik som stöder lönearbetarnas krav och behov.

Vänsterpartiet kommunisterna har alltid varit motståndare till mervärdeskatt – moms. Det är ett känt faktum för alla att vpk är det enda partiet som vill slopa momsen på mat i första hand. Det är ett gammalt krav, och det har vi klart och tydligt uttalat i valrörelsen. Vi sade då att vi är överens med socialdemokraterna om ett genomförande av de fyra vallöftena. Men vi säger klart och entydigt nej till att höja momsen och därigenom fördyra bl. a. maten.

Matmomsen har ju den egenskapen att den slår hårdare mot låginkomsttagare, barnfamiljer och pensionärer än mot dem som har stora inkomster. Den motverkar således den utjämnande effekt som den statliga inkomstskatten skall ge.

Vänsterpartiet kommunisterna har under många år lagt fram förslag i riksdagen om ett slopande av matmomsen, men de borgerliga partierna och socialdemokraterna har då gjort gemensam sak – de har röstat emot våra förslag. När nu socialdemokraterna vill höja momsen, är det därför naturligt att vänsterpartiet kommunisterna säger nej.

Vi har i vår motion föreslagit att en differentierad moms införs fr. o. m. den 1 juli 1983. Detta har skatteutskottet avfärdat på några få rader. Men jag tror, herr talman, att det finns anledning att litet närmare gå in på begreppet differentierad moms och se vad det kan innebära i fråga om alternativ till det nuvarande förhållandet.

Vpk menar att en differentiering innebär att vi i nuläget skulle kunna sänka

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

momsen på den nödvändiga maten, hålla den oförändrad på andra nödvändiga varor samt höja den på varor som inte är oundgängliga – dvs. en ökning när det gäller det som man kan beteckna som lyxvaror eller icke nödvändiga varor. På detta sätt skulle matpriserna kunna sänkas och på sikt bli helt momsbefriade.

Det här förslaget betecknar utskottet som omöjligt av skattetekniska och statsfinansiella orsaker. Detta synsätt är något märkligt, därför att en differentiering ju inte behöver innebära minskade statsinkomster utan tvärtom kan innebära ökade inkomster. Men synsättet är också märkligt, om man beaktar det faktum att detta system är genomfört i många andra länder. Låt mig här anföra några exempel.

Av elva europeiska länder som har moms har åtta differentierad moms, och i de länderna är det genomgående en lägre skattesats för maten. I vissa fall har man t. o. m. ingen matmoms över huvud taget.

Frankrike, som införde sin mervärdeskatt redan på 1950-talet, har f. n. en skatt på 18,6 % på normalvaror, 33 1/3 % på lyxvaror och 5,5 % på viss nödvändig mat.

För Belgien är skattesatsen 17 % för normalvaror, 25 % på lyxvaror och 6 % på livsmedel.

Liknande förhållanden råder i Västtyskland, Luxemburg, Österrike och Nederländerna. För Storbritannien och Irland gäller att livsmedel är helt momsbefriade.

De länder som tydligen inte skulle klara att införa en sådan ordning skulle alltså vara de tre övriga länderna Sverige, Norge och Danmark. Man måste ställa sig frågan: Varför?

Med en differentierad moms skulle hela vallöftespaketet kunna finansieras, samtidigt som man sänker och på sikt slopar momsen på mat. Detta är naturligtvis helt beroende av hur mycket man vill höja momsen för lyxvaror och andra umbärliga varor. Låt mig här visa på några exempel.

En momshöjning med tre procentenheter på alla varor utom livsmedel skulle ge en sänkning av nuvarande momssats med en procentenhet på alla livsmedel utom sprit och tobak. Alltså: I stället för att höja matmomsen två procentenheter skulle man kunna sänka den med en.

Låt oss gå ett steg längre och även ta hänsyn till regeringens förslag på 230 milj. kr. i livsmedelssubventioner och det ökade stödet till flerbarnsfamiljer, som beräknas kosta 250 milj. kr.

Räknar vi in att detta inte behöver genomföras om vi i stället för att höja momsen på nödvändighetsvaror sänker densamma, kan vi med en momshöjning på tre procentenheter på alla varor utom livsmedel och kläder – vilket också framför allt är en nödvändighetsvara – i stället sänka momsen på dessa varor med en procentenhet. Med detta förslag skulle alltså momssatsen för nödvändighetsvarorna – med samma totala uttag för momsen som regeringen nu föreslår – ligga tre procentenheter under den av regeringen föreslagna. Med en differentiering av momsen efter den modell som jag här föredragit skulle momsen bli mindre orättvis.

Vpk har föreslagit regeringen att den skulle tillsätta en snabbutredning för

att få fram ett förslag om en differentierad moms till den 1 juli. Det anser vi vara fullt möjligt. Under tiden fram till den tidpunkten skulle enligt vårt förslag subventionerna på ett utvidgat bassortiment av livsmedel höjas så att summan motsvarar effekten av momshöjningen inom livsmedelssektorn. Detta skulle förutsätta ytterligare omkring 500 milj. kr. på ett halvår till livsmedelssubventioner utöver det regeringen föreslagit. Då skulle priserna sänkas på viktiga livsmedel.

Tyvärr ville regeringen inte ta denna möjlighet att få en för konsumenterna acceptabel lösning på momsstriden, och det tycker jag är beklagansvärt.

Men det är inte bara konsumenterna som anser att matmomsen bör bort. Även livsmedelshandlarna och deras förbund kräver en översyn för differentiering. De har både en enkätundersökning och en flerårig diskussion inom organisationen som stöd för detta.

Jag har tidigare sagt att vpk är överens med regeringen om att de här löfterna skall finansieras, och vi har därför också angett alternativa finansieringar enligt följande:

1. En ytterligare skärpning av skatten på stora arv, gåvor och förmögenheter. Detta skulle ge ca 300 milj. kr.

2. Slopande av aktie- och skattefondssparande. Detta har både vpk och socialdemokraterna lovat i valrörelsen. Nu nöjer sig socialdemokraterna med att gå knappt halvvägs. Ett totalt slopande skulle ge ca 800 milj. kr. ytterligare.

3. Vpk vill slopa avdragsrätten vid representation. Detta har utskottet sagt att man inte är främmande för, men man vill ändå inte i nuläget ta beslut om detta. Om man genomförde det, skulle det emellertid tillföra statskassan ytterligare ca 500 milj. kr. Det är enligt vår mening stötande att företag och vissa enskilda skall kunna bjuda sig själva och andra på krogen och låta övriga skattebetalare betala minst halva notan. Vi säger: Bjud gärna på krogen och köp julklappar och andra gåvor, men betala det själva och överlåt inte detta på andra.

4. Införande av en särskild skatt på utlandsinvesteringar. Det skulle ge ca 550 milj. kr. – C.-H. Hermansson har tidigare mera ingående redovisat det förslaget, och jag behöver därför inte gå närmare in på det.

5. Ändring av skatteskalorna, vilket skulle medföra lättnader för låg- och mellaninkomstgrupperna och samtidigt ge ett överskott på ca 1 miljard kronor.

Dessa förslag riktar sig mot dem som har något att avstå ifrån och gynnar – i motsats till en momshöjning – de sämre ställda grupperna.

Herr talman! Regeringen och socialdemokraterna i riksdagen har villkorat de fyra vallöftena till momshöjningen, dvs. att om man inte får igenom förslaget om en höjning av momsens med två procentenheter blir det inget fullföljande av löftena. Metoden att på detta sätt öronmärka skattemedel är unik och har tidigare vid flera olika tillfällen avisats av riksdagen.

Men i ärlighetens namn skall sägas att man inte tänker finansiera alla fyra löftena med momspengarna. De skall inte till någon del användas för att finansiera det ökade stödet till arbetslöshetskassorna. Det skall finansieras

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

med en höjd arbetsgivaravgift. Ändå vägrar socialdemokraterna att ge de arbetslösa detta stöd, om de inte får igenom momshöjningen. Jag vill påstå att detta är på gränsen till politisk ohederlighet. Jag har inte hört en enda socialdemokrat säga något annat än att det är med momsens man skall betala de fyra vallöftena. Sanningen är en annan. För förslaget om en höjning av arbetsgivaravgiften finns dessutom en mycket klar majoritet i riksdagen.

Vänsterpartiet kommunisterna står för en politik som syftar till att slå vakt om folkflertalets intresse, om arbetarnas, de lägre tjänstemännens och pensionärernas levnadsbetingelser. Det är därför vi går emot förslaget om momshöjningen och föreslår en rättvis skattepolitik.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 32 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! I propositionen nr 55 föreslår regeringen att vissa av de åttstrammingsåtgärder som den borgerliga regeringen beslutat om och som antagits av riksdagen skall återföras till den tidigare nivån. Det gäller de försämrade villkoren för de sjuka, för de arbetslösa, för pensionärerna och för barnomsorgen. I samma proposition föreslås att de kostnader som är förknippade med återställandet till huvuddelen skall betalas med en höjning av mervärdeskatten med knappt 2 %, räknat i konsumtionsledet.

Regeringen anser således att budgetsaldot inte kan få försämrats med de 4-5 miljarder kronor det här rör sig om.

Skatteutskottets socialdemokratiska majoritet delar berörda fackutskotts uppfattning att det är de svaga grupperna som behöver skyddas, speciellt i hårda tider, och att det behövs en politik som utjämnar skillnaderna mellan dem som har arbete och dem som är arbetslösa, mellan dem som är sjuka och dem som är arbetsföra osv. Kort sagt är det här fråga om solidaritet mellan grupper.

Mervärdeskatten kan användas som utjämningspolitiskt medel, om dess avkastning går till utsatta grupper och om speciellt svaga grupper får särskild kompensation. Skatteutskottet hälsar därför med tillfredsställelse att barnbidragen höjs och att vissa matsubventioner tillkommer, som tar bort hela momshöjningen på baslivsmedlen.

Gentemot den borgerliga reservationens motiveringar för avslag på propositionen finns ju inget annat att säga än att vi här har tämligen oförenliga ideologier. De borgerliga partierna vill ha en minskad offentlig sektor och en minskad omfördelning bland samhällets grupper. Det är bara att konstatera att det är så. I de här aktuella fallen tar sig detta uttryck i att de arbetslösa skall kompenseras mindre för sitt inkomstbortfall, att de sjuka får klara de första dagarna utan ersättning liksom att det blir minskade förmåner till pensionärer och till barnomsorgen. Har man den åsikten, och det har de borgerliga, finns det heller inte något behov av att ta in några fler skattepengar från de människor som inte drabbas av det jag har räknat upp.

Det är denna principiella syn som skiljer oss åt, inte skatternas höjd eller tekniska konstruktion. De borgerliga har ju tidigare, för bara något år sedan, haft samma höjd på skattesatsen. Det var närmast manipulationer för att förhindra avtalsmässiga lönehöjningar som gjorde att man sänkte skatten till dess nuvarande nivå, även om Björn Molin i dag försöker ge en annan förklaring till det.

Vänsterpartiet kommunisternas motionskrav är motiverade på annat sätt än de borgerligas. Man anser att de sociala delarna i propositionen måste uppfyllas, dvs. förmånsnivåerna skall återställas. Man anser också att budgetunderskotten inte får ökas genom att man avstår från skattekompen- sationer. Även om vpk inte uppnår full täckning, är man dock beredd att gå en bit på vägen. Men vänsterpartiet kommunisterna är inte beredda att använda mervärdesskatten för att öka statens inkomster utan föreslår vissa alternativa inkomstkällor. Utskottet har prövat de vägar som anvisas av vpk, men har funnit att de knappast är framkomliga. Skälen härför har angivits i utskottets betänkande, men jag vill också här i kammaren litet närmare utveckla punkt för punkt vad det rör sig om.

Utskottet anser sålunda att den ytterligare ökning som vpk föreslår av förmögenhets-, arvs- och gåvoskatterna inte är så obetydlig som man vill göra gällande. Med västerländska mått mätt är den i stället rätt avsevärd i de enskilda fallen, även om den inte ger särskilt mycket pengar – 300 milj. kr. – i statsfinansiella sammanhang. Man kan inte gå hur högt som helst med förmögenhetsskatterna. Enligt min åsikt är det viktigare att bestämma värderingsgrunderna än att höja skattesatserna, för i dag är förmögenhets- skatten orättvis när det gäller från vem man tar ut förmögenhetsskatt. Vissa grupper med stora förmögenheter undgår helt enkelt förmögenhetsskatten, medan de som har satt in och sparar sina pengar på bank drabbas av den. Det finns alltså större anledning att utreda förmögenhetsskattens värderings- grund än att bara helt mekaniskt öka procentsatsen.

Utskottet anser också att den skattereform som med stor möda har arbetats fram, och som har godtagits av 75 % av riksdagens ledamöter, inte utan vidare kan ändras på väsentliga punkter som vänsterpartiet kommuni- sterna vill. Den ligger f. ö. också till grund för de avtalskrav som framförts av arbetstagarorganisationerna. Det finns både sakliga och politiska skäl som talar emot att i dag ge sig in och röra i just den här delen av inkomstskatterna.

Utskottsmajoriteten är visserligen positivt inställd till förslaget om att slopa det s. k. aktie- och skattefondssparandet, men man är samtidigt medveten om att något annat system behöver tillskapas för att gynna sparandet på ett neutralt sätt. Man behöver skapa ett visst inflationsskydd som, med tanke på den inflation vi har i dag, skyddar småspararna från den starka inflationen. Ett sådant nytt system kommer att kosta mycket pengar, varför budgetsaldot inte på långa vägar kommer att bli det som vpk har tänkt sig. Något alternativt sätt är f. ö. inte klart till årsskiftet.

Skatt på utlandsinvesteringar är en diskutabel åtgärd. Dels leder den lätt till motåtgärder från andra länder, dels leder också en del utlandsinveste-

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

ringar till ökad sysselsättning i Sverige, och det kan också leda till en valutainförsel till Sverige.

För vår del anser vi att vi bör ha en effektiv valutareglering, som förhindrar utlandsinvesteringar, om de inte ger ett väsentligt tillskott till Sverige. Kan man få en sådan valutareglering blir det inga pengar, enligt det förslag som vpk har lagt fram.

Förslaget om att vägra avdrag för representation för företagen har ofta diskuterats i skatteutskottet. Skäl kan åberopas både för och emot. Skäl för ett slopande kan vara att det rör sig om en lyxkonsumtion, som egentligen är en privat levnadsomkostnad. Men det kan också anföras att representationen i dagens affärsmässiga system ingår som en rätt vanlig omkostnad i många företag. Vi vill inte utan vidare avvisa det förslag som kommunisterna har lagt fram, men man måste samtidigt ha klart för sig att ett sådant beslut inte får effekter på budgeten förrän efter mycket lång tid. Pengar torde inte komma in den vägen förrän i slutet av 1984 eller i början av 1985.

Utskottet har alltid varit kallsinnigt till kravet på en differentierad moms eller att momsen skulle avskaffas på vissa varugrupper, exempelvis mat. Skälen härtill har varit dels statsfinansiella problem dels kontrollsvårigheterna. Ju fler skattesatser vi får, desto svårare är det att kontrollera att rätt skattesats betalas. Om man statsfinansiellt skulle ha råd att avstå 4-5 miljarder kronor, skulle det ur alla synpunkter vara bättre att subventionera baslivsmedlen med den summan än att befria dessa varor från moms. Inför man differentierad moms riskerar man nämligen alltid att varorna inte kommer att hamna i rätt skatteklass. Man kommer därmed att få ett ganska stort skattebortfall. Bortser man från risken för fusk är det givetvis möjligt att göra en omfördelning av momsen. En s. k. lyxskatt på helt umbärliga varor ger inte särskilt stora pengar och skapar dessutom stora gränsdragningsproblem. Men man kan naturligtvis av psykologiska skäl genomföra den. Men många varor – både umbärliga och oumbärliga – kommer därmed att få en mycket höjd skatt för att det skall bli möjligt att sänka skatten på livsmedel mycket kraftigt. Jag vill inte påstå att det är helt omöjligt att göra detta, men man skall inte bortse från att fuskrisken är avsevärd.

Tommy Franzén åberopar i dag ett flertal EG-länder som har differentierad moms. Men jag är inte säker på vad dessa länders skatteexpertis svarar om man frågar huruvida skatten fungerar bra eller inte. Jag är inte säker på att man får svaret att den fungerar. Den differentierade momsen i dessa länder finns kanske snarare av politiska skäl, medan man måhända av skattetekniska skäl inte vill ha den.

Vi yrkar alltså i dag avslag på vpk:s förslag till principbeslut om differentierad moms.

Däremot har inte skatteutskottet något emot att man förutsättningslöst utreder de olika konsekvenserna av en differentierad skatt. Men skatteutskottet vill inte vara med om att i dag fatta ett principbeslut utan att veta dess konsekvenser.

Så till slut några ord om uppställningen av det aktuella betänkandet från skatteutskottet. Vänsterpartiet kommunisternas motionskrav har egentligen

framförts i en motion som väckts i anledning av proposition 50, som handlar om de ekonomisk-politiska åtgärderna och inte om moms. Men vpk har ändå velat använda de inkomstförstärkningar de föreslår i motionen som alternativ till den mervärdeskattehöjning som föreslås i proposition 55, dvs. den s. k. löftespropositionen.

Utskottet har därför fört över motionsyrkandena – med undantag av det som handlar om inkomstskattereglerna – till det ärende som vi nu behandlar. Detta har skett helt i samförstånd med vänsterpartiet kommunisternas suppleant i skatteutskottet, och de borgerliga ledamöterna i utskottet har inte framfört några invändningar mot den ordningen. De olika motionsyrkandena från vpk handlar ju om de mest skiftande saker, och hade de behandlats i samband med proposition 50 hade de blivit uppdelade på flera olika punkter. På begäran har de i stället flyttats över till dagens ärenden för att vara ett samlat alternativ till mervärdeskattehöjningen. Då måste de också behandlas samlat och rymmas inom den punkt som behandlar mervärdeskatten.

Jag fick vid utskottsbehandlingen intrycket att vi var helt överens om detta. Något annat yrkande har i varje fall inte framställts i utskottet.

Om man vill bryta ut moms till en särskild punkt som man behandlar särskilt var det enligt mitt sätt att se felaktigt att över huvud taget flytta över vpk-yrkandena från behandling i samband med den proposition i anslutning till vilken de hade väckts till behandling i dag. De skulle då ha tagits upp under resp. punkter i samband med behandlingen av de ekonomisk-politiska frågorna i övrigt.

Någon annan anledning att ta upp dem i dagens debatt än att de är ett finansieringsalternativ till de s. k. löftena finns alltså inte. Det är mot bakgrund därav jag yrkar att de skall behandlas som ett likvärdigt förslag under mom. I i skatteutskottets betänkande nr 14. Jag yrkar således avslag på det förslag till uppdelning som finns i reservationen.

Låt mig sedan bemöta Björn Molin, som sade att syftet när man sänkte moms var att stimulera ekonomin. Jag bestrider det. Jag tror att syftet i stället var att manipulera så att man inte fick ett genomslag på indexet.

Björn Molin sade sedan att man genom en momshöjning förhindrar en ökad efterfrågan. Jag vill påstå att om man tar in en viss summa pengar på moms och sedan ger ut samma summa pengar till de sjuka, arbetslösa, osv., så kan inte efterfrågan på något sätt förändras. Det blir exakt samma efterfrågan, eftersom man tar in och ger ut samma summa pengar. Förmodligen blir det en ökad efterfrågan, eftersom de grupper som får ut pengarna är svagare än de som betalar dem.

Tommy Franzén sade att livsmedelshandeln vill ha en differentierad moms. Jag förstår de där verksamma mycket väl. Jag har inte mött några yrkesgrupper som inte vill ha en speciell lindring av moms just i den bransch som de själva är verksamma i.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i dess helhet i skatteutskottets betänkande nr 14.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Anf. 33 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Först några ord beträffande voteringsordningen.

I skatteutskottet har de borgerliga representanterna delat upp reservationen i två delar just för att vi var av den uppfattningen att det finns en majoritet mot en momshöjning. Då är det också naturligt att en sådan majoritet kommer till uttryck i voteringen. Det är därför vi har lagt vårt förslag på det sättet.

Erik Wärnberg bemötte i sitt anförande mest vpk. men han talade också om att han och vi borgerliga har olika ideologier. Det är naturligtvis riktigt, men vi gör också olika bedömningar av ordens valörer.

Socialdemokraterna i skatteutskottet talar i sin majoritetsskrivning om den sociala nedrustning som de borgerliga partierna ägnat sig åt. De nödvändiga men ändå ganska måttliga begränsningar av vissa förmåner som genomfördes under en borgerlig majoritet kan självfallet på inget sätt kallas för social nedrustning.

Den snabba – alltför snabba – ökningen av den offentliga sektorn under hela 1970-talet har huvudsakligen berott på en enorm ökning av antalet tjänster i offentlig service. Under 1970-talet skapades mer än 400 000 nya tjänster i kommuner och landsting. En stor del av dem har vi varit eniga om. Men om socialdemokraterna nu har rätt i sitt tal om social nedrustning skulle vi 1970, då socialdemokraterna hade makten, ha levat i närmast social misär, eftersom det då var 400 000 färre personer som tog hand om oss. Allt tal om en social nedrustning nu faller alltså på sin egen orimlighet och slår tillbaka mot socialdemokraterna själva.

Var det inte Olof Palme som sade att man skulle vara varsam med orden?

Anf. 34 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! Erik Wärnberg sade i sitt anförande att en av anledningarna till den här propositionen var att man ville slå vakt om och skydda de svaga grupperna. Det vill också de borgerliga partierna göra, och det ville den borgerliga regeringen åstadkomma. Men varför väljer socialdemokraterna då ett sådant system som det man föreslår för att skydda pensionärerna? Det systemet ger ett väsentligt högre skydd åt den som har hög inkomst än åt den som har låg inkomst. Jag tror inte att Erik Wärnberg kan påstå att det är utformat så att det ger speciellt skydd åt de svaga grupperna.

Jag blev något förvånad över Erik Wärnbergs yttrande angående den differentierade momsens. Redogörelsen för utskottets tidigare ståndpunkt är fullt korrekt, och jag har ingenting att erinra mot den. Men i slutet av sitt anförande sade Erik Wärnberg att skatteutskottet inte motsätter sig en utredning om en differentierad moms. Jag förmodar att det var en felsägning och att det var en personlig uppfattning som Erik Wärnberg framförde. Vi har nämligen över huvud taget inte diskuterat den frågan i skatteutskottet.

I mitt förra anförande förutsatte jag att vi får möjlighet att ta ställning till mervärdesskattens höjd innan vi går in på beslut i övrigt. För att inget

missförstånd skall uppstå vill jag säga att i detta uttalande låg också ett yrkande i enlighet med vad de övriga borgerliga partierna yrkar.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

Anf. 35 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets huvudlinje är att vi skall spara på statens utgifter i stället för att höja moms. På det sättet undviker vi att ytterligare plussa på en starkt stigande inflation. Men vi menar också att en momshöjning i det här läget leder till en större minskning av hushållens köpkraft. Det kommer att slå igenom så att människor har mindre pengar tillgängliga för att köpa svensktillverkade varor. En sådan minskad avsättning för svensktillverkade varor får naturligtvis ett genomslag i form av ökade sysselsättningsproblemer.

Erik Wärnberg sade att syftet med förra årets momssänkning var att manipulera med prisindex. Låt mig omedelbart och bestämt bestrida det. Syftet med 1981 års momssänkning var att hindra en för stor minskning av den privata konsumtionen, som skulle få genomslag i form av ökad arbetslöshet i handeln och hemmamarknadsindustrin. Den momssänkning som genomfördes var också framgångsrik i den meningen. Om den inte hade genomförts, om man alltså hade följt socialdemokraternas linje, skulle resultatet ha blivit en större minskning av den privata efterfrågan och därmed ökade problem och större arbetslöshet inom både hemmamarknadsindustrin och handeln.

Inför risken av ett voteringsnederlag i fråga om moms talade Kjell-Olof Feldt tidigare om att en sammansvärjning i riksdagen var på gång. Det är ett egendomligt uttalande. Är det alltså så att varje gång regeringen inte får som den vill, varje gång regeringen riskerar att dess förslag inte går igenom, är det en sammansvärjning i riksdagen? Ärade kammarledamöter! Vi lever väl ändå i en parlamentarisk demokrati?

Jag tänkte också på detta när Erik Wärnberg sade att han inte tyckte att riksdagen skulle få rösta om våra båda reservationer var för sig. Vad är det för fel, Erik Wärnberg, på att man först bestämmer sig för om man skall höja moms eller ej och sedan bestämmer sig för om man t. ex. skall införa skatt på utlandsinvesteringar eller ej? Den som är emot en momshöjning kan ju vara antingen för skatt på utlandsinvesteringar eller också emot den. Inte menar väl Erik Wärnberg att det skulle finnas något i våra grundlagar som hindrar oss från att rösta på det viset.

Anf. 36 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Eftersom repliktiden är begränsad till tre minuter får jag nog göra en uppdelning i två repliker för att bemöta Erik Wärnbergs angrepp på mig och vpk.

Jag konstaterar till att börja med att Erik Wärnbergs tal om att regeringen har kompenserat momshöjningen genom livsmedelssubventioner är en sanning med modifikation. Kompensationen avser enbart en relativt begränsad del av i dag subventionerade baslivsmedel. Den täcker således inte

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

momshöjningen på alla s. k. baslivsmedel. Vpk:s förslag däremot tar hänsyn till hela sortimentet av baslivsmedel.

Erik Wörnberg säger vidare att vårt förslag till skärpning av skatten på förmögenhet, arv och gåvor inte är obetydligt. Nej, det kanske inte är så obetydligt, men det har vi inte heller försökt göra gällande. Låt mig, för att bara ta ett exempel, se hur vårt förslag utfaller för den högsta klassen i förmögenhetsbeskattningen. De som i dag har en förmögenhet på 1.8 milj. kr. – enligt tio-i-topplistan när det gäller förmögenhetsinnehav, som då och då brukar presenteras i framför allt kvällspressen, är det en mycket blygsam summa – får betala 25 000 kr. i skatt. Enligt regeringens förslag skall de i stället betala 32 000 kr. men enligt vpk:s förslag 43 000 kr. i skatt. Jag tror inte att de går omkull om de måste betala det senare beloppet. Vårt förslag kommer, om det antas, framför allt att innebära ett sätt att gripa sig an dessa stora förmögenheter.

Erik Wörnberg tog vidare upp våra förslag om inkomstskatten och sade att det inte går att bryta mot den träffade överenskommelsen. Vpk har hela tiden varit emot skatteöverenskommelsen mellan de tre partierna, socialdemokraterna, folkpartiet och centern. Vi är fortfarande principiellt motståndare till de stora marginalskattelättnaderna för höginkomsttagarna. Vi lägger fram ett förslag som dels innebär en delfinansiering i stället för momsen, dels innebär att de som tjänar 60 000 kr. om året får en sänkt skatt utöver vad regeringen föreslår med 833 kr. De som har inkomster på 150 000 kr. får däremot en skattehöjning på drygt 6 000 kr. Det är den profilen vi tycker att en skattepolitik kommen från arbetarrörelsen skall ha.

Herr talman! Jag ber att få återkomma med resten i nästa replik.

Anf. 37 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med en kommentar om voteringsordningarna. Någon av mina motståndare sade att vi ämnade manipulera med några voteringsordningar. Men det är precis vad den borgerliga minoriteten har gjort i skatteutskottet. Man försöker alltså ändra på den voteringsordning som är naturlig. Här är det fråga om tre likvärdiga förslag. Om de inte vorc det, skulle de över huvud taget aldrig ha funnits med i propositionen. De gäller momsen, avslaget på momsen och frågan om en finansiering på annat sätt. Björn Molin kan sedan göra sig lustig och säga att vi inte kan rösta om momsen och skatt på utlandsinvesteringar på samma gång. Men herr Molin tycks anse att vi i alla fall skall rösta om förmögenhetsskatten, skatt på utlandsinvesteringar och ändringar i skatteskalorna på samma gång. Det är inte fråga om att rösta på skatt på utlandsinvesteringar i detalj, utan här är det fråga om att ha ett gemensamt alternativ till betalning till de förmåner som föreslås i samma proposition. I annat fall skulle dessa inte ha behandlats i detta utskottsbetänkande. Det är fråga om tre likvärdiga förslag, och de bör således finnas på samma ställe.

Vad jag hela tiden varit något överraskad över är att man, när vi behandlade denna fråga i utskottet och gav en reservationstid, över huvud taget inte nämnde att man skulle göra den här uppdelningen. Jag är lika

förvånad över att man efter det att reservationstiden gått ut och mellan två tryckförfaranden ändrade en reservation till ett särskilt yttrande. Vem som manipulerat i detta fall eller inte gjort det får någon annan bedöma, men jag tror inte att det är utskottsmajoriteten som gjort det.

Knut Wachtmeister säger att vi skall vara varsamma med orden. Det tycker jag också att vi skall vara. Att beskylla skatteutskottet för att på något sätt ha manipulerat tycker jag är att inte vara varsam med orden.

Jag tror att man kan säga att det är fråga om en social nedrustning. Om man tar bort den ena förmånen efter den andra eller minskar dess värde, så gör man enligt vårt sett att se en social nedrustning. Det är klart att staten måste spara pengar. Det är alltid en fråga om var man skall spara dem. Men hitintills har det ändå varit så att de borgerliga regeringarna velat spara mest på de sociala områdena, och då tycker jag inte att det är fel att kalla det för social nedrustning.

När det gäller Tommy Franzén vill jag framhålla – och jag har aldrig sagt någonting annat – att det är fråga om kompensation på de baslivsmedel som i dag är subventionerade. I fråga om förmögenhetsskatten hävdar jag fortfarande att det i det aktuella fallet är bättre att se till att alla betalar 32 000 kr. i förmögenhetsskatt i stället för att någon skall betala 43 000 kr., medan andra med samma förmögenhet kanske inte betalar någonting alls.

Anf. 38 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! En naturlig voteringsordning innebär att man tar ställning till varje sak för sig. Jag frågade Erik Wärnberg vad han tyckte att det var för fel på att man först röstade om det skulle bli en momshöjning eller ej och därefter tog ställning exempelvis till skatt på utlandsinvesteringar. Uppdelning på olika sakyorkanden brukar ju göras, om någon begär det.

Det jag tycker är illavarslande är om socialdemokraterna tänker förhindra riksdagen att fritt få rösta om momshöjningen och försöker koppla den omröstningen till ett antal andra frågor, som i sak inte har någonting med momshöjningen att göra. Jag upprepar att en kammarledamot som är emot momshöjningen kan vara för höjd förmögenhetsskatt eller för införande av skatt på utlandsinvesteringar. En annan kammarledamot, som också är emot momshöjningen, kan vara emot höjd förmögenhetsskatt eller införande av skatt på utlandsinvesteringar. Det är detta, herr talman, som gör den av Erik Wärnberg föreslagna voteringsordningen här i kammaren så orimlig.

Jag sade inte att man manipulerat i skatteutskottet, men jag har sagt att det har antytts att man tänker manipulera med voteringsordningen här i kammaren, när vi senare skall ta ställning. Jag hoppas verkligen, herr talman, att det är fel. Sverige är ingen bananrepublik; Sverige är en parlamentarisk demokrati.

Anf. 39 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag har icke beskyllt skatteutskottets majoritet för att manipulera eller försöka manipulera omröstningen, men jag är beredd att göra den beskyllningen, om man skulle ta fasta på vad Olof Palme sade i går.

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

nämligen att man skulle kunna tänka sig att taktikrösta fram vpk:s förslag som ett alternativ i huvudvoteringen. Så har inte skett ännu, och jag hoppas att det inte heller sker.

Jag beklagar att Erik Wärnberg vidhåller att den begränsning av förmåner som en borgerlig riksdagsmajoritet genomförde kan kallas social nedrustning. Har Erik Wärnberg glömt bort att vi har ett budgetunderskott på närmare 100 miljarder om året? Bara räntan på detta underskott kostar oss 15 nya miljarder varje år. Även om inte vi i denna generation, vi som finns här i kammaren, skall betala detta, skall våra barn och barnbarn göra det. Därför hade jag hoppats och trott att skatteutskottets värderade ordförande hade större förståelse för ett behov av besparingar på alla fronter i vårt samhälle.

Anf. 40 STIG JOSEFSON (c) replik:

Herr talman! I en tid av åtstramning och begränsade ekonomiska resurser är det givet att man skall vara mån om att slå vakt om dem som har det sämst ställt i samhället, men jag reagerar mot att man här talar om social nedrustning när man ser på vad de borgerliga partierna utförde under den tid då de hade majoritet. Det förslag som nu läggs fram om att skydda pensionärerna har ju inte den karaktären att man därmed slår vakt om de lägre inkomsttagarna, utan det har klart en annan utformning, så att den som har en relativt hög inkomst får den största fördelen. Därför menar jag att det är felaktigt att här uttala kritik på det sätt som man gör i utskottsbetänkandet.

Visserligen ligger denna fråga på de sociala utskotten, men eftersom det finns med i skatteutskottets betänkande har jag reagerat emot det uttalande som gjorts. Jag anser att det var oerhört värdefullt att den borgerliga regeringen i sin inställning till låginkomsttagarna och inte minst till pensionärerna lade huvudvikten vid ett ökat pensionstillskott.

Anf. 41 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Låt mig först knyta an där jag slutade förra gången. En rättfärdig skattepolitik kan knappast vara sådan att de som tjänar 500 000 kr. får en skattelättnad på 25 000 kr. på ett år. Det är den skattepolitiken vi tycker är orättfärdig, det är den vi går emot.

När det sedan gäller frågan om representationen tycker jag att det kan vara riktigt att företag vill köpa guldlockor eller liknande till gamla trotjänare, men jag menar att företaget skall betala dem och inte skattebetalarna, vilket är fallet med nuvarande regler.

Så har vi frågan om den differentierade momsens. Det sades här någonting om att utskottet hade diskuterat den. Jag skulle vilja påstå att det inte har varit någon speciell diskussion, utan man har mer eller mindre bara konstaterat: Det här är inte mycket att diskutera, utan vi avstyrker. Som suppleant i skatteutskottet har jag i och för sig rätt att yttra mig och diskutera, men jag har inte rätt att lägga fram något yrkande eller förslag. Det är en väsentlig skillnad.

Vi i vpk tycker att den differentierade momsen är möjlig att genomföra. Det kan naturligtvis inte vara en tillfällighet att Frankrike, som införde differentierad moms redan på 1950-talet, och övriga länder i Europa, som jag har relaterat till tidigare och som införde differentierad moms i början av 1970-talet, fortfarande har den kvar. Om den hade varit så väldigt omöjlig som Erik Wärnberg vill göra gällande, är jag övertygad om att man inte hade haft den kvar, utan då hade i varje fall något eller några länder slutat med den differentierade momsen. Det har man alltså inte gjort.

Man talar också om svårigheten att kontrollera en differentierad moms; det skulle kräva en byråkratisk apparat och föra med sig skattefusk. I och för sig kanske alla skattesystem uppmanar till skattefusk och ger möjlighet till sådant. Men detta skulle inte bli mer byråkratiskt än att man skulle behöva förstärka riksskatteverkets momsenshet med ca 20 årsarbetare enligt dess egen utsago. Det kan vi ställa i relation till det förslag som vi skall klubba i morgon om en reduktion för fackföreningsavgifter, vilken riksskatteverket har sagt att det krävs 42 årsarbetskrafter för att kontrollera. Det är självklart att detta inte alls är i samma storlek som det socialdemokraterna och vi är beredda att genomföra i morgon.

När man talar om en sänkning av momsen på maten, eller uteblivandet av en momshöjning, har detta självfallet också betydelse för både kommuner och landsting. De är hårt utsatta i dag, och det skulle bli värre om det blev en momshöjning.

Slutligen några ord om påståendet att livsmedelshandeln inte skulle vara motståndare till en momshöjning. Nej, det är den inte i dag, men den har varit det tidigare. Livsmedelshandeln har intagit en annan ståndpunkt under senare år.

Anf. 42 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Jag fick frågan vad det är för fel på den voteringsordning som de borgerliga har föreslagit i sin reservation. Det stora felet är att likvärdiga förslag kanske aldrig blir föremål för omröstning. Har man tre likvärdiga förslag – moms, avslag på moms eller en annan finansiering – bör alla dessa tre förslag bli föremål för omröstning. Röstar man – enligt de borgerliga förslaget – vid den första voteringen för momsen, kommer kommunisternas förslag om en alternativ finansiering aldrig till omröstning. Det är det stora felet med förslaget i den borgerliga reservationen.

Sedan sade Björn Molin att det inte går att rösta om skatt på utlandsinvesteringar samtidigt som vi röstar beträffande mervärdeskattehöjning. Jo, det kan vi visst! Mervärdeskatten och skatten på utlandsinvesteringar är alternativ. Men det är många fler skatter än just skatten på utlandsinvesteringar som samlats till ett alternativ, och då skulle man komma att på en gång rösta om en hel serie av skatter, utan möjlighet att välja. Detta har ni accepterat. Ni har själva slagit ihop skatterna till en enda klump i den andra voteringen och menar att vi samtidigt skall rösta om skatt på utlandsinvesteringar, en höjning av skatten på förmögenheter och slopande av avdragen vid representation. Det vill ni alltså slå ihop och rösta om på en

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

enda gång. Därmed har ni också bevisat att det är fråga om en alternativ finansiering av de utgifter som finns i propositionen. Detta är det stora felet med den borgerliga uppläggnigen.

Till Knut Wachtmeister vill jag säga att jag inte har glömt bort att vi har ett jättestort budgetunderskott, och därför är jag också angelägen om att vi får de här inkomsterna. Man kan som ni vill minska utgifterna. Det är här fråga om två skilda synsätt, och här kan vi inte mötas. Detta hindrar emellertid inte att vi kan ha samma syn på budgetunderskottet.

Till Stig Josefson vill jag säga följande. Jag sade att utskottet inte är omedgörligt när det gäller att utreda konsekvenserna av en differentierad moms, och då visste jag att jag inte talade för hela utskottet. Kanske uttryckte jag mig vårdslöst när jag talade om den socialdemokratiska majoriteten i utskottet och kallade den för utskottet. Så gör man ju i vissa sammanhang, men jag menade alltså den socialdemokratiska majoriteten i utskottet.

Beträffande frågan om avdrag för representation förenklade Tommy Franzén det hela väldigt mycket. Är en form av affärstransaktion att räkna som en omkostnad i rörelsen eller inte – det är den stora fråga som man har att ta ställning till.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Björn Molin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 43 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att anslag om kvällsplenum nu har uppsatts.

Anf. 44 Statsministern OLOF PALME:

Herr talman! Jag har, som ordförande i den socialdemokratiska riksdagsgruppen, stått i denna talarstol många gånger förr.

Fram till 1976 var mina främsta uppgifter att som regeringschef argumentera för en politik som präglades av social rättvisa under bevarandet av en fast ekonomisk politik.

Mellan 1976 och 1982 stod jag här gång på gång som oppositionsledare. Mina främsta uppgifter var att varna för vad den borgerliga ekonomiska politiken skulle ställa till med i Sverige, när det gällde ekonomins styrka och sundhet, när det gällde riskerna för att det till slut ändå skulle vara den sociala tryggheten och sysselsättningen som skulle offras.

Jag har, efter förmåga, försökt dra lärdomar från dessa erfarenheter.

Den kanske viktigaste lärdomen är denna: Slå, till snart sagt vilket pris som helst, vakt om ekonomins styrka! Det lärde jag mig inte minst av de borgerligas agerande fram till 1976. Det var ingen måtta på vilka momssänkningar och andra överbud som ekonomin då skulle klara av, enligt deras mening. Vi försökte hålla emot. Men vi borde förmodligen ha spånt krafterna än mer. Och inte minst de borgerligas egen historieskrivning

numera bestyrker denna erfarenhet. Där säger man numera rent ut att så länge socialdemokratin var stark fördes det en fast ekonomisk politik. Efter 1973 – i jämviktsriksdagen – blev den svagare. Då tog vi alltför mycket hänsyn – i den s. k. överbrygningspolitikens tecken – till mittenpartiernas krav på påspädning av den privata konsumtionen. Moderaternas rent måttlösa överbud under denna tid var, som alla vet, mycket värre.

En annan, och lika viktig, lärdom är: Om du tappar greppet över ekonomin, då är det svårt att åter ställa saker och ting till rätta. Den lärdomen borde den borgerliga delen av denna kammare i hög grad ha gjort till sin. Ty vad fick vi bevittna under de sex borgerliga åren, om inte just hur man tappade greppet och sedan fåfängt famlade för att få tag i verkligheten, för att kunna böja av alla de felriktade kurvorna, när man hela tiden befann sig på fel väg.

Sammanfattningen av den ekonomiska utvecklingen under de borgerliga åren blir mycket dystert. Man lät redan från början budgetunderskottet gå i höjden genom en slapp utgiftsprövning och genom otillräckliga inkomster. Sedan kunde man aldrig komma ur detta. Man devalverade flera gånger men följde inte upp med en tillräckligt fast politik. Underskottet i våra utrikesaffärer steg. Inflationen blev högre än någonsin. Underskotten i statsbudget och i våra utrikesaffärer har numera stegrats till utomordentligt höga nivåer. Tillväxten i ekonomin har varit dålig. Arbetsmarknaden har stadigt försvagats. Reallönerna har sänkts.

Särskilt ödesdigert är att industriproduktionen har fallit till en nivå som vi uppnådde redan under första hälften av 1970-talet. Industriinvesteringarna är de lägsta på ett par decennier. Industrisysselsättningen har stadigt minskat, de senaste två åren med mer än 40 000 arbetstillfällen per år – 160 000 förlorade jobb i industrin på några år.

Till slut fick de borgerliga ta konsekvenserna av sin politik. De fick ge upp den fulla sysselsättningen och inleda en åtstramnings- och nedskärningspolitik som ökade de sociala klyftorna.

Jag har, inför den här debatten och inför de förestående omröstningarna, ställt mig frågan varför jag på nytt kan ställa mig i denna talarstol i egenskap av regeringschef.

Det handlar självfallet inte om min person.

Det handlar om förtroendet för socialdemokratin, grundlagt i en valrörelse där vi bemödade oss om att tala ett tydligt klarspråk i främst tre viktiga avseenden.

Vi sade att det enda vi lovar är att genomföra fyra vallöften, för att undanröja vad vi och en majoritet av det svenska folket upplevde som allvarliga hot mot den sociala tryggheten. Det gällde värdesäkring av pensionerna, karensdagarna i sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och statsbidragen till barnomsorgen.

Vi sade att dessa åtgärder kräver finansiering till sista kronan. Och vi talade under hela valrörelsen om att vi skulle finansiera vallöften bl. a. med ett återställande av momsens till förra årets nivå.

Vi sade att utöver detta lovar vi inget utom att sätta in alla krafter för att få

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

ekonomin på rätt köl igen och för att klara sysselsättningen.

Detta var våra bestämda utfästelser i valrörelsen. På det programmet fick vi vårt kanske näst bästa val genom tiderna, säger en del. På det programmet återvann vi regeringsmakten. Det är denna politik som utgör regeringens mandat. Vi har på kort tid lyckats sätta i sjön en rad åtgärder för att åter försöka vrida utvecklingen rätt.

Vi har genomfört en kraftig devalvering för att ge svängrum åt den svenska industrin och lyckats skapa internationellt förtroende för den. Det hade självfallet blivit en devalvering också med en borgerlig regering. Allt annat är myter och påståenden. Men vi genomförde den med kraft för att söka skapa förtroende för att den skall hålla.

Vi har lagt fram ett omfattande investeringsprogram, som fått stöd även av borgerliga företagsledare och ekonomer.

Vi har satsat 4 miljarder kronor på att klara så mycket av arbetslösheten som det just nu över huvud taget är möjligt. Därmed har vi för tillfället lyckats hejda ökningen av den öppna arbetslösheten. När vi tillträdde gick 176 000 människor arbetslösa. Vi fick beskedet när vi gick på borggården att antalet arbetslösa var 176 000, varav 75 000 ungdomar. De är färre i dag, trots att det allmänna arbetsmarknadsläget sannerligen inte förbättrats. Det beror på den starka arbetsmarknadspolitiska satsningen, som säkert inte kommit till stånd under en borgerlig regering. Men läget på arbetsmarknaden förblir utomordentligt svårt.

Vi har arbetat hårt för att pressa det höga och stigande budgetunderskott vi fått ära från de olika borgerliga regeringarna. Det var en – höll jag på att säga – nästan hjärtskärande upplevelse att lämna kanslihuset en dag i oktober 1976 med ett budgetunderskott på 3,7 miljarder kronor och återkomma sex år senare en dag i oktober och finna att det nu är 90 miljarder kronor. Det är måttet på borgerlig regeringskonst, och det är inget vackert mått.

Vi har, och det är detta som dagens debatt handlar om, lagt fram våra förslag om de fyra vallöftena och deras finansiering. Detta är verkligen inte någon dag vi vill slippa. Det är en dag då vi socialdemokrater vill infria de löften vi givit till väljarna, till pensionärerna, till barnfamiljerna, till löntagarna, arbetare och tjänstemän, som behöver en bra sjukförsäkring och en bra arbetslöshetsförsäkring.

Vi socialdemokrater menar, och detta, herr talman, kan en majoritet av riksdagens ledamöter instämma i, att det är rätt och riktigt att genomföra dessa vallöften om pensioner, sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, barnomsorg och barnbidrag.

Vi menar, och även om detta kan en majoritet av ledamöterna i riksdagen samlas, att dessa sociala trygghetsreformer skall finansieras genom ökade inkomster för staten.

Vi menar, och även om detta råder det troligen en stor majoritet, att kommunisternas förslag inte på långa vägar innebär en finansiering till sista kronan av förslagen.

Om regeringen i detta läge gick ifrån sitt förslag, skulle det inte bara vara ett avsteg från vad vi sade i valrörelsen utan också innebära att vi skulle

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

släppa efter på våra villkorlösa ambitioner att snabbt och resolut få ett grepp om den ekonomiska utvecklingen.

Visst kan man hävda att det vore bra att slippa höja moms.

Visst kan man hävda att matpriserna är för höga. Det är de ju.

Men man kan också hävda att det vore bra att kunna sätta in åtgärder för att mildra de hyreshöjningar som nu drar fram över landet.

Man kan hävda att det vore ytterst önskvärt att ha mycket mer pengar att sätta in i malmfälten i Norrbotten eller över huvud taget i Norrbotten.

Man kan likaså hävda att det vore önskvärt att ha ännu mer pengar till utbyggnaden av barnomsorgen.

Man kan hävda att barnbidragen skulle behöva vara högre och höjas mer än vad vi har föreslagit.

Man kan, på lika goda grunder, hävda att det inte är bra med läroslösa lektioner – verkligen inte – och att mycket gott även i övrigt skulle kunna komma av att skolorna fick större resurser.

Och vem kan säga emot mig, om jag hävdar att det fortfarande finns skäl att förstärka resurserna till de handikappade?

Alla känner till – åtminstone de flesta här i kammaren – att kommunernas kassor är tömda efter den borgerliga regeringens brandskattning. Kommunerna skulle behöva ordentliga tillskott för att klara sin ekonomi. Det försummar de inte att förkunna för regeringen när tillfälle därtill bjuds.

Visst finns det många goda ändamål för den som vill rada upp önskemål.

Men även om jul tiden nalkas, så är verkligheten inte så vacker som i visan om flickan som ville ha en femöring av pappa, en femöring som skulle räcka till allt det fina hon kunde tänka sig. Och även om verkligheten vore så beskaffad, så finns det inte ens en femöring i den kassakista som vi nu fått överta av de borgerliga, vilket kommunisterna stundom tycks vara lyckligen ovetande om. Ni kan få titta ned på botten av den, om ni vill.

Behovet av en ansvarsfull finansiering har, herr talman, verkligen inte minskat sedan vi lade fast vår ståndpunkt i den frågan.

Sedan valrörelsen har vi hunnit börja gå igenom de efterlämnade kassaböckerna. När regeringen nu tvingas redovisa ett beräknat budgetunderskott på ca 90 miljarder kronor för detta budgetår i stället för de ca 76 miljarder som fanns i den fastställda statsbudgeten, så är den ökningen främst ett arv från den tidigare borgerliga regeringen.

Det handlar framför allt om grovt underskattade räntekostnader för statsskulden, redan inträffade förluster i de statliga företagen och alldeles för snålt beräknade medel för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det ökade budgetunderskottet skärper ytterligare kraven på en ordentlig finansiering av de nya utgifter vi tar på oss.

Därför vill jag tala klarspråk. Det handlar inte bara om en momshöjning, utan nu handlar det också om problem vars lösning kan bestämma hela den fortsatta utvecklingen av den svenska ekonomin.

Om vi efter två månader går ifrån klara utfästelser från valrörelsen samtidigt som vi sänker garden i kampen mot ett fortsatt sönderfall av

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

ekonomin, var hamnar vi då efter tre år? Vilka krav sätter vi då i rörelse? Vilka anspråk får vi då möta? Vilken trovärdighet har då våra försäkringar om att vi ser det som en oavvislig huvuduppgift att sanera en starkt sönderfränt ekonomi?

Och då återknyter jag till frågan om vilket mandat den socialdemokratiska regeringen har fått. I det perspektivet blir frågan mycket större.

I vårt land har vi nu fått pröva på vad en borgerlig politik betyder när det gäller den ekonomiska utvecklingen, när det gäller sysselsättning och social trygghet, när det gäller ordning och reda i politiken, när det gäller allmänhetens krav på beslut i stället för kiv och långhalning.

Det slutade med att väljarna sade ett klart nej till en fortsatt högervändning av politiken. Det gick t. o. m. så långt att många socialdemokrater röstade med vpk för att undanröja det enda hot de såg mot en socialdemokratisk regering – att vpk skulle hamna utanför riksdagen.

I andra länder har man fått erfara hur en mer konsekvent tillämpad högerpolitik driver ut människor i en massarbetslöshet som var helt otänkbar för några år sedan, hur en sådan politik far fram med den sociala tryggheten, hur den manglar och misshandlar vanligt folk.

Det är i det perspektivet som vi får det viktigaste mandatet. Ty om vi misslyckas, i ett läge där moderaterna växer sig starka på folkpartiets och centerns bekostnad, är steget väldigt kort till en brutal och egoistisk högerpolitik, som i så fall kommer att fara hårt fram med vanliga löntagare, vanliga barnfamiljer och vanliga pensionärer i vårt land.

Det var åt det hållet de borgerliga var på väg när det svenska folket dess bättre sade ifrån i valet.

De borgerliga partierna är i dagens debatt en kanske litet rörande uppenbarelse, för de bedriver så alldeles klart ett taktiskt spel. Sitt yttersta uttryck finner det spelet i den voteringsordning de nu vill ha och som enligt samstämmiga uttalanden från experter på vår konstitution strider mot riksdagsordningen.

Tror någon att detta sker i omsorg om vår ekonomi? Nej, det handlar naturligtvis – det vet ju alla här i kammaren – om en ljuv men falsk sirensång för att locka på kommunisterna, att få dem att göra gemensam sak med borgerligheten mot regeringen.

Till den ändan har de föreslagit en voteringsordning om vilken kammarens kansli i en promemoria skriver:

”Den av reservanternas i skatteutskottet önskade beslutsordningen strider således mot eliminationsmetoden, enligt vilken såsom tidigare nämnts varje yrkande skall garanteras att någon gång införs i beslutsprocessen. Reservanternas förslag strider härigenom även mot den förut redovisade bestämmelsen i 5 kap. 5 § riksdagsordningen.”

Enligt den högsta expertis som är tillgänglig strider alltså de borgerligas förslag mot riksdagsordningen. Att sträcka sig så långt för att möjligen nå en liten taktisk fördel är att gå ganska långt.

Det var en intressant upplysning som Erik Wärnberg nyss lämnade. Det fanns flera reservationer – de borgerliga vågade inte att i sin reservation om

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

avslag på momshöjningen införa motiveringen till detta, för det kunde ju hända att denna avslagsmotivering inte föll kommunisterna på läppen. Alltså skrev man en särskild reservation med motiveringen till att man inte ville ha en momshöjning. Men då upptäckte man att även detta medförde obehagliga risker, för momshöjningen kunde ju motiveras så efteråt, sedan betänkandet var justerat, kom det någon tassande som en tjuv om natten och ändrade ordet "Reservation" till "Särskilt yttrande".

Vad var det Björn Molin sade? Sverige är inte någon bananrepublik. Nej, men jag tycker att ni lägger ut bananskal som ni kan halka på i den fortsatta hanteringen om ni gör så här.

Dessutom kanske man borde observera att om man skulle gå över till den här voteringsmetoden – med förslag på förslag – då kan vpk hamna i en situation där deras förslag i framtiden aldrig kommer att bli föremål för riksdagens omröstningar. De kommer att ligga någonstans långt nere i seriesystemet, tillsammans med folkpartiets. Och innan man kommer så långt har förslagen blockerats med beslut i andra frågor. Risken är att detta skapar ett prejudikat som drabbar småpartier och kommunistiska partier i många andra länder, när man ser till att deras förslag aldrig kommer under riksdagens omröstning – något som de konservativa krafterna är för. Vår gamla eliminationsmetod, som vi hävdar med stöd av riksdagsordningen, garanterar alltid vpk att få sina förslag under omröstning i kammaren och därmed registrerade i voteringen.

Herr talman! De borgerliga partierna presenterar inte i sina motioner det egentliga borgerliga alternativet till regeringens politik. De säger bara nej.

Det sägs att det politiska minnet är kort, och det är det väl. Men så kort är det ändå inte att vi redan har glömt vilken politik de borgerliga partierna egentligen står för. Visserligen kunde de aldrig precisera sig – så långt sträckte sig inte det politiska modet – men de gjorde ändå klart att de ville gå vidare och fortsätta med den nedskärningspolitik som de inledde 1980. Det var litet olika besked om beloppen – 12 miljarder, 12 miljarder två år i rad eller 25 miljarder kronor på ett bräde i nedskärningar – men inriktningen var fullständigt klar: det skulle bli nya nedskärningar för pensionärer, för sjuka, för handikappade och för barnfamiljer. Det presenterades listor med många förslag.

Man sade: Vi kan inte tala om vad vi tänker skära ned före valet. Det går inte. Men i oktober skall vi lätta på förlåten. Då skall vi tala om var nedskärningarna skall göras.

Men de alternativen ser vi inte till här i dag. De borgerliga inser bl. a. att om de verkliga alternativen i svensk politik ställs mot varandra, har de ingen annan möjlighet än att hamna i minoritet. Därför säger de borgerliga nu bara nej – för att om möjligt locka vpk med sig.

Kommunisterna gör naturligtvis som de själva vill. Men någon ordning borde det vara även i riksdagen. Det är därför det finns en riksdagsordning.

Arbetarrörelsen står för en helt annan politik än den borgerliga

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

nedskärningspolitiken. Vi menar att det är viktigt att kunna ge pensionärerna beskedet: Ni skall kunna känna trygghet. Pensionen skall behålla sitt värde. Det är viktigt att kunna säga till den som i dag är yrkesaktiv: Du kan känna förtroende för pensionssystemet.

Med en socialdemokratisk regering kommer aldrig en ordning att godtas som innebär att ATP-systemet på sikt rascras. Alla skall ha rätt till en rimlig pension.

Vi anser att det är viktigt att kunna ge beskedet till byggnadsarbetaren: Du skall inte behöva stå på en byggnadsställning i kyla och blåst med en förkylning och därmed riskera att få lunginflammation. Du lika väl som andra grupper i samhället skall ha råd att stanna hemma när du är sjuk.

Vi fäster stor vikt vid att kunna ge den som drabbas av arbetslöshet löftet: Du skall inte, ovanpå de svåra sociala påfrestningar som arbetslösheten innebär, också behöva få dina inkomster sänkta till mindre än hälften.

Vi vill till barnfamiljerna kunna säga att vi vill fortsätta att bygga ut en god barnomsorg. Vi vill att alla barn skall kunna få uppleva gemenskapen med andra barn och lära sig känna förtroende för andra vuxna än föräldrarna. Vi vill att båda föräldrarna skall ha möjlighet att välja att förvärvsarbeta och ändå veta att barnen får god omvårdnad. Vi vill att kvinnorna skall kunna lita på att deras rätt att delta i arbetslivet skall försvaras.

Denna hållning är fundamental. Den är avgörande för den sociala rättvisan i sig. Men den är också grundläggande för våra möjligheter att nå en bred folklig förankring av en politik som kan föra oss ur krisen.

Låt mig påpeka att det är bara på detta sätt som vi kan lägga grunden till lugna avtalsrörelser. Utan en rättvis fördelning tvingas arbetstagarernas organisationer att värna sina intressen genom att driva upp sina avtalskrav. Därmed skulle redan de första viktiga stegen mot ett ekonomiskt tillfrisknande hejdas. Löntagarnas organisationer har i sina lönebud visat sitt ansvar i dagens ekonomiska läge. Det vore tragiskt om en riksdagsmajoritet skulle spela bort denna möjlighet.

Vi måste nu avsätta en större del av våra samlade resurser till att bygga för framtiden – till investeringar – om vi skall kunna trygga framtidens sysselsättning och sociala välfärd. Vi måste också börja minska vårt underskott mot utlandet, om vi fullt ut skall kunna bevara vårt nationella oberoende.

En stark ekonomi förutsätter starka statsfinanser, det har vi alltid hävdat. Utvecklingen under de borgerliga åren har besannat detta. Därför måste vi nu försöka att börja hejda försämringen av våra statsfinanser. Det är ett tungt och hårt jobb, inte minst på grund av den fullkomligt lavinartade ökningen av räntan på statsskulden, som är en av konsekvenserna av den borgerliga underskottspolitik.

Det kommer alltså att kräva uppoffringar. Vi är övertygade om att människorna accepterar detta – men bara om alla är med och betalar, och bara om bördorna fördelas rättvist. Därför är en rättvis fördelningspolitik en grundläggande förutsättning för våra möjligheter att återskapa en stark ekonomi.

Under de borgerliga åren har vi också lärt oss att en stark ekonomi är en absolut förutsättning för att vi skall kunna upprätthålla sysselsättningen och den sociala rättvisan och tryggheten.

Våra förutsägelser om att en borgerlig överbudspolitik utgjorde ett verkligt hot både mot sysselsättningen och mot den sociala tryggheten har besannats. Precis som vi påstod i valrörelsen 1976, så ledde den borgerliga urholkningen av statsfinanserna till att pensionärerna fick vidkännas försämringar. Precis som vi då påstod ansåg de borgerliga partierna till slut att de inte längre hade resurser att sätta in när arbetslösheten ökade.

Detta ömsesidiga samband finns alltså mellan den sociala rättvisan och den starka ekonomin. Vi kan å ena sidan inte återupprätta den starka ekonomin utan en rättvis fördelningspolitik. Å andra sidan är en svag ekonomi och svaga statsfinanser det största hotet mot den sociala rättvisan och den fulla sysselsättningen.

Låt mig sammanfatta.

Ett land kan inte byggas med hjälp av ökade sociala klyftor. Men vi kan heller inte låta ekonomin falla sönder. Misslyckas vi med att få kontroll över ekonomin får vi åter se arbetslösheten växa och framtidstron svikta och ge vika.

Efter dessa grundsatser har den nya regeringen utformat sin politik. Det är på denna grund vi står när jag nu klargör att denna regering inte tänker administrera en sönderfallande ekonomi och inte tänker ge upp den sociala tryggheten. Något sådant mandat har inte väljarna givit oss.

Anf. 45 ULF ADELSON (m):

Herr talman! För några månader sedan gjorde socialdemokraterna, i synnerhet Olof Palme, sig lustiga över att vi moderater varnade för ett nyval om det skulle bildas en minoritetsregering efter valet. Jag minns själv att jag satt på ett hotellrum någonstans i Sverige och hörde Olof Palme i TV säga: Gösta Bohman har hetsat upp sig till den mildra grad att han t. o. m. hotar med nyval. – Skrattar bäst som skrattar sist!

Då tog socialdemokraterna det påpekandet till intäkt för att understryka sin egen förmåga att med fasthet och konsekvens styra Sverige. Med socialdemokratin i regeringskansliet skulle det bli ordning och reda, slut på regeringskriser. Framför allt skall vi få *en* regering, sade Olof Palme i slutdebatten i TV. Den öppna handen skulle ge en ny era av breda lösningar, och frid skulle åter lägra sig över gamla Sverige.

Men underbart blev kort! Nu, mindre än hundra dagar efter valet, sänder en liten men betydelsefull del av regeringsunderlaget ut braskande propåer om nyval, om man får tro uppgifter i pressen. Minoritetsregerandets svagheter framträder allt tydligare. Regeringen står inför ett allvarligt nederlag. Statsministern hotar att avgå. Bara tre månader efter valet står Sverige inför en regeringskris. – Så var det med myten om den starka socialdemokratiska regeringen.

Socialdemokraterna har tidigare också hotat med att dra tillbaka sina vallöften om de inte får igenom de skattehöjningar de föreslagit. Vi vet ännu

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

inte om allt detta bara är tomma hot. Är det ett led i utpressningstaktiken mot vpk eller är det rent av frukten av en gryende insikt om att de växlar som ställdes ut i valrörelsen saknar täckning, att löftena inte var annat än falska förespeglningar och lockbeten i en valkamp där makten sattes framför ansvaret – en gryende insikt om att Sverige inte har råd med allt ni lovade i valrörelsen?

Då sade vi moderater att socialdemokraterna manövrerat sig in i en position, där de förr eller senare skulle tvingas välja mellan att svika sina egna, som trott på löftespolitiken, eller svika ansvaret för Sveriges ekonomi.

Ja, nu är sanningens minut här, och regeringen Palme skall välja mellan dessa alternativ. Den satsen är i hög grad självförvållad. Den är en logisk följd av alla socialdemokratiska överbud i valrörelsen och under sex år i opposition. När jag hörde Olof Palme nyss fick jag ett intryck av att han på något sätt skulle ha tillbringat tiden i opposition med att varna för att det blev för mycket utgifter, med att föreslå besparingar. I själva verket kan jag knappast påminna mig en enda utgift som inte socialdemokraterna accepterade under den borgerliga regeringstiden. Och jag kan påminna om legio av överbud. Det finns något undantag – NCB var ett sådant undantag, där socialdemokraterna ville ge mindre, men jag har svårt att påminna mig något annat. Under de två riksmöten då jag var kommunikationsminister var det inga bekymmer att med hjälp av socialdemokraterna få de medel man ville ha från riksdagens kammare. Tvärtom ville socialdemokraterna i varenda fråga där det var skiljaktiga meningar lägga på ytterligare utgifter. Då ser det mycket konstigt ut att ni i dag kommer och beskyller de borgerliga för det – de som verkligen sade nej. Men ni sade nej till nästan alla besparingar.

Nu har vi inte råd med en större offentlig sektor. Det är viktigt att slå fast detta elementära ekonomiska faktum. Det allvarligaste är därför inte att denna regering saknar majoritet för sina förslag till hur den skall betala löftena. Nej, det är att den har bundit sig för utgifter som vi helt enkelt inte har råd med. De finansiella problemen kanske blir mindre om man höjer skatterna, men de strukturella problemen blir desto större.

Herr talman! Regeringen har redan övergett ett av sina viktigaste vallöften – värdesäkring av pensionerna. Genom den ekonomiska politikens allmänna inriktning har man också svikit alla dem som trott på löften om svängrum men nu sitter där med svångrem. Nu står regeringen möjligen i begrepp att svika också de sista resterna av sina braskande vallöften. Spelet framstår som extra märkligt, eftersom de fyra löftena uppgavs vara prioriterade – och med prioriterade menas vanligen att de är viktigare än andra.

Om det inte skulle gå att höja mervärdeskatten kanske en och annan väljare väntar sig att löftena betalas genom besparingar på andra områden eller t. o. m. infrias utan någon täckning alls. Att hålla budgetunderskottet nere är ju på intet sätt heligt för socialdemokraterna. Varför är just de fyra prioriterade vallöftena så sammansvetsade med momshöjningen? Det går ju utmärkt för denna regering att öka utgifterna på snart sagt alla andra områden utan att höja momsens. Utgifterna för de oprioriterade löftena, som

man skulle genomföra bara om man hade råd – räntebidrag till byggande, lönebidrag, livsmedelssubventioner, hyresrabatter, bidrag till fjärrvärme och till torveldning, för att bara ta några ur högen – ökas kraftigt utan finansiering. Men de prioriterade måste ovillkorligen betalas!

Nej, herr talman, argumenten övertygar inte. Om dessa löften är viktigare än allt annat får regeringen bekväma sig till att föreslå besparingar på andra områden eller avstå från alla andra utgiftsmiljarder som föreslås i den proposition vi skall behandla i morgon.

Regeringen ger exempelvis ut 10 miljarder till de statliga företagen. Dessa utgifter behöver icke finansieras. Om dessa miljarder är mer prioriterade än Olof Palmes kanoniska löften från valrörelsen – varför sade man då inte det? Och varför sade regeringen inte före valet att höjd moms var en ovillkorlig förutsättning för att upphäva beslutet om karensdagarna? Jag tror icke en enda av alla de arbetare som röstade med er hade en aning om att förutsättningen för att karensdagarna skulle tas bort var att momsens höjdes. Varför sade ni inte att det mest prioriterade av alla löften var att mervärdeskatten skulle höjas?

Vidhåller ni nu er koppling mellan höjd moms och de fyra löftena? Om ni gör det – vad återstår då av den politik ni gick till val på? Vad skall alla väljare tro om Sveriges politiker och om valhandlingens betydelse om ni överger alla löften inom loppet av några veckor?

Om nu regeringen väljer att koppla momshöjningen till vallöftena, förutsätter vi också att regeringen tar de parlamentariska konsekvenserna om den förlorar i omröstningen. Olof Palmes tal var inte särskilt klart på den punkten. Det skulle vara värdefullt om statsministern klargjorde om regeringen avgår om den inte får igenom sitt förslag till momshöjning och om regeringen inte kommer att genomföra de prioriterade löftena om inte momsens höjs. Klartext vore bättre än statsministerns utomordentligt dunkla tal på den här punkten.

Herr talman! I går gjorde statsministern i TV oemotsagd – jag betonar det – gällande att regeringen var offer för en sammansvärjning om riksdagen använde sig av sin grundlagsenliga rätt att säga nej till regeringens förslag om höjd moms. Det var ett intressant ordval. Om det stora socialdemokratiska partiet inte får som det vill är det offer för en sammansvärjning! Det ligger tydligen något omoraliskt i att rösta ned socialdemokraterna. Statsministern sade t. o. m. att det skulle vara i strid med lag om riksdagsmajoritetens uppfattning i denna fråga också blev kammarens beslut.

Riksdagsmajoriteten vill inte höja momsens. Då är det också logiskt att riksdagen röstar på ett sätt som gör att momsens inte höjs. Statsministerns påstående att detta skulle strida mot riksdagsordningen saknar grund. Jag tror att det vore mycket obegripligt för svenska folket, som vet att det i riksdagen inte finns majoritet för att höja momsens, om momsens ändå höjdes på grund av några voringstekniska konststycken, som gjorde att vad majoriteten i Sveriges riksdag tycker inte också blev Sveriges riksdags beslut.

*Upphävande av
beslutet om
karens dagar,
m. m.*

Med stort patos invänder statsministern mot en procedur som leder till att

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

majoritetens uppfattning också blir riksdagens beslut. I samma andetag antyder han att hans riksdagsgrupp kan taktikrösta i syfte att se till att minoritetens uppfattning blir riksdagens beslut.

Herr talman! Makt är icke rätt. Skulle den situationen uppkomma att socialdemokraterna genom taktikröstning får igenom ett förslag som en majoritet är emot blir konsekvenserna allvarliga.

De borgerliga partierna har aldrig tillgripit taktikröstning för att tricksa bort socialdemokratiska förslag som kunnat vinna kammarens bifall. Tillfällena skulle annars ha varit legio under jämviktsriksdagen och de borgerliga majoritetsåren. Men det har varit en hederssak att avstå från dylikt. Och det är allttjämt en förutsättning för att arbetet i Sveriges riksdag skall fungera.

Herr talman! Den socialdemokratiska kopplingen mellan momshöjningen och de fyra löftena visar i varje fall att frågan om höjd moms inte kan frikopplas från den ekonomiska politiken i övrigt. Momsfrågan måste sättas in i ett större sammanhang – som ett led i regeringens försök att sanera vår ekonomi. Jag väljer att tolka regeringens förslag i den proposition som vi nu behandlar som ett sådant försök – inte för att vi moderater tror att så blir fallet, utan därför att det är en god regel att försöka tolka också motståndarens handlande till det bästa. Att kritisera behöver inte vara detsamma som att misstänkliggöra andras avsikter.

Den som läser vad regeringen anför, bl. a. som motiv för att höja momsen, måste ge regeringen erkännandet att den menar väl när den talar om allt som den vill åstadkomma. Och vi tror gärna både Olof Palme och Kjell-Olof Feldt på deras ord när de redovisar sina ambitioner.

Vi moderater ifrågasätter inte att ni vill minska budgetunderskottet och utlandsuplåningen, att ni vill öka industriproduktionen och den ekonomiska tillväxten, att ni vill bekämpa prisstegringarna och att ni vill spara i stat och kommun.

Vi tror också att ni anser att företagens lönsamhet måste öka och att vi bara kan få trygga jobb i företag som går med vinst. Vi tror att ni menar allvar när ni säger att ni vill stimulera industrins investeringar och nya satsningar i det enskilt ägda näringslivet.

Men vad vi då inte kan förstå är varför dessa goda avsikter följs av förslag som nästan alltid får motsatt effekt. Ni vill minska budgetunderskottet men ökar det med en tredjedel. Bara på ett budgetår ökar utgifterna med 20 miljarder kronor och underskottet kommer sannolikt att närma sig 100 miljarder i stället för de 90 miljarder som ni tror.

Med förlov sagt, i detta perspektiv framstår inte momshöjningen som den statsfinansiella ödesfråga som regeringen gör den till. Den statsfinansiella krisen kommer oberoende av momsens höjd, om inte regeringen hejdar utgiftsökningarna och börjar spara.

I år kommer enbart räntorna på statsskulden att stå för halva budgetunderskottet. Och takten ökar. En fjärdedel av statens inkomster går nu till att betala räntan – 25 öre på varje skattekrona. En fjärdedel av momsen på allt som en svensk köper går till att betala räntan på den skuld som vi redan har

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

dragit på oss. Likadant är det med inkomstskatten och med alla de skatter som vi betalar till staten. En fjärdedel går till att betala räntan på den skuld som staten redan har. Och då kommer krisen närmare. Nu krävs det hårda tag, rejäla besparingar. Kjell-Olof Feldts varningsord om budgetunderskottets faror blir mest besvärjelser om man inte förser orden med ett konkret innehåll.

Socialdemokraterna vill låna mindre utomlands. Jag tror dem naturligtvis på deras ord där också. Men budgethanteringen tvingar fram nya utlandslån. Nästan alla inser numera att bytesbalansunderskottet bara kan täckas genom en dramatisk minskning av underskottet i statsfinanserna. Nu senast har även SNS konjunkturråd slagit fast denna sanning. Och det säger inte litet när t. o. m. Erik Lundberg har skrivit under på det.

Socialdemokraterna vill bekämpa inflationen. Det sade de i valrörelsen, och det säger de i dag. Men varför då först fördubbla prisstegringstakten? Visserligen kan en momshöjning på sikt sägas leda till lägre inflation genom att den har en åtstramande effekt, men det är allt en rejäl omväg när inflationen var på väg ner, då socialdemokraterna tågade in i kanslihuset. Den omedelbara effekten av momshöjningen blir att priserna stiger med 1 %.

Inflationen hotar hela den ekonomiska anpassningen. Vad prisstegringar på kanske 13, 14 eller 15 % nästa år betyder för avtalsrörelserna 1984 och 1985 är lätt att förstå. Men även med ansvarsfulla avtal riskerar näringslivets kostnader att öka snabbare än i våra konkurrentländer. Devalveringseffekten äts upp, och vår industri vinner inte de marknadsandelar vi så trängande behöver.

Socialdemokraterna vill få i gång industrin, säkra en uppgång i investeringarna och öka tillväxten. Regeringen säger sig hysa stor förståelse för kraven på högre vinster. Det är bra. Men också här får regeringens politik rakt motsatt effekt.

Förutom momshöjningen höjer socialdemokraterna arbetsgivaravgifterna från årsskiftet med 2 %. Andra lönebaserade avgifter höjs också. En särskild skatt lägger ni på aktieutdelningarna. Rader av andra skatter höjs och nya införs. Allt detta minskar ju avkastningen på det kapital som satsas i företagen. Som budgetunderskottet ökar lär det inte heller gå att sänka räntan. Inflationen gör att det lönar sig bättre att placera pengar i fastigheter och statsobligationer än att satsa på investeringar i svensk industri – för att inte tala om det lönsamma i att satsa i diamanter, tavlor och mattor.

Den hårda åtstramningen på hushållens ekonomi slår hårt mot bl. a. handeln, och den privata tjänstesektorn riskerar att tappa kanske 20 000 arbetstillfällen nästa år. Samtidigt satsar regeringen enorma belopp på olönsamma statliga företag.

Allt detta motverkar vad regeringen säger sig vilja åstadkomma – ökad tillväxt, ökad industriproduktion och bättre lönsamhet i företagen. Ni må mena aldrig så väl, men en regering kommer inte att dömas efter sina avsiktsförklaringar utan efter sina gärningar.

Jag tror, herr talman, att klyftan mellan ord och handling har sina naturliga

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

orsaker. Det socialdemokratiska partiet är belastat av sitt förflutna och av sin ideologi. Socialdemokratin är ett socialistiskt parti som tvingas regera i en ekonomisk verklighet då socialismen icke erbjuder några lösningar. Ökade utgifter i stat och kommun samt höjda skatter är en naturlig följd av en ideologi som ser kollektivisering och politisering av samhällslivet som ett mål.

Därför blir Sveriges ekonomiska vägval med nödvändighet också ett politiskt vägval. Kollektivistiska lösningar på skilda samhällsproblem har lett oss in i dagens ekonomiska svårigheter. Resurserna utnyttjas sämre, och byråkrati och skatter kväver människors lust att jobba och satsa. De stora maktapparaterna – myndigheterna och organisationerna – och de tusentals regleringarna dödar initiativlusten. Allt aktivare kollektiv skapar allt passivare enskilda människor.

Det är svängrum för den enskilde som Sverige behöver och som svenska folket vill ha. Nu talar inte bara politiska skäl för reformer som stärker marknadsekonomi och friheten. Det finns också starka ekonomiska argument för en liberalisering av samhällslivet i allmänhet och det ekonomiska livet i synnerhet. Frihet för den enskilde att välja, tycka och tänka som hon vill är ett medel att nå ett öppnare och ekonomiskt starkare Sverige. Marknadsstyrning ger bättre hushållning med knappa resurser och rustar oss till att bättre kunna konkurrera på en allt hårdare världsmarknad.

En fri ekonomi ökar vår ekonomiska styrka, därför att den förbättrar vår anpassningsförmåga. Därigenom – och det är viktigt – tryggas också våra möjligheter att ge hjälp där hjälp verkligen behövs, både här hemma och i andra länder. En fri ekonomi ger oss styrka att ta hand om dem som icke förmår hjälpa sig själva. Alternativet, herr talman, är en samhällsutveckling byggd på goda avsikter men med små praktiska möjligheter till solidaritet i det långa loppet.

Varje politiskt beslut, varje reglering och varje välvilligt ingripande från stat och kommun kan ha de ädlaste motiv. Men summan av allt detta kväver den enskildes frihet och oberoende, och då är föga vunnet. Solidaritet och gemenskap sitter allt trängre när resurserna blir knappare. Ju större del av den enskilda människans ansvar som flyttas uppåt i samhällspyramiden, desto likgiltigare blir vi för varandra. Klyftan mellan socialdemokraternas politiska ideal och den ekonomiska verkligheten blir allt djupare.

Kartan stämmer inte med terrängen, och för regeringen gäller kartan. För oss moderater gäller terrängen.

Min slutsats är att inget land kan skapa välfärd utan att medborgarna ges utrymme att ta initiativ och ansvar, för det är på människornas arbete välfärden beror, inte på kollektivens förmåga att styra och ställa. Friheten är Sveriges viktigaste tillgång. Låt oss inte kväva utan i stället utveckla den. Det är övertygelsen om att alla de tillgångar som finns hos åtta miljoner svenskar och som styr våra ställningstaganden till regeringens förslag måste frigöras. Vi vill ha färre regleringar, när regeringen vill ha fler. Vi vill ha mindre politisering, när ni vill ha mer. Vi vill ha mindre av byråkrati, när ni vill ha

mer. Vi vill ha lägre skatter, när ni vill ha högre och nya skatter. Vi vill ha ökad valfrihet, icke en minskad.

Varje enskilt beslut i denna kammare borde syfta till att liberalisera Sverige, vårt ekonomiska system och vardagen för de vanliga människorna. Därför kan vi inte godta era förslag om ökade utgifter och ökade skatter. Vi anser att den rakt motsatta politiken är den enda möjliga vägen.

Förslaget till momshöjning, kombinerat med de socialdemokratiska vallöftena, är ett typiskt exempel på den rundgång vi avvisar. Vårt alternativ till den socialdemokratiska ekonomiska politiken hade varit att inte devalvera. Det hade då förutsatt en oförändrad moms och också oförändrade eller rent av nånkta arbetsgivaravgifter. Vi hade också låtit bli att höja alla de övriga skatter som socialdemokraterna nu vill höja. Vi hade inte heller ansett att det hade funnits möjligheter att genomföra utgiftsökningar på runt 20 miljarder detta budgetår – 30 miljarder på helåret – som ni föreslår. Enda undantaget är flerbarnsstödet på 120 miljoner, som vi vill betala genom minskade livsmedelssubventioner.

Vi skulle också ha fortsatt med kraftiga besparingar i stat och kommun – nolltillväxt i stat och nolltillväxt i kommuner, kommunalt skattestopp och statlig medverkan endast i investeringar som är räntabla, investeringar som ger någon avkastning.

Vi skulle ha genomfört en marginalsattesänkning värd namnet, betalad också den genom ytterligare besparingar.

Med allt detta hade vi skapat en bas för mycket låga löneavtal och åstadkommit en låg total kostnadsökning för näringslivet och därmed bättre konkurrenskraft och – minst lika viktigt – fortsatt låg inflation.

Kort sagt, herr talman! Genom att dra åt svångremmen också på politikerna skulle vi fördela bördan jämnare. De som skall arbeta Sverige ur krisen skulle få bättre lön för mödan. Det måste löna sig att arbeta – det är en slogan som håller i alla tider. Den lägre inflationen skulle gynna alla, särskilt dem som har de största ekonomiska problemen. De lägre avgifterna på arbetskraften och lägre marginalsatter skulle gynnsamt påverka möjligheten för jobb i näringslivet. Riktiga jobb skulle vi få, och AMS skulle slippa att komma efter med sopkvasten, när industrin måste dra ned därför att den inte har råd att betala arbetskraftskostnaderna.

Vi moderater vet att det blir hårda år för svenska folket under lång tid framåt. Vi sade detta i valrörelsen – i vartenda valt. Därför är vi, herr talman, beredda att möta de krav som en förnuftig ekonomisk politik ställer. Vi utlovade inga förmåner för att ge utrymme för en högre levnadsstandard. Nej, vi utlovade inga sötebrödsdagar – bara mer av arbete och mer av sparande. Men det är en politik med människorna, inte mot dem, en politik som bygger på övertygelsen att det aldrig går att skatta, utreda, politisera, reglera eller sammantråda Sverige ur krisen. Välfärden och Sveriges styrka är och förblir summan av miljoner enskilda människors arbetsinsatser.

Låt oss inte bara göra det mer lönsamt att arbeta. Låt oss också göra det enklare att ta initiativ och enklare att arbeta. Därför, herr talman, väljer vi

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

moderater hellre moroten än piskan. Vi vill låta utvecklingen styras av människornas fria vilja.

Anf. 46 THORBJÖRN FÄLLDIN (c):

Herr talman! I sin strävan att erövra regeringsmakten försatte socialdemokraterna sig under valrörelsen i en situation som de har svårt att behärska som parti och som medborgarna dyrt får betala. Den lättsinniga löftespolitik socialdemokraterna drev under valrörelsen ledde till en attack mot den svenska kronan när det blev uppenbart att socialdemokraterna skulle få regeringsansvaret. Devalveringen blev därmed ett måste, och den gjordes så stor att den ledde till internationella protester. Man gillar naturligtvis inte att vi försöker flytta våra problem till andra länder. Den ledde till en rekordhög inflation med alla dess negativa konsekvenser, som drabbar de ekonomiskt sämst ställda hårdast. Den ledde också till att den nya regeringen förlorade kontrollen över budgetunderskottets utveckling.

Ovanpå denna påfrestning vill nu socialdemokraterna höja mervärdeskatte-ten för att infria sina vallöften. Denna höjning som regeringen föreslår innebär en ytterligare stegrad inflation. Den innebär en ytterligare försvagning av köpkraften för de yrkesaktiva, när reallönen genom devalveringen kommer att minska. Höjningen av momsens i kombination med devalveringen innebär också att nya fördelningspolitiska problem tornar upp sig.

Den här inriktningen av den ekonomiska politiken skapar stora problem för våra kommuner och landsting och tvingar fram skattehöjningar. Statsministern hänvisade här till den indragning av likviditetsöverskotten ute i kommunerna som den förra regeringen gjorde och som socialdemokraterna kallade stöld och konfiskation. Men sanningen är att de påfrestningar som kommunerna får genom de åtgärder som den nuvarande regeringen har vidtagit blir av större omfattning och skapar verkliga problem ute i kommunerna. Det är många tecken som tyder på att detta kommer att leda till skattehöjningar ute i kommunerna. Alla vi i den här kammaren, liksom svenska folket, vet vilka som får bära den tyngsta bördan av höjda kommunalskatter: det är människor med små och medelstora inkomster.

Herr talman! Mot den här bakgrunden är det nära nog självklart att socialdemokraterna är ensamma om att vilja höja momsens. Det är också värt att lägga märke till att socialdemokraterna i sin självtillräcklighet bortsåg från att valet faktiskt inte gav dem en egen majoritet här i riksdagen. Den nuvarande socialdemokratiska regeringen är en minoritetsregering, som för att få igenom sin politik är beroende av vpk:s aktiva eller passiva stöd.

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen ger i sin självtillräcklighet ett yrvaket intryck när denna politiska verklighet har blivit uppenbar för den.

Nu kan vi här i kammaren, liksom svenska folket, se vad den utsträckta handens politik i verkligheten innebär. Denna politik har innebörden: Gå dit, eljest skall du få se på annat! Det är inget givande och tagande bakom den utsträckta handen. Det är kommando och hot.

När den här verkligheten och problemen med att få igenom momshöj-

ningen blev uppenbar, var det en ledande socialdemokrat som gick ut och förordade nyval. Nu har det talet tystnat. Det hot som låg i det har tydligen känts riktat i första hand mot det socialdemokratiska partiet. Det kan jag förstå, när alla nu kan jämföra vad socialdemokraterna sade före valet och hur de handlar efteråt.

För att slippa ifrån regeringskris och nyval lät statsministern i går kväll meddela massmedia att man på socialdemokratiskt håll inte är främmande för att taktikrösta. Den praxis som vi har haft här i kammaren så länge jag kan minnas – jag har varit riksdagsledamot sedan slutet av 1950-talet – har inneburit att de partier som inte har varit berörda av de förberedande voteringarna har avstått från att rösta i dessa voteringar. Det har varit en överenskommelse, som man såvitt jag vet inte har brutit emot. Men av allt att döma överväger nu socialdemokraterna att använda metoden att gå in i de förberedande voteringarna för att rösta fram ett förslag som de är övertygade om att man inte skulle få majoritet för i slutvoteringen. När vi så sent som i går voterade här i kammaren respekterade alla denna praxis att inte påverka de förberedande voteringarna.

Det är alldeles rätt att det inte finns något stadgat i riksdagsordningen om hur man bör göra i dessa förberedande voteringar, men jag vet att detta var uppe till diskussion i grundlagberedningen. Man enades där om att vi i riksdagen kunde ha kvar vårt omröstningsförfarande, eftersom man inte såg några risker för att denna möjlighet att så att säga rösta fram det ur riksdagens synpunkt sämsta förslaget till att stå mot huvudförslaget skulle missbrukas.

Nu råder den situationen att de som stödjer förslaget att höja momsens utgör en minoritet här i kammaren. Socialdemokraterna har inte lyckats skapa majoritet för denna uppfattning. Enligt uttalandena i går – statsministern var inte tydlig i sitt anförande här – skulle socialdemokraterna vara beredda att överge den praxis som vi har följt i voteringarna. Jag vill, liksom Ulf Adelsohn, konstatera att det inte kan råda någon diskussion om det faktum att det här i riksdagen finns en klar majoritet mot en höjning av momsens. Men mot denna majoritets vilja skall ni, genom att ändra ert uppträdande när det gäller spelreglerna, tvinga igenom era åtgärder. På så vis får vi, herr talman, bevittna hur den utsträckta handens politik fungerar här i kammaren. Genomför ni socialdemokrater den metoden, ägnar ni er åt politisk våldtäkt.

Det är inte bara här i riksdagen som det finns ett uttalat motstånd mot höjd moms. Det finns klara besked i det avseendet också ute i samhället. Låt mig bara peka på TCO som ett exempel.

”Vi måste finansiera våra vallöften”, säger socialdemokraterna. Ja, men det skulle ni ha klargjort ordentligt i valrörelsen! Om ni hade uppmanat människor att jämföra vad de skulle få genom era löften och vad de skulle få betala genom era skatte- och avgiftshöjningar, hade ni förmodligen inte haft detta problem i dag. Men ni gjorde verkligen inga ansträngningar i den vägen. Jag har samma åsikt som Ulf Adelsohn gav uttryck åt, att de flesta uppfattar att det bara var fråga om löften. Detta med momshöjningen var ju

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

något som ni bekände om man påminde er om det.

Ta t. ex. ert förslag om borttagande av de två karensdagarna i sjukförsäkringen! Hur skall ni kunna förklara att det är bättre att slippa de två karensdagarna och i stället ovanpå devalveringens effekter betala 2 % högre moms och dessutom avstå 1/2 % i lön till höjd arbetsgivaravgift? Jag tycker att statsministern också borde foga in den komponenten när han talar om dessa människor på byggnadsställningen i dåligt väder.

Har ni någonsin gått ut med en redovisning av hur er politik verkar för långtidssjuka, handikappade m. fl. när det gäller valet karensdagar-höjd moms, hur er politik egentligen verkar i dessa människors plånböcker? Det var ju plånboksfrågorna ni drev i valrörelsen.

Herr talman! Det finns skäl att fortsätta att ställa frågan: Hur går det med fördelningspolitiken över huvud taget med er uppläggning av den ekonomiska politiken, den fördelningspolitik som ni gjorde ett så stort nummer av i valrörelsen och tidigare under era år i opposition?

Låt oss titta litet på era förslag när det gäller pensionärerna. Först kom det storstilade löften i valrörelsen om fullständig kompensation för alla prishöjningar fr. o. m. årsskiftet. Efter valet kom något slags uppgörelse med en av pensionärsorganisationerna, PRO, om att det inte skall bli full kompensation. Det innebär alltså att mittenregeringens regler för den automatiska uppräknigen får gälla också för 1983. Men med anledning av alla fördyringar som er politik leder till vill ni införa en extra, särskild kompensation för 1983. Det är viktigt. Det är alltså en kompensation som inte har med de automatiska uppräkningsreglerna att göra, utan det är en extrainsats som man gör för pensionärskollektivet 1983.

När ni kommer med detta förslag ger ni denna extra kompensation den utformningen, att de som bara har folkpension och pensionstillskott får 426 kr. om året. Men de pensionärer som har full ATP och alltså får mest av det av samhället inrättade pensionssystemet får 1 450 kr.

Så ser alltså socialdemokratisk fördelningspolitik ut. I klartext: De som i utgångsläget har det bättre skall i en påfrestande situation få ett extratillskott som är tre gånger så stort som de pensionärer får som i utgångsläget har de sämsta pensionerna. Det är socialdemokratisk fördelningspolitik när den utformas konkret i regeringsställning. Det här innebär ju att skillnaderna mellan lägsta och högsta pensioner i samhällets pensionssystem ökar. Detta kallar ni fördelningspolitik.

Herr talman! Låt mig jämföra denna fördelningspolitik med den som centern står för. Sedan 1976 och fram till nu har vi givit extrapåslagen till de sämst ställda. Det har inneburit att skillnaden mellan den högsta och den lägsta pension som samhället ger ut har minskat. Också i dag ligger på riksdagens bord ett centerförslag som har denna innebörd. I stället för att ge mer till de bäst ställda pensionärerna lägger vi pengarna på ett ytterligare pensionstillskott för dem som bara har folkpension eller folkpension och liten ATP att lita till. Dessutom föreslår vi att också de som vid ATP-reformens införande ställde sig utanför ATP-systemet skall ha rätt till pensionstillskott. Vi kan inte straffa dem hur länge som helst – det var ingen av dem som i det

ögonblicket kände till att pensionstillskott över huvud taget skulle komma att införas.

Vår inriktning av detta extrapåslag har samma betydelse för alla handikappade och andra som är beroende av pensionstillskottets storlek. Det vill jag påminna statsministern om efter den fråga han ställde beträffande de handikappades situation. Ni hade haft en möjlighet att ge alla dessa handikappade ett rejält handtag genom en fördelningspolitiskt riktig utformning av de extra pensionspåslagen för pensionärerna.

Men, herr talman, här kommer skillnaden i grundinställningen till fördelningspolitiken tydligt till uttryck. Också vid en extrasatsning väljer socialdemokraterna att ge mera till dem som i utgångsläget har det bättre. Inom centern anser vi att det framför allt i en sådan situation är nödvändigt att hävda grundtrygghetens principer. Vi kan inte ansluta oss till uppfattningen att den som länge har haft att klara sig med små resurser också inför framtiden skall hänvisas till detta när det gäller samhällets sociala omsorg. I stället menar vi att solidariteten kräver att det i första hand är dessa grupper som skall få ett tillskott, så att deras ekonomiska grundtrygghet kan hävdas och om möjligt ökas.

Jag vill påstå, herr talman, att socialdemokraternas agerande i det här avseendet har inneburit en klar förändring i förhållande till vad som var fallet när jag i slutet av 1940- och i början på 1950-talet började arbeta inom politiken och lärde känna olika socialdemokrater.

En sak är bra i regeringens proposition, nämligen påslaget till barnfamiljerna, framför allt till flerbarnsfamiljerna. Det tog ju tid för socialdemokraterna att inse att just flerbarnsfamiljerna är i en särskilt utsatt situation. Som förklaring till att socialdemokraterna nu ansluter sig till en förstärkning av barnbidragen till flerbarnsfamiljerna, efter att ha röstat emot en sådan när en tidigare regering lade fram förslag härom, angav det ansvariga statsrådet, om det referat som jag läst är korrekt, att verkligheten hade sprungit ifatt socialdemokraterna.

Det är, herr talman, ett bra exempel på att socialdemokraterna inte hur länge som helst kan ställa sig vid sidan av verkligheten. Ni socialdemokrater måste låta er påverkas av verkligheten också när det gäller den ekonomiska politiken i dess helhet.

Låt mig återkomma till valrörelsen, eftersom statsministern så ofta gick tillbaka till denna. Där försökte ni ju hävda, och det fanns också i dag tendenser till det från statsministerns sida, att den åtstramning av statens utgiftspolitik som regeringen under min ledning genomförde var ett utslag av något slags illvilja – att vi använde svängrem när det var svängrum som svenska folket behövde. Det var ju huvudtemat. Herr talman! Var och en som hade kontakt med verkligheten visste att vi i Sverige inte kunde fortsätta med att år efter år leva över våra tillgångar, konsumera mera än vad vi tillsammans förmådde producera. Var och en som hade kontakt med verkligheten visste också att vi inte kan fortsätta att öka vår totala konsumtion, genom ökande budgetunderskott och ökande utländsk upplåning. Man förstod att det inte gick att låta de offentliga utgifternas andel av

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

BNP fortsätta att öka, när andelen redan är 66–67 %. Man visste också att vägen att rätta till den samhällsekonomiska balansen genom att öka det totala skattetrycket inte längre är framkomlig, eftersom vi har ett totalt skattetryck som överstiger 50 % av våra totala inkomster.

Vi visste också att med det beroende som Sverige sedan länge har haft, på grund av Sveriges omfattande utrikeshandel, var det inte möjligt att föra en isolerad ekonomisk politik. Det var därför som vi inriktade vår ekonomiska politik på en anpassning till denna verklighet, en ekonomisk politik som innebar att vi också måste minska de offentliga utgifterna och inte lägga hela bördan för anpassningen på löntagarna och de yrkesverksamma. Det var därför vi inriktade oss på att stimulera sparande, produktiva satsningar och investeringar, och det var därför som vi inriktade politiken på att ändra skattesystemet, så att arbetsvilja och initiativ skulle stimuleras. Det var också därför som vi bedrev en aktiv kamp mot inflationen. Vi visste att vägen till balans var lång, men det fanns flera tecken på att vi var på rätt väg. Vi fick också internationella erkännanden för detta.

Det var denna ekonomiska politik som ni socialdemokrater bekämpade i valrörelsen genom att bortse ifrån eller springa ifrån verkligheten. Och det finns också inslag av detta här i dag. Jag hörde statsministern säga att arbetslösheten har sjunkit, trots att den internationella konjunkturen inte kunde ge anledning till detta, och att det här var den socialdemokratiska regeringens förtjänst. Men detta är ju, Olof Palme, återigen att vara vid sidan av verkligheten. I oktober månad, när ni tillträdde, var arbetslösheten alls icke 176 000. I oktober redovisades ju i offentlig statistik att arbetslösheten var i runt tal 127 000. Däremot var den 176 000 i september. All verklighet måste ju säga också en nybliven regeringschef att denna nedgång i arbetslösheten, från september till oktober, inte kan vara resultatet av den politik som han och hans nya regering kommer att bedriva. Den är naturligtvis resultatet av den arbetslöshetsbekämpande politik som den tidigare regeringen hade bedrivit, och av de extrainsatser som vi hade ställt till förfogande för arbetsmarknadsstyrelsen under sommaren – med besked att om det krävdes skulle AMS få ytterligare medel för vinterhalvåret också.

Det var bra att Olof Palme tog upp detta exempel här i kammaren, så att jag fick tillfälle att rätta till det. Det är inte säkert att det ute i landet, om man där sprider samma budskap, finns människor som har tillgång till offentlig statistik så att de kan korrigera honom då.

Jag vet inte, herr talman, hur många gånger jag försökte få socialdemokraterna att ge besked om vad ni skulle göra för att klara budgetunderskottet när ni avvisade besparingsåtgärder. Det har ju varit temat här i dag också – man avvisar besparingsåtgärder under hänvisning till att de skulle vara ett hot mot social rättvisa osv. Jag påminde er om att om man har den inställningen kommer budgetunderskottet att stiga med 10–15 miljarder. Men ni bara viftade bort problemet. Det gällde ju att kunna tala för svängrum i valrörelsen, och då var naturligtvis de här frågorna alltför besvärande att ägna sig åt.

Men nu har verkligheten av allt att döma hunnit i kapp er också på det här området. Riksrevisionsverkets prognos om ett underskott på 94 miljarder kan ni givetvis inte vifta bort.

Ni själva hade naturligtvis haft det betydligt enklare i dag om ni tagit hänsyn till verkligheten under era år i opposition och under valrörelsen. Men det är inte det viktigaste – att ni skulle ha haft det enklare i dag. Det viktigaste är att om ni hade tagit denna hänsyn, så skulle svenska folket ha stått inför en lättare uppgift i dag än som nu faktiskt är fallet.

Flera tecken tyder på att socialdemokraterna är på väg att återvända till den centralistiska politik som man drev under 1960-talet och under början av 1970-talet. Även om det finns krafter inom socialdemokratin som ställer upp för decentraliseringens och småskalighetens principer, så är det centraliseringens idéer som vägleder dagens ledande socialdemokrater. Detaljreglering av statsbidrag till kommunerna och centralisering av utredningar till regeringskansliet är exempel på hur man snabbt återvänder till den medvetna koncentration av makt till kanslihuset som socialdemokraterna var på väg att bygga upp under början av 1970-talet.

Men, herr talman, svenska folket kommer att finna att dagens problem inte löses med en socialistisk politik, där det offentliga tar över alltmer av resurser och ansvar, där kollektiva löntagarfonder successivt ersätter vår socialt och miljömässigt reglerade marknadsekonomi, och där makten i snabb takt centraliseras i kanslihuset med tendenser till korporativism i släptåg.

För centerns del kommer vi att fortsätta en verklighetsnära politik. Och självfallet måste vi ta hänsyn till den nya verklighet som den socialdemokratiska regeringens devalvering har skapat. Även om den hade varit möjlig att undvika så finns den där, och vi måste ta hänsyn till den.

Vår inriktning blir också i fortsättningen en politik där den ekonomiska balansen återställs genom att de offentliga utgiftsökningarna dämpas, samtidigt som de ekonomiskt svaga grupperna skyddas. Vi har i praktisk handling visat att det är möjligt att föra en sådan politik med en hög grad av fördelningspolitik. Det gäller en politik där hushållning sker med naturresurserna, en politik där näringslivet inom miljömässiga och sociala ramar fritt får utvecklas och tävla, en politik där människor tar personligt ansvar och som fria individer i samverkan stimuleras till frivilliga insatser utan hinder från byråkrati och korporativism.

Det, herr talman, blir inriktningen av centerns politik här i riksdagen och ute i landet.

Anf. 47 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag lyssnade länge, noga och tålmodigt på vad statsministern hade att säga. Det var som vanligt ett väl genomfört och vackert skrivet anförande.

Vilket mandat fick vi av väljarna, frågade Olof Palme sig själv och gav ett föga sanningsenligt svar. Får jag hjälpa Olof Palme att komma ihåg vad det var för mandat som ni begärde av väljarna, vad det var för ett mandat som ni

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
kurensdagar,
m. m.*

fick och på vilket sätt ni nu förvaltar det mandatet?

Ni begärde och fick ett mandat att trygga reallönerna. Det förvaltar ni genom att sänka dem med 4 %. Ni fick ett mandat att sätta stopp för inflationen. Det förvaltar ni genom att fördubbla inflationen. Ni fick ett mandat att slå vakt om barnfamiljerna. Det förvaltar ni genom att öka barnfamiljernas levnadsomkostnader med 4 000 à 5 000 kr. per år. Ni begärde och fick ett mandat att slå vakt om pensionärerna. Det förvaltar ni genom att lura pensionärerna på 4 % priskompensation. Ni begärde och fick ett mandat att se till att budgetunderskottet skulle sänkas. Det förvaltar ni genom att öka budgetunderskottet med 20 miljarder kronor. Ni begärde och fick ett mandat att i största allmänhet sätta stopp för mittenregeringens åtstramningspolitik och få ordning på ekonomin. Det förvaltar ni genom en hårdare åtstramningspolitik än någonsin tidigare och med hjälp av en devalveringspolitik som har alla utsikter att misslyckas.

Många sade i valrörelsen, när solen sken som varmast över de socialdemokratiska valmötena, att antingen måste socialdemokraterna, om olyckan skulle vara framme och de vinner valet, slå världsrekord i svikna vallöften, eller också kommer de att föra Sveriges ekonomi in i ett veritabelt kaos. Det var så att säga att välja för de insiktsfulla mellan pest och kolera. Vad vi nu upplever är både pest och kolera – både svek och kaos.

Det var nu regeringen skulle visa att den kunde regera. Nu skulle det vara slut på långbänkar och parlamentariskt prassel. Nu skulle också de berömda fyra löftena infrias och momsens höjas med 2 %. Men ännu i talande stund vet vi inte om regeringen får igenom sina heliga förslag.

Den stora, starka, socialdemokratiska regeringen dinglar som en julgranspepparkaka i vpk:s röda silkessnöre.

Kan man inte förmå vpk att på det ena eller andra sättet svika *sina* löften till *sina* väljare att inte höja momsens, tvingas socialdemokraterna att fullborda sin svekliga framfart.

Då blir det ingenting av med de utlovade förbättringarna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen och inga nya pengar till kommunerna. Pensionärerna får finna sig i att en organisation som kallar sig PRO sålt bort 4 % priskompensation, utan att de får någon förbättring i värdesäkringen.

Hela lagret av färggranna och löftesbemängda valaffischer hamnar på sopbacken. Det är, herr talman, inte någon vacker gran vi ser. Gren efter gren barrar betänkligt, trots att granen är nästan alldeles nyhuggen.

Vad vi bevittnar visar tydligare än någonting annat att regeringen hela tiden saknat ett hållbart alternativ till den ekonomiska politik som folkpartiet var med att föra i mittenregeringen.

Vad värre är, nu försöker regeringen rädda sig kvar i kanslihuset genom att bita huvudet av skammen när det gäller voteringsordningen i riksdagen. Tvärt emot sina egna länge och med kraft hävdade principer hotar man nu öppet med att rösta fram kommunisternas förslag som motförslag för att därmed tvinga oss andra att lägga ned våra röster.

Herr talman! Så långt har det gått, att det är till kommunisterna vi måste ställa vårt hopp att den majoritet hos riksdag och folk som säger nej till

momsen inte skall bli bortspelad av en maktfullkomlig socialdemokratisk regering.

Det vore en seger för den politiska anständigheten om regeringen förlorade detta ynkliga spel. Men framför allt vore det en seger för Sveriges ekonomi.

Att höja skatten för att slippa besparingar är nämligen en mycket dålig politik. Underskotten är i sig ett bevis för att medborgarna inte vill eller inte kan betala för de utgifter vi redan tagit på oss. Att då höja moms och andra skatter, inte för att betala av underskotten utan för att öka utgifterna ännu mer, är inte bara att kringgå problemen, det är att svårt förvärra dem.

Det är också alldeles klart att de besparingar regeringen inte har mod att göra nu kommer den att tvingas till längre fram. De ingrepp i statsbudgeten man då behöver göra kommer att få tidigare besparingspaket att te sig som kamerala futtigheter. Tror regeringen att den kan slippa undan helt och hållet, måste den förlita sig på en snabbare tillväxt i ekonomin än någon seriös bedömare tror är möjlig.

Herr talman! Förmodligen inser regeringen också själv att det är så. Det är inte insikterna om det ekonomiska allvaret det är fel på. Felet är att man saknar mod att föra den politik dessa insikter kräver. Det verkar som om all den tuffhet socialdemokratin var mäktig gick åt i den karska valrörelsen. Sedan dess återstår bara en härva av svikna löften och förvirrade ekonomiska ingrepp.

Till de insikter jag tror att socialdemokraterna har men som de tycks vilja göra allt för att förtränga hör att 1950- och 1960-talen var unika i ett historiskt perspektiv. Då var alla fördelar på Sveriges sida. Världshandeln växte och hade stort behov av svenska exportprodukter. Energipriserna var jämna och låga. För våra viktigaste industrigrenar var de nästan försumbara. Vårt teknologiska försprång höll fortfarande i sig. Tillväxten i ekonomin var jämn och relativt hög. Det var gott om jobb, men ont om arbetskraft. Det var, för att anknyta till det Olof Palme hade att säga, ordning på den svenska ekonomin på den här tiden, som Olof Palme i all sin blygsamhet kallar den socialdemokratiska epoken.

Hur skulle det vara, Olof Palme, med litet ödmjukhet? Hur skulle det vara om internationalisten Olof Palme viskade i den svenska regeringschefens öra att det faktiskt inte bara var Sveriges förtjänst att Sverige hade det så bra på den tiden – kanske inte ens de svenska socialdemokraternas? Kanske är orsaken till att vi då hade lägre underskott i statens budget, och kanske inget underskott alls i vår bytesbalans, en helt annan än den Olof Palme själv orerade om i sitt anförande.

1970-talet innebar ett helt nytt slags verklighet – dock inte, som Olof Palme försöker få oss att tro, därför att vi då fick icke-socialistiska regeringar i Sverige, utan därför att den internationella tillväxten över lag sjönk, världshandeln stagnerade och inflationen och arbetslösheten steg dramatiskt. Svåra strukturproblem drabbade just de basindustrier som länge varit de viktigaste bidragsgivarna till det svenska välståndet. En viktig orsak var de båda oljeprischockerna, som inom loppet av ett halvt decennium

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

skapade en helt annan ekonomisk världsordning. Inte den bättre världsordning som vi drömt om och arbetat för, utan en sämre och nästan kaotisk.

Till bilden hör också viktiga sociala förändringar. Människorna känner i dag oro inför framtiden. Misstron mellan länderna växer, och i kapp med den ökar kapprustningarna. I stället för att bli ett utvecklingsårtionde för de fattiga länderna, har 1970-talet blivit ett de svikna förhoppningarnas årtionde. I stället för ett årtionde av fördjupad ekonomiskt samarbete mellan länder med olika utvecklingsgrad och politiskt system, har vi fått uppleva farliga tendenser till isolationism, protektionism, sammanbrott i det internationella valutasystemet och ökande politiska spänningar.

Olika länder har på grund av varierande politisk inriktning och tradition försökt möte de här problemen på olika sätt. Redan detta har i sig gjort det besvärligare att komma till rätta med svårigheterna. I Sverige satsade vi på att problemen var tillfälliga, att det handlade om en visserligen ovanligt djup men ändå överkomlig konjunktursvacka. Med den s. k. överbrygningspolitiken som rättesnöre försökte vi låna oss ur krisen.

I konservativt styrda länder som USA och England tror man på teorin att det är den stora penningmängden som är roten till problemen. Resultatet har blivit en åtstramning som inte stått 30-talspolitiken efter i fråga om social brutalitet. I andra länder har man sökt lösningen i en mer central planering och administrativ styrning av ekonomin. Båda patentmedicinerna har visat sig vara lika verkningslösa. Tillväxten har uteblivit, budgetunderskotten har växt och arbetslösheten har ökat dramatiskt.

Med facit i hand tvingas vi erkänna överbrygningspolitikens svagheter. Det gladdde mig att höra att även Olof Palme numera gör det. Vi byggde så att säga en bro med bara ett landfäste. På den andra sidan fanns inte den uppgång i konjunktoren som vi trodde oss kunna haka på. Vi lånade till en stor investering i fortsatt hög sysselsättning och oförändrad välfärd. Men den tillväxt vi vant oss att lita till kom aldrig tillbaka, varken hos oss eller i omvärlden. Däremot har underskotten fortsatt att växa, både hos oss och i andra länder.

Både socialdemokraterna och vi andra får ta på oss ansvaret för en del av det som varit. Både vi och de har förklaringar. Vi förstod inte hur djup krisen var när överbrygningspolitiken inleddes, och vi kunde inte veta att den skulle fördjupas på nytt i början av 1979. I dag får dock socialdemokraterna ensamma bära skulden för att man ännu inte vill inse vad denna svåra ekonomiska situation kräver.

Vad som behövs är en politik som präglas av anpassningsförmåga och flexibilitet. Vi kan inte ensidigt spara oss ur krisen. Lika litet kan vi ensidigt expandera oss ur den. Vi måste spara *och* arbeta. Hur ogärna vi än vill erkänna det kan Sverige inte styra den ekonomiska utvecklingen. Vi måste inse att utvecklingen ute i världen är styrande också för oss. Det råder, herr talman, storm på ekonomins världshav. Skall vi inte gå under i vågorna, måste vi ha en strategi för överlevnad. Det fanns anvisningar för en sådan i den socialdemokratiska krisgruppens analyser, men de saknas dess värre nästan helt i den socialdemokratiska regeringens praktiska politik.

Folkpartiet har aldrig accepterat tanken att krisen skulle kräva att vi nedrustade den svenska välfärdspolitiken. Vår politik går ut på att försöka rädda välfärden. Det handlar inte om att överge den aktiva fördelningspolitiken. I stället handlar det om att göra den effektivare genom att koncentrera de resurser vi har till dem som har de största behoven. Dessutom är det nödvändigt att vi koncentrerar mer av politisk fantasi och politisk energi på de resursskapande åtgärderna, annars finns det till sist kanske ingenting annat kvar att fördela än underskotten.

Det handlar inte heller om att överge den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Men tror vi att resurserna för denna och för andra angelägna sociala ändamål är oändliga, får vi ingenting över för de produktiva satsningar som skall skapa de varaktiga jobben. Kalhugning går för sig, om man sörjer för återväxten. Glömmer man det, blir rikedomen kortvarig. Efter den blir förfallet ofrånkomligt.

Sverige är en blandekonomi. Det är den som gjort oss rika. Motorn i vår ekonomi och den ekonomiska grunden för vårt välstånd är den socialt inriktade marknadsekonomin. Det är därför det är viktigt att bevara och förstärka marknadsekonomin. Det gör man inte med hot om kollektiva löntagarfonder, genom att fördyra företagens kapitalförsörjning med utdelningsskatt och försämrade villkor för aktiesparandet. I regeringsställning tog vi viktiga steg mot en bättre fungerande arbetsmarknad och en friare och mera dynamisk kapitalmarknad. Nu raseras allt detta.

Den svenska blandekonomin har orkat bära en stor offentlig sektor. Så länge denna växte i takt med den marknadsstyrda delen av ekonomin gjorde den Sverige till ett bättre land att leva i för alla. Fördelningspolitiken var i sig resursskapande.

I dag växer de offentliga utgifterna nästan dubbelt så snabbt som bruttonationalprodukten. Regeringen tycks ändå vara totalt likgiltig inför de till sist helt ohanterliga konsekvenser detta för med sig. Också på det här området tog vi viktiga steg under vår tid i regeringen. Budgetunderskotten var på väg att krympa. Nu växer de i stället.

Det betyder att vi fortsätter att förbruka mer än vi skapar. Resurserna som skulle behövas för investeringar i framtiden används för överkonsumtion i dag. Som en av PK-bankens ekonomer, Birgitta Swedenborg, skrev i en artikel häromdagen är detta inte bara ett ekonomiskt problem utan också ett moraliskt. Ytterst innebär det nämligen att medborgarna inte är beredda att betala för de utgifter som deras valda ombud i riksdagen röstar för.

Det är redan klarlagt att regeringen inte har majoritet i riksdagen för den momshöjning man nu försöker trumfa igenom. Och jag håller helt med Thorbjörn Fälldin när han säger att den alldeles säkert inte heller har majoritet ute i samhället. Och bara i en mycket formell mening har den stöd ens hos de egna väljarna för en utgiftspolitik som spränger alla underskottsramar. Hade man i valrörelsen vågat presentera notan inte bara för de berömda fyra löftena utan för hela löftespolitiken, hade människorna säkert sagt nej. Men man satsade medvetet på att folk inte skulle förstå att det ändå

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

till sist finns ett samband mellan förmåner och kostnader. Det är djupt oärligt att göra så.

Ett ärligt besked till svenska folket är att vi måste spara – men inte bara genom att låta parterna på arbetsmarknaden göra hela jobbet och acceptera kraftiga försämringar av de enskilda människornas arbetsinkomster. Vi politiker måste ta vår del av ansvaret också och föreslå begränsningar i de utgifter som vi kan påverka.

Vi kan göra det genom att begränsa automatiken i utgiftsökningarna, genom att effektivisera statsförvaltningen och begränsa byråkratin, genom att minska bidragsgivningen till kommunerna, genom att utvidga avgiftsfinsansieringen av offentliga tjänster och genom att minska de stora sociala transfereringarna.

För folkpartiet är kampen mot inflationen en annan viktig hörnsten i en framgångsrik ekonomisk strategi. Vi visade i regeringställning att den kampen kunde vinnas. Under de två sista åren halverades inflationen i Sverige. Nu fördubblas den i stället.

Det är fråga om en engångsinflation, får vi veta av regeringen – det är dess försvar. Men det är nog ingen som tror på det längre. Regeringens devalveringspolitik kan lyckas under tre mycket viktiga förutsättningar. För det första får ingen stor grupp kräva full kompensation. Löntagarna måste acceptera en kraftig reallönesänkning. För det andra måste regeringen föra en som det heter stram finanspolitik, dvs. minska budgetunderskottet i stället för att öka det. För det tredje måste världskonjunkturen vända uppåt, efterfrågan på de svenska varorna öka och våra konkurrenter avstå från motåtgärder i form av olika slags handelshinder.

Det är möjligt att avtalsrörelsen 1983 går hyggligt. Parterna har ju visat en berömvärd lojalitet i sina uttalanden hittills. Men vad är det som säger att deras tålmod håller i sig? År 1984 har de varit utsatta för en inflationstakt på 12 à 15 % – förhoppningsfullt beräknat – och en reallönesänkning på 4 à 5 %. Några resultat i form av ökad sysselsättning har man förmodligen inte sett till. Förmodligen har nya kommunalskattehöjningar antingen genomförts eller aviserats. Inom de branscher som kan dra nytta av devalveringen via ett bättre kostnadsläge har man säkert haft en betydande löneglidning. Vad är det som säger att de stora löntagarkollektiven i det läget fortsätter att finna sig i sänkta eller möjligen oförändrade reallöner? Vi vet att detta måste vara en förutsättning, om devalveringspolitiken skall lyckas.

Den andra viktiga förutsättningen är som sagt en stram finanspolitik. Den förutsättningen kommer inte att uppfyllas – det vet vi nu. Redan under detta budgetår kommer vi att få uppleva att underskottet stiger upp till 90 miljarder kronor. Kanske kan regeringen genom diverse bokföringstricks se till att den första egna budgeten inte redovisar en alltför kraftig ökning därutöver. Det hjälper i så fall föga. Underskotten får över huvud taget inte öka. De måste ner. Bara räntorna på den nuvarande upplåningen kostar dubbelt så mycket som det vi får in på den statliga inkomstskatten under ett år. Att kombinera en devalvering med den finanspolitiska släpphänthet som vi nu beskådar är att bädda för ett misslyckande.

Herr talman! I det här läget räcker det inte att hoppas på att världsmarknaden skall klara den tredje förutsättningen, dvs. en ökande efterfrågan på svenska varor. Vi hade redan före rekorddevalveringen ett relativt hyggligt kostnadsläge för svenska industriprodukter. Devalveringen har skapat en tillfällig, ytterligare förbättring. Men med andra åtgärder har regeringen sett till att marknaden fungerar sämre. Vi får nu sannolikt inte alls den överflyttning av resurser till den konkurrensutsatta sektorn som var målet för den förra regeringens politik. Resultatet riskerar då att bli snabbare inflation, men ingen produktionsökning.

På några punkter har vi kunnat biträda regeringens förslag. En sådan gäller höjningen av barnbidraget. Barnfamiljernas situation är i dag mycket utsatt. Den kommer att bli det än värre, när regeringens nya ekonomiska politik slår igenom fullt ut. Regeringen motiverar barnbidragshöjningen med att man höjer moms. Vi anser att man bör låta bli att höja moms. Därför är inte detta för oss en motivering för att höja barnbidraget. Vi föreslår en barnbidragshöjning därför att vi vet att barnfamiljerna tillhör dem som kommer att drabbas hårdast av den förda devalveringspolitiken och av den uppgivna kampen mot inflationen.

Det vi sade i valrörelsen står sig dess värre fortfarande. När socialdemokraterna då ropade ut att man skulle slå vakt om barnfamiljerna, avsåg de i själva verket att drämma till dem med den största engångspåfrestning i form av sänkt köpkraft som svenska hushåll någonsin har upplevt. Jag redovisade en huvudräkningskalkyl i valrörelsen som gick ut på att det skulle kosta 4 000 à 5 000 kr. för en vanlig småbarnsfamilj att rösta fram en socialdemokratisk regering. Det har visat sig att den kalkylen står sig. Vi lovade inte att vare sig barnfamiljer eller några andra skulle undgå att känna av den åtstramningspolitik som vi hade som huvudtema i hela valrörelsen, men vi kunde likväl inte tänka oss att det med en socialdemokratisk regering skulle bli fråga om ett dråpslag av den typ som barnfamiljerna nu får uppleva. Vi hade framför allt tänkt oss att åtstramningspolitiken skulle föras på ett rättvisare sätt.

Rättvisan i fördelningen, som också Thorbjörn Fälldin var inne på, tillhör det mest stötande i den socialdemokratiska politiken. Ingen standardsänkning och en rättvisare fördelning skulle det bli. Nu blir det i stället en kraftigare standardsänkning än någonsin och en politik som medvetet fördelar från fattiga till rika.

Så brukade socialdemokraterna själva beskriva effekten av inflationen innan de kom in i kanslihuset, och så är det naturligtvis också när de väl är inne. Inflationen är som en skatt som tas ut på människors inkomster och besparingar. Men den är en helt godtycklig skatt, inte en skatt efter bärkraft. Den betalas bara av vissa grupper, ofta av dem som har svårast att bära den. Dit hör de vilkas inkomster inte stiger i takt med prisökningarna, de som har satt in pengar på banken eller – inte att förglömma i denna debatt – de som bidragit till betalningen av statens budgetunderskott genom att köpa statsobligationer.

De flesta av landets barnfamiljer hör till dem som kommer att drabbas. Det är föga tröst för dem att deras barnbidrag enligt regeringens förslag, som

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

vi i denna del stöder, höjs med några hundralappar, när deras utgifter stiger med tusenlappar. Det är bl. a. därför som vi säger nej till momsens. Det tjänar en barnfamilj ca 1 000 kr. om året på. Till detta kommer barnbidragshöjningen på 300 kr. Det är långt ifrån någon full kompensation för de prisökningar som regeringen tvingar på barnfamiljerna. Vi beklagar det, men statskassan tål inte mer.

Nu hänger det alltså på voteringsordningen och på vpk, om de ens skall få denna hjälp i en för många barnfamiljer nästan förtvivlad situation.

Vi har också, herr talman, gått med på de flesta förslagen till offentliga investeringar och ökade insatser för arbetsmarknadspolitiken. De investeringar man föreslår är i flera fall samma som vi själva skulle ha genomfört. Dubbelspåret till Flemingsberg utanför Stockholm och en utbyggnad av E 6 genom Halland hör dit. Det är insatser som behövs och som låter sig väl försvara i ett ekonomiskt läge där det finns ledig arbetskraft och annan kapacitet. Också de ökade insatserna för beredskapsarbeten och andra sysselsättningsstödande åtgärder kan försvaras. Allra helst som den kortsiktiga effekten av devalveringspolitiken säkert blir sjunkande sysselsättning.

Herr talman! Folkpartiets kritik mot den socialdemokratiska ekonomiska politiken är hård. Regeringen sviker inte bara sina löften under valrörelsen, och därmed sina egna väljare, utan också sitt ansvar för att reda upp landets ekonomi. Detta betyder nu inte, och det hoppas jag framgår av det jag har sagt, att vi accepterar de konservativa recept som skrivs ut både ute i världen och här hemma. Den politiken är oftast socialt totalt okänslig.

Med socialdemokraterna har vi omsorgen om de svaga gemensam, även om vi har svårt att se hur den skall kunna förenas med den politik som regeringen just nu för.

Med moderaterna har vi värderingarna om betydelsen av friare människor och en friare marknad gemensam. Men vi tror lika litet som tidigare liberala generationer, att konservatismens frihetsbegrepp gagnar andra än de redan fria.

Det finns många exempel i moderata samlingspartiets politik på att denna motsättning kvarstår. Besparingspolitiken är nödvändig – jag har utförligt utvecklat varför – men den måste föras med varsamhet om vi skall undvika att dess fulla effekt också drabbar dem som är i störst behov av samhällets stöd. När moderaterna t. ex. förordar nolltillväxt i kommunernas utgifter bryr man sig inte ett dugg om att detta skulle slå hänsynslöst mot kommunernas möjligheter att ge de gamla den vård dessa behöver.

Detsamma gäller undervisningen. Moderaterna talar gärna om behovet av kvalitet i undervisningen. Vi gör det också. Vår slutsats är därför att det är mycket oklokt att gå så långt i besparingspolitiken att vi får en sämre skola. Vi ser försöken med s. k. lärarlösa lektioner just som ett försök. Möjligen har det redan visat sig att det var ett misslyckat experiment. I så fall bör det avbrytas. Men med den hårdhänta moderata besparingspolitik som rekommenderas mot kommunerna riskerar man att behöva införa flera lärarlösa lektioner i stället för färre.

Det är dessutom ingalunda entydigt av omsorg om statsfinanserna som det moderata besparingsnitet är så starkt. Moderaterna sparar mera än som behövs för oförändrat budgetunderskott – men inte för att sänka budgetunderskottet ytterligare, utan för att få plats för stora skattesänkningar.

I ett kortare perspektiv är skillnaderna mellan krav som ställs här i kammaren – det gäller också på detta område – kanske inte så stora. Men drar man de fulla konsekvenserna av de olika partiernas program blir skillnaderna desto viktigare. För moderaterna är målsättningen att skatetrycket så småningom skall motsvara det vi hade i början av 1970-talet. Vi skulle också gärna se att detta vore möjligt. Men vi inser att det i nuvarande ekonomiska läge bara kan ske till priset av en helt oacceptabel försämring av samhällets service till sina medborgare.

Förmodligen inser även moderaterna detta, precis som jag tidigare förmodat att socialdemokraterna inser behovet av en helt annan och stramare budgetpolitik. Men för båda tycks det kittla oemotståndligt i löftesnerverna. På ena sidan lovar man utgifter som man inte har täckning för. På den andra skattesänkningar som i lika hög grad saknar förankring i verkligheten. Det har gått bra, hittills kanske bör tilläggas, att locka väljarna med båda dessa metoder. Men det är svårt att omsätta denna löftesgivning i en ansvarsfull ekonomisk regeringspolitik. Det är detta vi just nu bevitnar, fru talman.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 48 LARS WERNER (vpk):

Fru talman! Det har snart gått tre månader sedan de borgerliga partierna förlorade valet och regeringsmakten. Vi har fått en ny regering och också kunnat bilda oss en uppfattning om den. Vi har även kunnat bilda oss en uppfattning om hur den borgerliga oppositionen kommer att uppträda här i fortsättningen.

Det var mycket som blev sämre under tiden med borgerliga regeringar. Många inser det, men de borgerliga partierna låtsas inte alls om det, utan de uppträder efter valnederlaget som om de vore helt utan ansvar för de gångna årens misslyckanden och förvärrade kris. Nu skyller ni alla fel och brister på den nya regeringen. Jag förmodar att det är så de borgerliga partierna kommer att uppträda här i riksdagen i fortsättningen. Det är mycket avslöjande och vittnar om politiskt lättsinne.

De borgerliga partiernas huvudlinje i regeringsställning var ju att låta löntagarna bära huvudbördan av krisens verkningar, medan kapitalägarna skulle hållas skadeslösa. Man skulle svälta sig ut ur krisen. Ni pressade tillbaka reallönerna. Ni sänkte matsubventionerna och försämrade bostadsbidragen. Priser och hyror fördubblades. Ni prutade ständigt på arbetsmarknadsstyrelsens framställningar om resurser för att motarbeta arbetslösheten. Ni bestal kommunerna på närmare 15 miljarder kronor. Svångremmar och

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

social nedrustning var ledmotivet för den löntagarfientliga politik som ni bedrev under sex år.

Ni uppträdde under de här sex åren som kampregeringar i förhållande till arbetarrörelsen här i Sverige. Resultatet blev sänkt köpkraft för löntagarna, sänkt efterfrågan och sänkt produktion. Det enda som ständigt ökade var budgetunderskotten och arbetslösheten. Krisen förvärrades mer och mer.

Det är därför som ni från de borgerliga partierna bär ett tungt ansvar för dagens problem och svårigheter. Men den nya regeringen gör också fel om den lägger all skuld på de borgerliga regeringarna. Då begår den samma fel som de borgerliga partierna gjorde då de tillträdde 1976 och förklarade att de ärvde problemen från de föregående socialdemokratiska regeringarna. Så enkelt är det inte.

25–30 miljoner människor går i dag arbetslösa i Europa. I Sverige har vi den högsta arbetslösheten någonsin i modern tid, och det beror inte bara på att vi har haft borgerliga regeringar under sex år lika litet som arbetslösheten i det övriga Europa beror på att det har funnits socialdemokratiska regeringar på olika håll.

Under åren i opposition talade socialdemokraterna ofta om kapitalismens oförmåga och misslyckanden. Då hörde man socialdemokrater tala om kapitalismens kris. De talade om behovet av en ny regering med en ny politik. Det var tal som väckte förhoppningar inom hela arbetarrörelsen om en politisk förnyelse, och det bidrog utan tvivel till socialdemokraternas valresultat.

Men av allt att döma vänder socialdemokraterna nu i stället tillbaka till den gamla politiken från tiden före 1976. Den önskade och nödvändiga politiska förnyelsen uteblir.

Jag tycker att man kan spåra att det saknas en strategi för ett arbete i en stagnerande ekonomi, i en kapitalism i kris, utan den tillväxt som man var van vid tidigare i regeringsställning. I dag satsar man på nytt allt på en exportledd expansion ut ur krisen. Man började med att devalvera kronan med 16 %, vilket innebar en reallönesänkning med 5–6 % i ett enda slag.

De fackliga omdömena om regeringens första åtgärder har väl inte heller varit överdrivet entusiastiska. Devalveringen är en chansning som kan lyckas, säger man. Men då beror det nog mer på tur än på skicklighet, har många sagt. Jag tror inte man hade väntat att den nya regeringens första åtgärd skulle bli att sänka reallönen så att den minskar för sjunde året i rad.

I opposition lovade socialdemokraterna pensionärerna värdesäkrade pensioner. Men i regeringsställning blev en annan av regeringens första åtgärder att pruta på löftet till pensionärerna.

Vad säger hyresgästerna i dag? Hyresrabatter i nyproducerade lägenheter är både bra och nödvändigt, men inte stoppar de hyreshöjningarna i alla andra bostäder. Och var det inte för att få stopp på hyreshöjningarna som man valde bort den borgerliga regeringen?

Och vad tror regeringen att de socialdemokratiska kvinnorna, som för några månader sedan uppvaktade regeringen om lägre matpriser, säger?

Vad tror regeringen att man säger i SSU och Broderskapsrörelsen, som vill stoppa det miljarddyra JAS-projektet? I våras hette det att JAS-projektet skulle omprövas och stoppas om det inte höll sig inom de tilltagna ramarna. Efter devalveringen har de ramarna enligt min mening spruckit – ingen skall ju få kompensera sig för devalveringen, har det sagts. Men regeringen har redan utlovat kompensation för devalveringen för att klara JAS-projektet!

Jag tror att regeringen lever farligt om den inte är lyhörd för kritik från de stora grupper som har stött den. Känner dessa grupper att deras förväntningar sviks kan regeringen förlora deras viktiga och nödvändiga stöd. Vi skall inte underskatta de borgerliga partiernas missnöjespropaganda! Det är farligt.

Väljarna fällde de borgerliga och deras politik och gav ett klart besked om att man ville ha en annan politik, en politik i löntagarnas intresse, mot arbetslöshet, mot pris- och hyreshöjningar.

Våra båda partier lovade i valrörelsen en politik för arbete och social trygghet och en rättvis fördelningspolitik. Den fick väljarnas stöd. De väljarna väntar sig nu resultat.

Vi menar att det är en gemensam uppgift att förverkliga det vi lovat: att skapa jobb till dem som är arbetslösa, att påbörja den mödosamma vägen ut ur krisen och återskapa framtidstron här i landet.

Enligt vår mening finns det bara en väg ut ur krisen. Om vi inte visste det förut bestod oss de borgerliga med en övertygande bevisning därom: Det går inte att svälta oss ut ur krisen. Åtstramningar, nedskärningar och social nedrustning ökar arbetslösheten och förvärrar krisen. Därför måste det vara en huvuduppgift att angripa arbetslösheten på bred front. Hela det politiska arbetet måste inriktas på att bryta arbetslösheten och skapa nya jobb. Vi anser att regeringen också tar steg i rätt riktning, men stegen är för korta. Förslagen är för kortsiktiga och otillräckliga.

Det är bra att arbetsmarknadsstyrelsen får vad den begär och mer därtill, men vad skall alla människor göra när AMS-kurserna och beredskapsjobben har tagit slut? Vilka jobb skall de då gå till? Jag tror heller inte att det var nedläggningen av gruvan i Svappavaara som norrbottningarna väntade sig av den nya regeringen, en åtgärd som innebär att man lägger ned ett helt samhälle, en hel bygd.

Devalveringen skulle ge företagen möjlighet att sänka priserna och öka sina marknadsandelar, sade regeringen. Nu säger exportföretagen, nästan med en mun, att de inte tänker sänka sina priser eller använda sina devalveringsvinster för att skapa nya arbetstillfällen. Risker är därför uppenbar att de fortsätter att spekulera med sina pengar och att använda dem utomlands. Det är därför vi säger att det behövs en politik med ett långsiktigt program för att skapa nya jobb både inom den gemensamma sektorn och inom industrin. Vi vet att de borgerliga partierna försöker skapa en motsättning mellan den gemensamma sektorn och industrin, men de har fel på den punkten.

Kommunerna måste ges resurser för att tillgodose människornas behov av

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

social service och omsorg – barnomsorg, sjukvård, äldreomsorg, kultur och fritid, kollektivtrafik m. m. Det ökar efterfrågan på industrins produkter och kan medverka till att sätta fart på produktion och sysselsättning. Detta har de borgerliga partierna inte velat inse, och därför har de misslyckats. De gjorde allt för att krympa den gemensamma sektorn och därmed också utrymmet för svensk industri. Resultatet blev därefter: social nedrustning, minskad industriproduktion, ökad arbetslöshet. Krisen förvärrades ytterligare. Det är därför som vägen ut ur krisen måste bestå i en rättvis fördelningspolitik, en politik för social trygghet. Även det har betydelse för sysselsättningen.

När de borgerliga regeringarna fick slut på pengarna i statskassan, sade de att löntagarna levde över sina tillgångar, trots att de år efter år fick sänkta reallöner. Det går inte ihop. Därför pressade man tillbaka löntagarnas reallöner ännu mer. Man drog sig inte ens för att framkalla den största konflikten någonsin på svensk arbetsmarknad. Och man angrep och började medvetet urholka den sociala grundtryggheten. Man skar ned anslagen till kommunernas barnomsorg. Man slopade värdesäkring av pensionerna. Man vägrade höja arbetslöshetsersättningen och urholkade i stället det statliga stödet till arbetslöshetskassorna. Och man införde, trots kompakt motstånd också inom borgerligheten, karensdagar och försämrade arbetslöshetsunderstödet.

Det här var en politik som de borgerliga regeringarna tvingade igenom med en rösts majoritet mot arbetarpartiernas, mot fackföreningsrörelsens protester. Det var därför naturligt att våra båda partier i valrörelsen lovade löntagarna att efter valet riva upp det borgerliga beslutet om de här fyra sociala försämringarna. Det var gemensamma vallöften som vi tillsammans slogs för i valrörelsen. Och den striden vann vi.

Socialdemokraterna förklarade under valrörelsen att de ville betala genomförandet av de här fyra vallöftena med framför allt en höjd moms. Redan då sade vi kommunister nej till socialdemokraternas momshöjning. I juni sade jag att vi inte kan acceptera en allmän momshöjning. Jag gjorde det av flera skäl.

Det är ingen nyhet att vårt parti ända sedan 1969 har krävt slopande av momsen på maten.

Många människor vet säkert inte så mycket om vårt partis politik. Men en sak vet de ändå, nämligen att det är vårt parti som har drivit frågan om att slopa momsen på maten. Det påståendet tror jag ingen kan motsäga.

Vi säger nej till en momshöjning därför att en indirekt skatt är en orättvis skatt. Momsen på maten är en särskilt orättvis skatt därför att den mycket hårt drabbar barnfamiljer och lågavlönade, grupper av människor som måste använda en förhållandevis större del av sin disponibla inkomst än andra till att köpa livsnödvändiga varor.

Momsen på maten höjer matpriserna. Var femte krona för en matkasse går bort i skatt. Det, menar vi, är oacceptabelt och orättvist. Det är också därför som vi har fått ett ökat stöd för vårt krav på att matmomsen skall slopas.

Det finns en mycket stark opinion mot de höga matpriserna. Likaså finns det en mycket stark opinion mot momsen på maten. Jag tror inte det är någon

överdrift att påstå att väljare i samtliga partier stöder vårt krav. Men det är bara vårt parti som här i riksdagen har fört fram det.

I valrörelsen lovade vi och socialdemokraterna väljarna att riva upp de borgerligas beslut om att avskaffa karensdagarna, och vi lovade också att värdesäkra pensionerna samt att återställa stödet till arbetslöshetskassorna. Vårt parti gjorde även kravet om att ta bort momsens på mat till en framskjuten fråga i valrörelsen. I alla tal efter den 7 augusti förklarade jag och andra att vpk slogs för de fyra vallöftena men också för kravet att ta bort momsens på maten. På direkta frågor svarade vi att vi inte kunde acceptera socialdemokraternas förslag om en allmän momshöjning. Allt detta är känt.

Tillsammans med socialdemokraterna vann vi över de borgerliga i valet. Väljarna avvisade den borgerliga politiken och röstade fram en ny arbetarmajoritet i riksdagen vars uppgift bl. a. var att infria de fyra vallöftena. Det finns alltså en klar majoritet här i kammaren för detta. Men det finns ingen majoritet för en allmän momshöjning, och det måste ha stått klart för alla redan dagen efter valet. Allra minst regeringen kan ha varit omedveten om detta.

Nu föreslår regeringen att momsens skall höjas med 2 % rakt över. Det förslagets genomförande skulle kosta omkring 1 000 kr. för en tvåbarnsfamilj. Alla priser höjs, men framför allt höjningen av matpriserna, som slår särskilt hårt mot barnfamiljernas ekonomi, spelar roll i sammanhanget. Det är fel av Kjell-Olof Feldt att säga, som han gjorde i förmiddags, att momshöjningen inte höjer priserna på baslivsmedel, eftersom den subventioneras bort. Det påståendet är inte riktigt. Kjell-Olof Feldt måste ha en oerhört snäv syn på vad som är baslivsmedel. Därför säger vi att regeringens förslag är oacceptabelt, och vi vidhåller vårt nej till en allmän momshöjning.

Vi är i dag som bekant inte ensamma om denna ståndpunkt. De borgerliga partierna är av taktiska skäl emot momshöjningen. Men TCO:s ordförande och TCO:s ekonomer, LO-tidningen och stora grupper inom LO är också emot en momshöjning. De anför samma argument och skäl som vi.

TCO:s ordförande Björn Rosengren har sagt att momshöjningen bör stoppas. Han har bl. a. uttalat följande: "Regeringens motivering för momshöjningen är helt obegriplig. Höjningen påstås skall finansieras borttagandet av karensdagar som aldrig införts."

LO-tidningen skrev för en tid sedan så här: "I dag förefaller en 2-procentig momshöjning kring nyåret vara detsamma som att planera för ökad arbetslöshet." Man fortsatte: "Momshöjningen kan, om sanningen skall fram, inte motiveras med att den skall finansiera karensdagar och värdesäkra pensioner. Några sådana kostnader finns inte. De fanns bara i de borgerliga partiernas valprogram."

Nu har regeringen hotat med att dra tillbaka vallöftena om förslaget om momshöjning fälls. Olika socialdemokrater har talat om nyval. Några har talat om "chicken race", dvs. det är en fråga om att köra över vårt parti. Om det vill jag bara säga att sådant biter inte på oss. Jag tror att det är en smula

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

öförsiktigt att gå ut med vallöften och säga så, eftersom det bara skadar regeringen själv.

Vårt parti har inte stängt några dörrar, utan vi har hela tiden förklarat att vi vill lösa den här frågan i samförstånd med regeringen. I valrörelsen sade jag att ett 5-7-procentsparti inte kan ställa ultimatum mot ett parti som har 45 % av väljarna bakom sig. Och det menar jag. Vi har heller inte ställt något ultimatum till regeringen. Vi har tagit ställning till regeringens förslag, och vi har förklarat att vi önskar komma överens med regeringen om genomförandet och finansieringen av vallöftena. Det enda som inte är förhandlingsbart är att matpriserna inte får höjas, sade t. ex. jag själv i den allmänpolitiska debatten i oktober. Detta är inget ultimatum, utan vi har hela tiden varit öppna för förhandlingar, överläggningar eller samtal – kalla det för vad som helst, så att vi slipper detta ohyggliga ord "förhandlingar"; vi kan ha en studiecirkel om det hela.

Jag tror att allt fler med tiden har insett att regeringens inställning är felaktig. Många socialdemokratiska tidningars ledarskrifter har allt oftare riktat uppmaningar både till regeringen och till oss att göra upp i denna fråga. Jag förmodar att man även inom regeringen läser Aftonbladet och kunnat ta del av bl. a. dess uppmaningar.

Vi har föreslagit regeringen att man skall tillsätta en snabbutredning för att få fram ett förslag till differentierad moms till den 1 juli 1983. Vi menar att det är fullt möjligt. Under tiden fram till den tidpunkten skulle enligt vårt förslag subventionerna på ett utvidgat bassortiment av livsmedel höjas, så att summan motsvarar effekterna av momshöjningen på livsmedelsposten. Det skulle förutsätta ytterligare omkring 500 milj. kr. på ett halvår till matsubventionerna utöver regeringens förslag.

Vi har hittills uppfattat det så att regeringen inte vill ta den här möjligheten att få till stånd en för konsumenterna och löntagarna acceptabel lösning på momsstriden, och vi beklagar detta mycket djupt.

Nu är läget uppenbarligen fastlåst, och om regeringen sätter alla sina hot i verket, så faller vallöftena. Trots att det finns en klar majoritet för att de skall genomföras, så låter man de borgerliga partiernas beslut om karensdagarna träda i kraft den 1 januari. Detta är helt obegripligt.

Med all rätt kommer naturligtvis många människor att ställa frågan till regeringen, hur den har låtit detta kunna ske. Man kommer att ställa frågan varför momshöjningen var viktigare än vallöftena. Vårt parti har hela tiden slagits för vallöftena. Vi har varit och är fortfarande beredda att göra upp med regeringen i den här frågan. Men det är regeringen som inte varit beredd att göra upp med oss. Det är därför som vallöftena i så fall kommer att falla. Lägg inte skulden på oss! Jag vet att man kommer att göra det, men skulden faller ju helt och hållet på er, om vallöftena faller. Det kan inga bortförklaringar i världen dölja.

Till sist, fru talman! Om voteringsprinciperna har det förts en livlig debatt här i dag. I diskussionerna om voteringsprinciper i parlament och i förarbetena till gällande riksdagsordning framhävs det att man skall eftersträva voteringsmetoder som skall vara enkla och lättillämpliga, som

skall hindra taktisk röstning, som skall förhindra beslut bakom vilka det bara står en minoritet, som skall ge varje grupp i riksdagen möjlighet att markera sin ståndpunkt och som skall ge möjligheter för varje grupp att uttrycka sina s. k. subsidiära preferenser.

De här principerna kan ingen voteringsmetod fullt ut tillgodose i varje enskilt fall, i varje politiskt läge. Likafullt är de principerna riktiga och sunda. Medborgarnas förtroende för det politiska livet – som vissa vill påstå vara i kris, en kris som antidemokratiska krafter vill spela på – förstärks inte, om inte dessa eftersträvansvärda principer genomsyrar voteringar, speciellt i uppmärksammade och tillspetsade frågor och situationer. Varje agerande i kammaren som andas formell eller vöteringsteknisk manipulation är enligt vår mening ägnat att spela dem i händerna som vill sprida politikerförakt och antidemokratiska stämningar för att tränga tillbaka offentlig och demokratiskt styrd verksamhet till förmån för de kapitalistiska marknadskrafternas privatisering och individualism.

Vi vill för vår del slå fast att riksdagens beslut bör i varje fråga återspegla de aktuella majoritetsförhållandena. Det som uppfattas som taktiska manövrer är skadligt. Det får heller inte för demokratins anseende bli så, att man i kammaren kan få igenom beslut som bara har stöd av en minoritet och som en majoritet är uttalade motståndare till. Förarbetena till riksdagsordningen går också entydigt på denna linje.

I Sverige tillämpas en metod som vi brukar kalla eliminationsmetoden för omröstningar i riksdagen. Vi är anhängare till den metoden. Det är denna metod som i de vöteringsalternativ som partierna fått se inför den här debatten förordas också av talmannen. Denna vöteringsordning stämmer bäst med såväl riksdagsordning som praxis i kammaren.

Denna metod utesluter dock inte i vissa situationer möjligheter till ett taktiskt spel som kan åsidosätta riksdagens majoritetsförhållanden.

Hur ser då majoritetsförhållandena ut i dag? Av behandlingen i utskotten vet vi följande:

Det finns en majoritet i riksdagen för att genomföra de av de båda arbetarpartierna utställda fyra gemensamma vallöften.

Det finns en majoritet för att dessa vallöften skall finansieras genom inkomstförstärkningar till statsbudgeten.

Det finns också en majoritet i riksdagen mot att denna finansiering skall ske genom en allmän höjning av mervärdeskatten.

Det finns också en majoritet i riksdagen mot de finansieringsförslag som vänsterpartiet kommunisterna har lagt fram.

Det är vår mening att alla dessa majoritetsförhållanden bör återspeglas i riksdagens beslut. Innebörden av detta är att regeringen får bifall i stort sett till alla sina förslag utom förslaget till allmän höjning av mervärdeskatten. I det läget bör regeringen enligt vår mening komma tillbaka med nytt finansieringsförslag till riksdagen, antingen i statsbudgeten eller i särskild tilläggsbudget.

Nu har det prövats olika sätt att komma ifrån att majoritetsförhållandena i

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

riksdagen kommer till uttryck i riksdagens beslut. Till det vill vänsterpartiet kommunisterna inte medverka.

Regeringspartiet har gjort så genom att hårt villkora sina vallöften. De skall genomföras bara under förutsättning att momsen höjs. Ekonomiskt sett är detta att ge med den ena handen och ta med den andra. Men det är också ett sätt att ställa riksdagen i en situation där majoritetsförhållandena icke skall kunna komma till uttryck i de olika delfrågor som ställs under kammarrens avgörande. Och faktiskt gäller att det finns ingen öronmärkt finansiering. Detta mycket hårda villkorande det är unikt.

De borgerliga partierna vill komma ur situationen genom att förorda en voteringsordning som icke är helt i enlighet med andan i riksdagsordningen. De svarar med formella finter på den formella läsning regeringspartiet vill ge frågan.

Det förslag till voteringsordning som ställts av talmannen är det formellt korrekta. Men i detta fall har det förannonserats att detta skulle utnyttjas för någon form av taktikröstning, som skulle medföra att en minoritets uppfattning vinner i frågan om mervärdesskattens höjd. Detta, anser vi, strider mot andan i riksdagsordningen och dess förarbeten.

Vår ståndpunkt är: majoritetsförhållandena skall komma till uttryck utan rävspel som vanhedrar politiken och demokratiska beslutsprocesser. Vi vill därför förenkla beslutsordningen.

Det finns f. n. ingen majoritet för ett visst finansieringsalternativ. Regeringen bör därför återkomma med ett finansieringsförslag. Vi vet att våra förslag nu stöds endast av en minoritet. Vi vidhåller det riktiga i innehållet i dessa förslag. Vi anser att de bör beaktas vid ett nytt finansieringsförslag. Men för att underlätta voteringsordningen så att kammarrens majoritet kan komma till uttryck i varje delfråga, utan att de stadgade formerna för riksdagens voteringsmetod frångås, yrkar vi i detta sammanhang inte bifall till vårt finansieringsalternativ. Riksdagens majoritet kan därigenom besluta att vallöftena bör genomföras – vi har på varje punkt yrkanden som är villkorslösa och som möjliggör detta. Riksdagen kan därigenom besluta att åtgärderna bör finansieras. Och riksdagen kan tala om att denna finansiering icke nu skall ske på sätt som icke har en majoritet bakom sig. Riksdagsbeslutet kan härigenom ske författningsmässigt korrekt, utan några taktiska manövrer, och leda till beslut som helt återspeglar majoritetens vilja.

I detta anförande instämde Nils Berndtson, Oswald Söderqvist, Tommy Franzén, Eva Hjelmström, Carl-Henrik Hermansson, Alexander Chrisopoulos, Maj Kempe, Hans Petersson i Hallstahammar, Bertil Måbrink, John Andersson, Paul Lestander, Lars-Ove Hagberg, Inga Lantz och Karin Nordlander (alla ypk).

Anf. 49 Statsministern OLOF PALME:

Fru talman! Jag har åhört alla inläggen från oppositionspartierna. På Per Ahlmarks tid brukade man tala om "slagordsmaskinen". När jag åhörde Ulf

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Adelsohn fick jag en känsla av att Per Ahlmark nu har fått sin överman i "slagordsautomaten". Bland allt det som vi pepprades med var att moderaternas syfte är att frigöra människorna. Men ni har ju under sex år haft möjlighet att driva en politik för att frigöra människorna. Vad har resultatet blivit? Vi har förlorat 160 000 industrijobb. När den borgerliga regeringen avgick var 176 000 människor arbetslösa. De kunde väl i någon mening kallas för frigjorda, men icke till något slags personlig frigörelse, utan till en marknadens frihet som drabbar dem hårt.

Det är väl den stora, bestående erfarenheten av alla de olika högerregimer som vi har sett i världen – i USA, i England och på andra håll – att när man väl ser bakom alla slogans om den enskilda människans frihet, så har resultatet i samtliga fall blivit kraftigt ökad arbetslöshet, sjunkande standard, minskad social trygghet, minskad frihet för vanliga människor. Så sker när slagorden möter verkligheten.

Ulf Adelsohn sade att statsskulden är så stor att räntan på statsskulden drar 25 öre av varje krona vi betalar i skatt. Vem har dragit på oss dessa skulder? När den socialdemokratiska regeringen lämnade regeringsmakten var räntan på statsskulden ca 3 miljarder kronor. Den är i dag ca 15 miljarder kronor. Denna ökning har skett på sex år. Om ni tittar på den där 25-öringen som vi betalar på varje krona i ränta på statsskulden, så kan ni konstatera att från Ane den gamle och fram till 1976 har man kanske dragit på oss 5 öre av dessa 25. Övriga 20 är moderaternas verk – som det största borgerliga partiet under dessa år. Jag tycker att någon blygsamhet borde man kanske ha i åthävarna.

Det är över huvud taget på det sättet att moderaterna nu för tiden har en fullständigt fenomenal förmåga att skylla ifrån sig resultaten av den borgerliga politiken. Det vore som om dessa år aldrig hade existerat. Man skyller på mitten. Ulf Adelsohn sade någonstans: Regeringspolitiken skulle vila på mittenpolitikens grund, sades det när den borgerliga regeringen tillträdde för sex år sedan – och vila och på grund är onekligen en lämplig sammanfattning av den politik som fördes. – Det var ju vänligt mot bröderna.

Men i än högre grad säger man att det ju var Gösta Bohmans tid. Visst var moderaterna det största partiet, visst hade moderaterna hand om ekonomidepartementet, men vad bryr vi oss om det. Lojal som Per Ahlmark låter Ulf Adelsohn skulden falla ensidigt på sin företrädare i ämbetet. Det är inte så vackert. Men det går inte att på den vägen komma bort från verkligheten.

Ola Ullsten tyckte att vi dinglade i rep. Jag vet inte om möjligen liknelsen låg nära till hands för den som nu i flera veckors tid måste ha känt den s. k. haverikommissionens rep strama om halsen. Men jag tror inte det är en riktig skildring av vår situation.

Ni har lagt fram ett förslag i denna kammare om en voteringsordning enligt den s. k. seriemetoden. Den har av kammarkansliets experter avisats såsom stridande mot riksdagsordningen. Jag har nu under det att ni har talat här upptäckt en sak till. Frågan om en sådan voteringsordning var faktiskt

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

föremål för riksdagens behandling så sent som 1973. Då hade ett antal folkpartister väckt en motion om att vi skulle övergå till den s. k. seriemetoden, dvs. den som de borgerliga reservanterna kräver i skatteutskottet. Förslaget avvisades av konstitutionsutskottet. Det avvisades av riksdagsmajoriteten med röstsiffrorna 248 mot 240 eller något sådant. Att nu i manipulativt syfte framföra ett förslag om en voteringsprocedur som riksdagen explicit har avslagit är ganska otillständigt. Ni kan inte riktigt ha svävat i tvivelsmål, för jag ser att en av reservanterna då var herr Molin, som numera ingår i skatteutskottet. Han måste alltså ha vetat om att en sådan voteringsprocedur som den han föreslog i skatteutskottet med stor majoritet hade avvisats av riksdagen för mindre än tio år sedan. Det kommer att bli ett bestående minne av detta försök av alla att manipulera rösträtten, oberoende av hur kommunisterna gör i den nuvarande situationen.

Till kommunisterna vill jag säga: Ni har tidigare sagt att ni självfallet inte skulle fälla en arbetarregering. Ni insåg att ett litet parti på 5 % inte kunde rikta ultimatum till ett stort parti. Det sade ni före valet, då det var angeläget att för marginalväljarna till socialdemokratin framstå som ett pålitligt parti, varpå Lars Werner fortsatte med att ställa någonting som bra nära liknar femprocentspartiets ultimatum, att med stöd av moderaterna och de andra partierna fälla de vallöften som socialdemokratin har ställt. Jag märkte att det fanns litet av reservationer i Lars Werners tal, så vi får väl se.

Jag har ju bedrivit viss studiecirkelverksamhet, som han kallar det, med Lars Werner. Jag skulle vilja ge honom ett gott råd: Om man skall ställa ultimatum, då skall åtminstone siffrorna vara rätt. Det lärde jag mig av den senaste studiecirkeln, där jag lyssnade till Lars Werner och till de krav han hade. Jag har kontrollerat de siffror han angav och upptäckt att de är fel när det gäller effekten av momsens på livsmedel. Men jag kan inte hindra er att även med felaktiga siffror gå fram på den vägen, om ni så önskar.

Vad jag vill säga är bara följande. För att klara det här landets ekonomi måste vi värna om statsfinanserna. Vi ser framför oss de påfrestningar som följer av den stora arbetslösheten bland unga människor och av mycket annat. Det sämsta vi kunde utsätta landet för vore en av statsfinansiell slapphet framtvingad inflationseffekt.

Anf. 50 ULF ADELSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag säga till Ola Ullsten, som här liksom i övriga anföranden hårt angrep oss moderater, att jag lika litet nu som annars kommer att bemöta angrepp från honom. Jag anser att vi har viktigare saker att göra. Jag tror Ola Ullsten vet bättre än någon annan vad angreppen på oss har kostat honom och hans parti i fråga om förtroende.

Olof Palme! Jag är den förste att erkänna att vi under den tid vi satt i regeringen ville gå hårdare fram när det gäller besparingar och betydligt hårdare när det gäller avreglering. Men vi hade att anpassa oss till vad som kunde samla en majoritet inom regeringen och därmed en majoritet i kammaren. På samma sätt som det i dag finns motsättningar mellan Sten Andersson och Kjell-Olof Feldt i den socialdemokratiska regeringen, fanns

det motsättningar inom den förra regeringen om hur hårt man ville gå fram.

Jag sade i valrörelsen att jag tyckte att mittenregeringen höll rätt kurs men att farten var så låg att det inte var säkert att man klarade grynnorna. Men Olof Palme verkar som om han över huvud taget inte deltagit i riksdagen under de senaste sex åren.

Det verkar inte som om Olof Palme är med i dag heller. Om det är så angeläget som Olof Palme säger att begränsa ökningen av statskulden och få sunda statsfinanser – varför lägger ni då fram ett förslag som i ett enda slag ökar statskulden med 20 miljarder kronor?

Ni befinner er faktiskt i den unika positionen att ni kan skapa en bred – jag talar verkligen om en bred – majoritet kring verkligt hårda besparingsförslag. Vi moderater har ju sagt att vi är beredda, nu lika väl som när det var borgerlig majoritet i riksdagen, att ställa upp och hjälpa till att spara – tvärtom vad ni socialdemokrater gjorde. I vartenda enskilt läge ville ni om något ha ökade utgifter, och ni sade nej till besparingar. Och nu vill ni t. o. m. återta de besparingar som under hårt motstånd genomfördes förut.

Jag förstår inte varför Olof Palme klagat över att statskulden är så hög – han måste ju inse att han står som ansvarig – och i samma andetag yrkar bifall till förslag som ökar denna med 20 miljarder kronor. Det går ju inte att komma dragande med att just momsens skulle vara öronmärkt till att betala denna löftesproposition. Det är bara att läsa alla de förslag som står i proposition nr 50, som riksdagen skall ta ställning till i morgon, för att se hur många miljoner för att inte säga miljarder socialdemokraterna är beredda att ösa ut utan att de för en sekund har försökt finansiera detta.

I mitt anförande försökte jag i varje fall i någon del anslå en positiv ton. Jag sade att jag trodde det var goda intentioner som låg bakom de socialdemokratiska förslagen på olika områden – när det gäller trygghet, arbetsmarknadslagstiftning och annat. Men jag sade att sammantaget har det blivit för mycket. Vi har så många ledighetslagar, så mycket förhandlingar och så mycket Åmanlagar och annat, att det kväver dynamiken i svensk industri.

Vi föreslog under förra perioden att man skulle lätta på detta, vi föreslår det nu och vi kommer att föreslå det framgent. Vi kommer aldrig att ge oss.

Problemet är att socialdemokraterna motsatte sig varje förändring eller uppluckring av de lagar som var till hinder för dynamiken i svensk industri. Och nu är de i färd med att föreslå fler och fler sådana lagar.

Tyvärr måste jag säga, Olof Palme, att den regering som socialdemokraterna nu bildat företräder samma expansiva politik som förut. Det är samma politik som socialdemokraterna för också i exempelvis Frankrike men som där redan har misslyckats. Man måste nu lära om. Situationen är ny. Nu gäller det att hålla igen på de offentliga utgifterna, inte att öka dem. Nu gäller det att se till att den fria sektorn i Sverige ökar, inte tvärtom.

Fru talman! Får jag avrunda med att säga beträffande diskussionen om voteringsordningen, att självfallet inget av de förslag som ställts strider mot

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

lagen. I så fall skulle självfallet talmannen över huvud taget inte ställa ett sådant förslag under proposition. De förslag som ställts är alltså naturligtvis alla lagenliga.

Det som är avgörande är att svenska folket i dag vet att det i denna riksdag icke finns en majoritet för att höja mervärdeskatten. Det skulle då te sig mycket märkligt för detta svenska folk om resultatet blev på grund av olika omröstningstekniska knep att riksdagen trots detta höjde mervärdeskatten. Det hör inte till vanligheten. I det fallet delar jag Lars Werners uppfattning, att det skulle skada tilltron till politiker och till det demokratiska systemet.

Slutligen, fru talman, om nu riksdagen icke bifaller regeringens förslag att höja momsens, faller då de fyra prioriterade vallöftena och avgår i så fall regeringen? Ett klagörande på den punkten skulle vara av ytterligt stort värde.

Anf. 51 THORBJÖRN FÄLLDIN (c) replik:

Fru talman! Olof Palme återkommer till arbetslöshetstalen efter att ha refererat felaktigt här i sitt huvudanförande. Visst har vi i dag en hög arbetslöshet i Sverige. Vi har för hög arbetslöshet. Men, herr statsminister, nu – liksom före regeringsskiftet – gäller ju den verkligheten att man runt om i världen har en oerhörd arbetslöshet. Vid varje internationell jämförelse visar det sig att vi i Sverige så här långt har kunnat hålla arbetslösheten låg.

Det hör ju till att Olof Palme i sin själv tillräcklighet inte känner sig ha behov av att lyssna på sina motdebattörer, och det gäller också här i kammaren just nu. Men det hindrar inte mig från att påminna om det resonemang som Olof Palme för om statsskulden och räntan på denna. Vi frånsvar oss inte ansvaret för att underskottet i statsbudgeten har varit stort i flera år. Vi, liksom de flesta andra, gjorde det antagandet att vi från svensk sida – det gäller Norden över huvud taget – inte skulle välja den högerinriktade politik som man på så många håll i världen har valt. I stället skulle vi satsa på att klara en lågkonjunktur genom en expansiv politik. Sedan fick denna lågkonjunktur emellertid sällskap av våldsam strukturomvandling ute i världen.

Hur vi än kontrollerar utvecklingen under de gångna sex åren, kan vi inte finna något år när socialdemokraterna i opposition förordat en försiktigare ekonomisk politik, när ni förordat en politik som var mindre expansiv än den politik som förts av de regeringar som jag har lett.

Eftersom detta är verklighet borde rimligen också socialdemokraterna kännas vid sitt ansvar för statsskulden i dag. De borde inte agera på det viset att man dramatiskt ökar statsskulden och därmed räntan på denna – det är ju det som är poängen. Hur lång tid skall det ta innan ni accepterar verkligheten också i det här avseendet?

När det gäller just vallöftena så har vi ju exempel på att ni fortfarande ställer er vid sidan av verkligheten. Ni accepterar inte att man i den påfrestande situation som nu råder måste visa återhållsamhet också med de statliga utgifterna, med de offentliga utgifterna – en återhållsamhet som tagit

sig uttryck i att vi gick till riksdagen och fick igenom införandet av ett par karensdagar, att vi inte automatiskt soulagerar pensionärerna när vin- och spritskatterna höjs osv. I viss mån har ni ju accepterat det, i vart fall för 1983.

Hela ert politiska budskap är ju emellertid att ni expanderar omslutningen i politiken ännu mer. Ni expanderar omslutningen till priset av en höjd moms och en höjd arbetsgivaravgift. Ni säger alltså rakt ut: I stället för att göra en åtstramning beträffande dessa transfereringar väljer vi att höja skatten. Men nettoresultatet blir ju ett ökat minus, ett ökat budgetunderskott. Och i den meningen har naturligtvis TCO-ordföranden alldeles rätt.

Inte ett ord hade Olof Palme att säga om min belysning av skillnaderna i inställning till fördelningspolitiken, såsom den kommer till uttryck i extrasatsningen till pensionärerna. Den automatiska uppräknings som sker verkar till hela sin natur så, att de som i utgångsläget har mycket får ett stort påslag jämfört med dem som i utgångsläget har litet. Men när socialdemokraterna sedan skall göra denna extrasatsning använder ni återigen samma teknik, i stället för att ge de sämst ställda en fördel. Ni ger alltså de sämst ställda 426 kr. och de bäst ställda 1 450 kr., dvs. ökar skillnaderna. Inte ett ord till kommentar! Men jag kan förstå det – det är inte lätt att försvara den sortens fördelningspolitik.

I voteringsfrågan vill jag säga: Det finns inget intresse av annat än att varje yrkande skall få ställas under proposition. Det är den inställning som vi har. Och jag har varit med i årtal, då man delat på voteringen och tagit en särskild votering om hemställan och en annan om motiveringarna, om det varit skilda motiveringar för samma hemställan. Visst kan vi leva med det.

Men det intressanta är: Kommer ni från socialdemokratisk sida att hålla fast vid den taktikröstning som statsministern anmälde för massmedia i går kväll?

Anf. 52 OLA ULLSTEN (fp) replik:

Fru talman! Med den moderata samlingsmoralen förhåller det sig så att moderater har full frihet att hårt angripa folkpartister – men folkpartist äge icke kröka ett strå på någon högermans hjässa. Men jag kommer – för att använda ett uttryck som jag tror att Ulf Adelsohn uppskattar – att fortsätta att kröka och göra det utan rädsla.

Beträffande voteringsordningen: Det finns en majoritet i riksdagen mot att momsen skall höjas. Och det finns ingen riksdagsordning i världen – i varje fall inte här i Sverige – som gör att det skulle vara omöjligt att låta denna majoritet komma till uttryck. Jag tror att Olof Palme spar tid på att avsluta sina teologiska studier i det här ämnet. Sedan får socialdemokraterna, om momshöjningsförslaget faller, naturligtvis själva avgöra hur det skall bli med de fyra heliga löftena.

Olof Palme trodde att jag talade om ett rep kring hans hals. Nej, det var nog Olof Palmes egna associationer. Jag talade faktiskt om silkessnöre – men det kan vara farligt nog.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Dessutom säger Olof Palme att min skildring inte är riktig. Men det beror i så fall inte på mig. Jag läste bara högt ur socialdemokraternas valaffischer, broschyrer och annonser om vad ni sagt om reallöner, inflation, barnfamiljer, pensionärer, budgetunderskott och åtstramning. Allt skulle bli bättre. Nu håller ni på med en politik som går precis tvärtemot vad ni då sade.

Jag tycker, fru talman, att dagens debatt tydligt visar – som jag sade också tidigare – att socialdemokraterna saknar hållbara alternativ till den tidigare förda ekonomiska politiken. Vårt mål från folkpartiets sida var då att få bort obalanserna i svensk ekonomi, att få bort underskottet i våra affärer med omvärlden, som, när det blir långvarigt, är ett tecken på en svag ekonomi, och att få bort underskottet i statsbudgeten, som, om det är stort och långvarigt, driver på inflationen, försvårar räntesänkningar och hela tiden krymper utrymmet för angelägna sociala reformer.

Den här politiken skulle också göra det möjligt för oss att successivt föra över resurser från konsumtion till investeringar för att därigenom varaktigt trygga sysselsättningen. Det var också i det syftet som vi föreslog olika åtgärder som dels skulle underlätta företagets kapitalförsörjning, dels skapa en smidigare arbetsmarknad. Ett mål i sig var att få bukt med inflationen.

Jag tror säkert, fru talman, att socialdemokraterna har samma mål. Också de vill naturligtvis trygga välfärden. Också de vill trygga sysselsättningen. Också de vill att näringslivet skall investera, och också de vill exportera. Inte heller de tycker naturligtvis om inflationen. Men i sitt nit att under oppositionstiden säga nej till allt vad vi föreslog i regeringsställning har de bakbundet sina händer. De arbetar för mål som de saknar medel för att uppnå. Till sist återstod bara nödutgången via rekorddevalveringen.

Jag hoppas för Olof Palmes inre sinnesfrids skull att det svider i hans internationalistiska själ, när han i dag tvingas försvara just den sortens konkurrensdevalveringar som en gång ledde världen in i den djupa 30-talsdepressionen. Skulle andra regeringar följa i hans spår, finge vi uppleva ett allas krig mot alla i världsekonomin, där förlorarna nu som på 1930-talet skulle bli de små och de fattiga.

Fru talman! Detta är en politik mot bättre förstånd. Devalveringen kanske hjälper för stunden, förutsatt att andra regeringar känner större ansvar än den svenska för en fungerande världshandel. Men på längre sikt är den svenska industrin i lika hög grad som resten av det svenska samhället beroende av att hela ekonomin blir sund. Ekonomin blir emellertid inte sund, om inte statsfinanserna blir det. Och det blir de inte när regeringen i ett läge då budgetunderskotten måste minskas i stället genomför en rekordhöjning. Halva den momshöjning som ni nu vill tvinga igenom kommer att gå åt för att betala räntorna vara på den ökning av upplåningen som ni åstadkommer.

Ekonomin kan heller inte bli sund, om de människor vilkas arbete vi är beroende av för att få Sverige att växa ovanpå historiens kraftigaste reallönesänkning också skall drabbas av 10 miljarder i högre skatter. Det är fåfängt att tro att de barnfamiljer som i valrörelsen utlovades bättre villkor

och nu i stället får räkna med att deras levnadskostnader höjs med 4 000 à 5 000 kr. skall känna den lojalitet som vi i ett för nationen besvärligt läge måste kräva av människorna. Det är lika fåfängt att hoppas på att få applåder från de pensionärer som i samma valrörelse överöstes med löften om bättre pensioner men som nu i stället får räkna med kraftiga försämringar i pensionsvillkoren.

Man kan gå vidare i löfteskatalogen: Olof Palme talade länge och högstämt om det socialt rättfärdiga i sin politik, om hur ekonomin skulle kureras, om hur mån man är om att ge människor arbete, om hur målmedvetet man arbetar för en industriell expansion och om hur väl man i största allmänhet vill människorna i vårt land. Jag tror som sagt att regeringen vill väl, men socialdemokraterna förmår bara att säga det, inte att göra någonting vettigt för att det skall bli bättre. De har så att säga kommit av sig redan i starten. De har tränat fel, och de vet knappt åt vilket håll de skall springa. Och vet man inte vart man är på väg, så är risken mycket stor att man hamnar alldeles fel.

Anf. 53 LARS WERNER (vpk) replik:

Fru talman! Att stoppa förslaget om karensdagarna, att åter värdesäkra pensionerna och att öka stödet till arbetslöshetsförsäkringen och till kommunernas barnomsorg var vallöften som också vi slogs för under valrörelsen, och vi tänker rösta för att de förslagen skall genomföras. Till detta har vi lagt fram förslag om hur man skall finansiera dessa vallöften. Det är förslag som inte medför ytterligare matprishöjningar och som inte lägger nya bördor på barnfamiljer och på lågavlönade. Det är förslag som enligt vår mening ger tillräckligt med pengar och som har en rättvis fördelningsprofil. Det jag inte förstår är varför ni socialdemokrater envist hävdar att man kan infria vallöftena bara genom att höja momsen och betala dem med högre matpriser. Vi anser att matpriserna höjdes tillräckligt av de borgerliga partierna i regeringsställning. Nu handlar det om att sänka dem – i varje fall inte om att höja dem.

Olof Palme påstår att våra siffror är felaktiga. Han påstår att vi räknat fel i studiecirkeln, och det är möjligt att den var för kort. Men jag hävdar att de förslag som vi har lagt fram ekonomiskt sett är riktiga. Ni påstår från regeringens sida att barnfamiljerna får kompensation. Men det är bara delvis sant, eftersom momshöjningen kommer att kosta en barnfamilj ca 1 000 kr. i månaden, och de får 25 kr. per månad i höjda barnbidrag. Till det kommer 230 miljoner i matsubventioner. Men detta kallar jag inte för en kompensation fullt ut. Det är heller ingen verklig kompensation.

I stället för att driva upp matpriserna har vi i vår motion föreslagit regeringen att ta pengarna där det finns pengar att avstå. Vi har föreslagit en skärpt förmögenhetsskatt. Vi har föreslagit att aktie- och skattefondssparandet skall avskaffas snabbare än ni socialdemokrater vill. Vi har föreslagit att avdragsrätten vid representation skall slopas. Vi har föreslagit en särskild skatt på utlandsinvesteringarna och vi har föreslagit en annan skatteomläggning. Vi har också lagt fram andra förslag, nämligen – jag upprepar det – att

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

lägga till ytterligare 500 milj. kr. i matsubventioner utöver det regeringen har föreslagit till dess man kommit fram till att differentiera momsen.

Ni har inte accepterat de här förslagen. Men vi har sagt att vi är beredda att diskutera. Det är möjligt att det finns andra lösningar. Frågan är bara: Varför är det absolut nödvändigt att höja momsen och matpriserna? Är inte matpriserna tillräckligt höga redan nu? Det är inte bara momsen som fördyrar maten. Devalveringen höjde också matpriserna, och inom kort kommer nya matprishöjningar som ett resultat av jordbruksöverenskommelsen. Alla tecken tyder på att matpriserna kommer att öka med 15–20 % inom den närmaste tiden. Avtalsrörelsen bör, säger ni, sluta på 0. Ändå vidhåller ni ert förslag att höja momsen och matpriserna. Vi trodde att man, efter det att vi fått en arbetarmajoritet, skulle ha råd att både vara sjuk och köpa mat.

Jag tror att regeringen gör det alldeles för lätt för sig och missbedömer situationen, om man bara tänker skylla på vårt parti såvida den socialdemokratiska regeringen drar tillbaka sina yrkanden om att genomföra vallöftena bara för att man inte får höja matmomsen. Jag tror att människor med all rätt kommer att ställa frågan varför de borgerliga partierna kunde segra när det borde finnas en majoritet för en annan finansiering. Vi fäller ingen regering. Vi röstar emot ett felaktigt förslag. Det är inte vi som dramatiserar den här situationen. Vi har inte ställt ultimatum. Det är ändå litet skillnad mellan ultimatum och varje partis självklara rätt att ha en uppfattning i olika frågor. Detta är väl inte att ställa ultimatum? Vi är öppna för olika lösningar. Men ni kan inte tvinga oss att svika en linje som vi har följt i snart 15 år, och som har varit vårt partis viktigaste skattepolitiska profilfråga. Även om man är ett 45-procentsparti, Olof Palme, får man inse att ett 5-procentsparti kan ha hjärtefrågor.

Anf. 54 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Statsministern har vid ett par tillfällen apostroferat mig, och det har gjort att jag har fått replikrätt.

Det var tydligen mitt anförande i förmiddags som gjorde att statsministern halkade in på diskussionen om eliminationsmetoden och seriemetoden. Det var kanske inte Olof Palmes specialitet, och det kan man väl heller inte begära.

Jag tror att det är mycket enkelt. Vare sig man använder eliminationsmetoden eller seriemetoden vid voteringar gäller att riksdagen skall ta ställning till varje sak för sig. När vi här i riksdagen t. ex. behandlar budgeten röstar vi om varje inkomst- och utgiftspost för sig. Det är precis det det handlar om. Vi har i skatteutskottet avgivit två reservationer. Den ena handlar om huruvida man skall höja momsen eller inte, den andra handlar om hur man skall ställa sig till andra finansieringsmetoder, t. ex. frågan om man skall införa skatt på utlandsinvesteringar.

Jag noterar nu att Lars Werner i praktiken tycks ha anslutit sig till att riksdagen skall rösta separat om momshöjningen.

Anf. 55 Statsministern OLOF PALME:

Fru talman! Thorbjörn Fälldin var mäktigt sur för att jag inte tog upp alla hans olika inlägg, men jag har ett vitt spektrum att hantera – från herr Adelson till herrar Werner och Molin.

Frågan om pensionerna kommer säkert Sten Andersson att ta upp i kväll.

Låt mig bara säga några ord om sysselsättningen. När ni lämnade regeringsmakten var antalet arbetslösa 176 000. Arbetsmarknadsutbildning och beredskapsjobb omfattade 60 000 människor. Vi satte full fart, och på två månader är vi uppe i ungefär 100 000 människor i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsjobb – alltså har 40 000 fler förts bort från arbetslöshet. Det är ett konkret resultat av socialdemokratisk politik.

Jag skall gärna uttrycka min uppskattning över Lars Werner på en punkt. Han har klätt av de borgerligas manipulationer med voteringsordningen. Kammarkansliet och alla de rättslärde har konstaterat att de borgerligas förslag var emot riksdagsordningen. Vidare har vi t. o. m. i kammaren högtidligt beslutat att den s. k. seriemetoden var mot riksdagens vilja. Likväl plockade de borgerliga fram förslag om den metoden. Då sade Lars Werner: Detta vill vi inte vara med om. Vi vill inte spela med i de borgerligas spel. – Det kan man hålla honom räkning för.

Därmed står och sitter ni där med era mer eller mindre tvättade halsar, och kommunisterna av alla har räddat er från att bryta mot de demokratiska spelreglerna! Det hade ni väl inte tänkt er i alla fall!

Men det här är viktigt också för oss. Jag avslöjar kanske inte så mycket om jag säger att det för oss – i den s. k. studiecirkel som vi har bedrivit – har varit ett oavvisligt krav att kommunisterna icke skulle vara med i det borgerliga spelet om riksdagsordningen utan hålla sig till riksdagsordningen med oss. Det kravet är tillgodosett. Det håller jag återigen Lars Werner räkning för. Den frågan upptog den största delen av den s. k. studiecirkeln.

Politik är mycket intressant. Det här utspelet kom mycket plötsligt. Vi visste inte alls om det.

Vidare säger Lars Werner: Våra hjärtefrågor rör två saker.

Den ena är differentieringen av momsens, och det vill ni ha en utredning om. Det har jag inget emot. Det finns ett intresse för det inom vårt parti. Den får gärna ske snabbt, bara den är förutsättningslös.

Den andra är effekten av matmomsen och frågan hur den skulle kunna undanröjas via subventioner. Det är på den punkten som kommunisterna räknar fel. De räknar nämligen också med effekten av momsens i nästa led. Om man vill helt avskaffa effekten av momshöjningen på livsmedelspriserna, det ni kallar matmomsen, kostar det 800 milj. kr. Därav har regeringen – genom att ta ut de s. k. baslivsmedlen och föreslå subventionering av dem – redan täckt 210 milj. kr. Alltså återstår ca 600 milj. kr. Är ni beredda att betala för det kan vi täcka en del därav. Det är därför en samvetsfråga som kommunisterna har anledning att ställa sig: Skall vi vara beredda att för ett så marginellt belopp fälla de här vallöftena? Den här kopplingen har vi gjort från början. Att som en marginell företeelse byta umbärliga varor mot

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

viktiga varor – maten – är inte alls någon stor sak för oss. Men man skall ha klart för sig att vi socialdemokrater icke kan vika ifrån finansieringskravet. Det har vi ställt i valrörelsen, och det håller vi fast vid.

Nu när ni kommit ned till en konkretisering av de allmänna talesätten och dessutom blivit beredda att värna riksdagsordningen får vi se om det också hos er finns en vilja att hålla undan borgerligheten och värna om de vallöften som ni hade gemensamma med oss.

Anf. 56 ULF ADELSON (m) replik:

Fru talman! Till Ola Ullsten vill jag bara säga att han utan rädsla kan fortsätta att kröka strån på mitt huvud – jag önskar honom lycka till i försöken!

Statsministern kommer inte, säger han, att vika från kravet på finansiering av de fyra prioriterade löftena. Nu väntar jag, för jag vet inte vilken gång i ordningen, på svar på frågan varför dessa prioriterade löften, som i valrörelsen var viktigare än allt annat, i dag är mindre viktiga än hela proposition 50, med bidrag på alla tänkbara områden. Varför, Olof Palme, skall just momshöjningen öronmärkas för de fyra prioriterade löftena? I morgon är ni beredda att tillsammans med kommunisterna rösta igenom utgifter på många miljarder kronor utan ett öres finansiering, men de fyra prioriterade löftena måste ni av någon orsak öronmärka pengarna till!

I går gjorde Olof Palme ett stort, oemotsagt, utspel i televisionen om att han fått fullmakt att avgå. Det intressanta i Olof Palmes senaste inlägg var att det därav framgick att han i varje fall inte kommer att använda sig av den fullmakten. Det ter sig nu alltmer sannolikt att regeringen förlorar omröstningen om momsens, och det verkar inte heller vara någon fara för kommunisterna att fälla den i den frågan – Olof Palme nämner i inlägg efter inlägg inte ett ord om att regeringen skall avgå. På den punkten har vi nog fått ett indirekt besked. I annat fall hade det varit hög tid att nu göra det tillkännagivandet.

Hur blir det då med löftena – kommer de också att svikas? De fyra prioriterade löftena, de kanoniska löftena från Olof Palme, som var viktigare än allt annat i hela den socialdemokratiska valrörelsen – kommer de att svikas? På den punkten har vi ännu inte fått något besked. Där ligger dimslojorna mycket, mycket täta.

När det gäller frågan om voteringsordningen kan man nu konstatera att Olof Palme inte måste ha lyssnat till herr Werner eller inte har läst vad han sagt. Det intressanta är att vad Lars Werner faktiskt sade – jag nämner detta för att påvisa det fullständiga kaos som råder hos de bägge socialistpartierna – var: "Det förslag till voteringsordning som ställts av talmannen är det formellt korrekta. Men i detta fall har det förannonserats att detta skall utnyttjas för någon förm av taktikröstning ---." Det är vänt mot er, Olof Palme! Det är ni som skulle utnyttja den ordning som Lars Werner tycker är riktig för något slags taktikröstning! Den som sitter här naken – det är inte vi; det är Olof Palme!

Jag upprepar att om den voteringsordning som vi föreslagit skulle vara på

något sätt olaglig, skulle talmannen inte heller ställa den under proposition. Men talmannen har redan i förväg meddelat att han kommer att ställa det förslaget under proposition och att riksdagen får avgöra vilken voteringsordning som skall användas.

Jag säger nu för tredje gången i dag att det skulle te sig märkligt för svenska folket, som vet att det i den folkvalda riksdagen icke finns majoritet för att höja momsens, om momsens ändå skulle höjas därför att en och annan utnyttjar voteringsordningen eller något annat för taktikröstning. Det finns bara en sak att göra – att rakt fatta ett beslut om momsens skall höjas eller inte, så att svenska folket ser att vi följer den majoritet som finns i riksdagen och inte försöker tricksa runt den.

Eftersom detta ändå är en ekonomisk och inte en voteringsordningsteknisk debatt, vill jag avslutningsvis säga att i hela västvärlden är man numera överens om att det är liberalism och en vilja att satsa på den enskilde och hennes önskan att jobba som är det viktiga. Jag vet på rak arm inte något annat socialdemokratiskt parti i västvärlden mer än labourpartiet i England, mer eller mindre stätt i vild upplösning, som driver den socialdemokratiska politiken om höjda skatter och höjda bidrag. T. o. m. i Lars Werners broderland hörde vi att den nye partisekreteraren ansåg att det var orimligt med alla centralt fattade beslut. Därför, Olof Palme, står vi fast vid vår önskan: Försök ge den enskilde mer av det svängrum som hon förtjänar.

Anf. 57 THORBJÖRN FÄLLDIN (c) replik:

Fru talman! Får jag än en gång bara kort konstatera att när arbetslösheten sjönk från 176 000 i september till 127 000 i oktober, den månad då den socialdemokratiska regeringen tillträdde, berodde det på de beslut som mittenregeringen tog i augusti att ställa ytterligare pengar till arbetsmarknadsverkets förfogande.

Är det någon som har blivit avklädd av Lars Werner, är det faktiskt socialdemokraterna och statsministern. Olof Palme säger att det är ett grundläggande intresse – jag minns inte den exakta formuleringen – att vpk inte röstar nej till höjd moms tillsammans med de andra oppositionspartierna. Det är, fru talman och ärade kammarledamöter, ett oerhört avslöjande besked. Regeringschefen kan alltså inte acceptera att det här i kammaren faktiskt finns en majoritet mot regeringens förslag att höja momsens. Skyll inte, Olof Palme, den här diskussionen om omröstningsförfarandet på andra efter den bekännelse som statsministern, avsiktligt eller oavsiktligt, gjorde alldeles nyss!

Behöver vi uppriktigt sagt, ärade kammarledamöter, över huvud taget föra den här diskussionen? Enligt den erfarenhet som vi som har tillhört Sveriges riksdag några år har är frågan oerhört enkel att lösa utan att det skapar några bekymmer för talman, spresidiet eller någon annan: Låt kammaren rösta ja eller nej till frågan om att höja momsens enligt regeringens förslag! Det är så vi har röstat under de sista åren. När vi tidigare har höjt eller sänkt momsens, inte har det beslutet varit följt till en massa andra beslut i någon som helst formell mening. Att det har kunnat finnas ett politiskt intresse av

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

att man inte sätter sig i den situationen att man ökar utgifterna utan att ha inkomster för att betala dem är en helt annan sak. Man får försöka se till att man skapar majoritet för sina förslag. Men krångla inte till voteringsförfarandet!

Låt oss ena oss om att vi, för att slippa varje diskussion i kammaren och ute i landet om att det pågår något fiffel med omröstningen i Sveriges riksdag, låter riksdagen utan varje bindning rösta ja eller nej till regeringens förslag om att höja moms!

Anf. 58 OLA ULLSTEN (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle i och för sig kunna nöja mig med att instämma i vad före statsministern sade. Men låt mig ändå tillägga ett par saker.

Studiecirklar är som bekant till för att höja kunskapsnivån hos dem som deltar i verksamheten. Det är också därför som riksdagen har föreskrivit att studiecirkelverksamheten, för att bli statsbidragsberättigade, skall omfatta ett visst antal timmar. Jag har en känsla av att det fattas några timmar i den studiecirkelverksamhet som har pågått mellan Olof Palme och Lars Werner. I varje fall tycks det fortfarande vara så, att Olof Palme inte vill acceptera att en majoritet är en majoritet. Inte heller tycks han vilja acceptera att om majoriteten tycker en viss sak i en viktig eller en oviktig fråga, så måste det få komma till uttryck i riksdagens beslut. Konstigare än så är det inte. Vi behöver inte laborera med elimineringsmetoder, seriemetoder eller något annat invecklat. Vi behöver bara hålla oss till sunt förnuft och för den delen också till politisk anständighet. Visst är det något betänkligt – Olof Palme var själv inne på det – i att det är till kommunisterna vi måste lita för att få följande enkla faktum återspeglat i beslutet senare i dag eller i morgon, nämligen att om en majoritet i riksdagen är emot en momshöjning, så skall det inte heller fattas beslut om någon sådan.

Jag har för andra gången i dag anledning att hålla med Lars Werner när han säger: Skyll inte på oss, Olof Palme, om era vallöften inte går att infria! Det är möjligt att det ur socialdemokraternas synpunkt är så i voteringsmekanisk mening. Men det kan rimligen inte vara vpk:s fel att socialdemokraterna för en politik som nu på upploppet visar sig inte hålla ihop.

Vi har i Sverige – det har upprepats till leda – ett budgetunderskott på 90 miljarder kr. Vi har dessutom världens högsta skattetryck. Att i det läget föreslå att skattetrycket skall höjas ytterligare, inte därför att delar av budgetunderskottet skall bantas bort utan därför att man skall lägga ännu fler utgifter till dem som vi har och som redan är för många, det är oklok politik, alldeles oberoende av vilka andra motiv som kan finnas för de sociala förbättringar som socialdemokraterna vill finansiera med en höjd moms.

Det är inte så att vi i folkpartiet skulle känna oss särskilt glada över att införa karensdagar. Inte heller känner vi oss lyckliga över att inte kunna förbättra arbetslöshetsförsäkringen. Vi älskar inte att klämma åt kommunerna och tycker inte att det kändes särskilt lätt att tumma på pensionernas värdesäkring. Men vi vet att alternativet är ännu värre just för de grupper som det gäller. Alternativet med en ekonomi i obalans innebär nämligen att

alla drabbas okontrollerat utan att vi kan styra resurserna till de människor som bäst behöver dem. Det är med denna låt-gå-politik av socialdemokratisk modell som vi till sist kan hamna i det som med rätta skulle kunna kallas för social nedrustning.

Det är uppenbart – och här håller jag med Ulf Adelson – att av vad som här har sagts måste ha framgått att de fyra s. k. heliga eller prioriterade löftena faktiskt var de minst prioriterade. Allting annat kan man ju föreslå utan att tala om hur det skall betalas. Men för att just dessa fyra löften – däribland borttagande av karensdagarna – skall infrias, ställer man upp särskilda villkor. Med detta tycker jag att den socialdemokratiska löftespolitiken är så avklädd som den över huvud taget kan bli.

Så var det alltså också med dessa de allra heligaste av löften: Bort gå de, sakta skrida de, ett efter ett till skuggornas värld. Måtte hela regeringen snart följa samma väg!

Anf. 59 LARS WERNER (vpk) replik:

Fru talman! I den här senaste omgången med dess anda av välvillighet från borgerligt håll har jag tyvärr ingenting – Ulf Adelson och Ola Ullsten – att kvittera med eller bjuda på. Sanningen är ju den att ni vill ha karensdagar, att ni inte vill att pensionärerna skall ha värdesäkrade pensioner, att ni vill att de arbetslösa skall klämmas åt – det var ju det ni genomförde, och det är det ni slår vakt om fortfarande. Det nya i sammanhanget är väl snarare att ni den här gången tänker rösta emot momsens – det är litet ovanligt.

Sedan än en gång till själva procedurordningen! Vad vi gör är att vi avstår från att delta i voteringen om procedurordningen, som en del så finurligt räknat ut här. Vidare låter vi de majoriteter som finns kammaren komma till uttryck. Än en gång: Vad finns det för majoriteter? Jo, det finns majoritet för att de fyra vallöftena till de sjuka, till pensionärerna, till de arbetslösa och till barnfamiljerna skall genomföras. Det finns en majoritet för att de skall finansieras. Det finns en majoritet mot en allmän höjning av matmomsens. Och det borde finnas en majoritet för att vallöftena skall betalas av dem som har den bästa bärkraften. En höjning av matmomsens fyller inte det kravet enligt vårt partis mening.

Olof Palmes senaste besked var intressant. Det är intressant att det finns intresse för en differentierad moms. Det är möjligt att vi räknat fel – åt rätt håll, så att säga – när det gäller subventionerna. Olof Palme säger att dessa kostar bara 800 milj. kr. på ett helt år, medan vi har sagt 1 miljard. Det är emellertid ingen svårighet för oss att backa på de 200 miljonerna.

Det är möjligt att man skall fortsätta studiecirkeln, kanske till dess att den blir statsbidragsberättigad. Förut krävde det tio sammanträden och fem deltagare. Jag vet inte om det är det som är lösningen.

Anf. 60 Statsministern OLOF PALME:

Fru talman! Ola Ullsten hade den goda smaken att önska regeringen fysisk död. Jag tycker inte att det är sådant vi skall ägna oss åt i den politiska debatten. Om folkpartiet försvinner, vilket det tycks vara på väg att göra, så

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

hoppas jag att dess tidigare medlemmar kommer att få leva och behålla hälsan, om än i andra partier.

Till Thorbjörn Fälldin vill jag säga följande. Ni försökte åstadkomma en voteringsordning som kammarens kansli klart utredde står i konflikt med riksdagsordningen. Det har ingenting att göra med om man är för eller emot momsens. Det har att göra med att manipulera de regler som gäller för kammarens arbete. Så länge ni trodde er behöva det, var ni alla tre – folkpartiet, centern och moderaterna – helt överens om att försöka med manipulationen. Det är först sedan kommunisterna sagt att de för sin del inte är villiga att medverka i detta som ni viker undan. Det är i sig ett intressant besked.

Det har konstaterats att i kammaren föreligger en majoritet för ett infriande av de fyra vallöftena. Över detta ondgör sig de borgerliga partierna. Deras smekningar av vpk har ju det syftet att det skall bli så, som de hoppas, att vanliga löntagare skall få karensdagar, att en arbetslös ingenjör skall få mindre än 5 % av sin lön, att pensionärerna skall tappa sin värdesäkring, att barnomsorgen i de kommuner som har gjort insatser för den skall undergrävas. Det är vad de vill. Och de vill naturligtvis mycket mera. I hela valrörelsen drev de sina besparingsförslag, som skulle innebära 12 miljarder ytterligare i nedskärningar för pensionärer och barnfamiljer. Dem vågar de inte plocka fram i dagens debatt, men de finns där naturligtvis. Den dag då statskassan undergrävs genom att man inte får någon höjd moms får man ökat stöd för de kraven – det är så de tänker.

Ulf Adelsohn är väldigt argsint. I början av debatten trumpetade han för den som ville höra på att nu var det klart att det blir en regeringskris, regeringen avgår. Nu när debatten har pågått en stund trumpetar han med samma förvissning att regeringen naturligtvis sitter kvar. Han har inte upptäckt att han faktiskt i dagens debatt är statist. Han vill ju alltid, i alla lägen, att regeringen skall avgå, eller hur? Jag behöver inte ge honom några besked. Han får stå och vara nyfiken.

Det är Lars Werner som är i trapetsen denna dag. Jag tyckte ju att jag vidgade kretsen i studiecirkeln, och jag konstaterade: Är det det ni menar, är det matmomsen som så att säga är er hjärtefråga – det var det Lars Werner sade – så är det en fråga om 600 miljoner som skiljer. Delar därav kan vi resonera om, och det har vi gjort, förutsatt att det blir en finansiering. Då får ni överväga vad ni kan uppnå och om ni vill riskera de här landvinningarna.

Varför driver vi då den här frågan om finansieringen? De borgerliga säger väldigt litet ansvarsfullt att det spelar väl ingen roll, pengarna kan man inte öronmärka. Jag minns förhandlingar med Gunnar Hedlund där det togs fram skatter på varje läskedrycksflaska för att intill sista öret betala ökningen av försvarsutgifterna; det var väl 1958. Då var pengarna öronmärkta av bl. a. pedagogiska skäl. Man var nödsakad till det.

Vårt läge är ju detta. Vi har talat så mycket om statsskulden i dag. Jag har inte klagat över den, men jag konstaterar att när vi avtågade från regeringsmakten 1976 hade vi ett budgetunderskott på 3,7 miljarder, men

när vi kom tillbaka var det uppe i 90 miljarder. Det är måttet på de borgerligas vanskötsel av ekonomin, framför allt av statsfinanserna. Varje år lade vi fram ett starkare budgetförslag än ni, trots att vi befann oss i opposition. Det är så typiskt att ni även nu, när ni första gången är lösa och lediga, kommer med ett samlat förslag som skulle innebära en ytterligare försvagning av budgeten med en eller två miljarder. Ni är tillbaka med överbuden. Då måste vi skaffa täckning för att kunna skydda de svaga grupperna i samhället och klara sysselsättningen. Det är för oss det väsentliga.

I vartenda valtal sade jag – och den pedagogiken var nödvändig – att vi har dessa fyra löften, och dem skall vi klara med en ökning av mervärdesskatten och en mindre höjning av arbetsgivaravgiften. Det är detta förslag som vi lägger fram. Vi måste skapa svängrum för svensk ekonomi, precis som jag sade i valrörelsen, men ni borgerliga tror – och det är den stora borgerliga illusionen – att man kan göra detta genom att hårt dra åt svängremmen för pensionärer med låga inkomster, för dem som råkar bli sjuka eller arbetslösa, för dem som har låga löneinkomster och för barnfamiljerna. Samtidigt som ni säger att man måste dra åt svängremmen vill ni ge till dem som är välbeställda och har alla typer av subventioner. Det är denna politik som vi motsätter oss: Vi vill skapa svängrum för ekonomins utveckling. Därför måste vi öka det produktiva sparandet, och alla måste göra uppoffringar och inskränka sin konsumtion. Men genom våra fyra vallöften ser vi till att de gamlas, sjukas, arbetslösas och barnfamiljernas välfärd skyddas.

Därför är det stora ting som står på spel. Det liberalistiska synsätt som herr Adelson talar om har misslyckats i land efter land. Att kunna förena en politik för social trygghet med en politik som innebär en beslutsam satsning för att nå ekonomisk styrka – det är i grunden vad dagens debatt gäller. Därför måste regeringen stå fast i huvudfrågorna.

Förste vice talmannen anmälde att Thorbjörn Fälldin, Ulf Adelson, Ola Ullsten och Lars Werner anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 61 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Det är måttligt stimulerande att höra till evakueringstalarna. Det får väl bli litet grand av repetitionsövning av vad som sagts sedan nu de stora elefanterna har dansat färdigt. Dock bör det först sägas att det brukar höra till god ton att inte vara så polemisk som statsministern var i sitt slutanförande, när övriga talare inte längre har replikrätt. Det finns ju andra socialdemokratiska talare som kan gå i svaromål när vi nu tar upp saken på nytt – och den sak som skall tas upp gäller naturligtvis att de fyra vallöftena ställer till många svårigheter när de skall tvingas igenom av socialdemokraterna här i kammaren. Främst beror det naturligtvis på att förslagen är tveksamma i sak. De innebär ju att skatteskruben dras åt ytterligare, att inflationen fördubblas och att budgetunderskottet stiger. Men de har också visat sig vara förenade med många formella problem i riksdagen, inkl.

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

behandlingen i utskotten. Anledning är förstas socialdemokraternas underliga idé att villkora förslagen med höjd moms. Det har ställt till svårigheter i utskotten. I socialutskottet har vi haft att behandla frågan om höjda barnbidrag och flerbarnstillägg och frågan om statsbidrag till barnomsorgen. Det borde egentligen ha varit en ganska enkel behandling.

För förslaget om höjda barnbidrag finns det en massiv majoritet i utskottet och här i kammaren. Såväl centern som folkpartiet biträder regeringsförslaget om en höjning av barnbidrag och av flerbarnstillägg. Men detta enkla och raka bifall till regeringsförslaget vill inte socialdemokraterna veta av. Utan höjd moms inga höjda barnbidrag – det är socialdemokraternas linje.

Det naturliga hade förstas varit att först ta ställning till om barnbidragen borde höjas och sedan hur denna höjning bör betalas. I den första frågan skulle då majoriteten vara betryggande. I den senare skulle riksdagen ha att välja mellan ett skattehöjningsalternativ från socialdemokraterna och ett besparingsalternativ från folkpartiet och centern.

Nu väljer alltså socialdemokraterna att bunta ihop frågorna. Det har som sagt lett till en del formellt trassel. Det är dock ett obetydligt problem jämfört med det sakliga. Vad socialdemokraterna säger är nämligen att de inte ser några skäl för en höjning av barnbidragen om inte momsen höjs. Samtidigt säger man att barnbidragen måste höjas därför att momsen höjs. Men det är ju ett cirkelresonemang. Momsen skall höjas därför att barnbidragen höjs, och barnbidragen skall höjas därför att momsen höjs. Den logiska slutsatsen av det resonemanget vore ju att strunta i bägge delarna, och den slutsatsen drar moderaterna. Kan det då vara ett riktigt resultat av detta resonemang? Det menar jag att det inte är, för det är inte den höjda momsen som motiverar höjda barnbidrag. Det finns mycket goda skäl att höja barnbidragen ändå. En höjd moms skulle lägga sten på börda för barnfamiljerna. Men även utan denna sten behöver bördan lättas.

Barnbidragen höjdes senast den 1 oktober 1980, då med 200 kr. till 3 000 kr. per barn och år. Därtill kommer från den 1 januari i år flerbarnstillägget om 750 kr. extra för tredje barnet och 1 500 för fjärde och följande barn.

Under de nio kvartal som gått sedan det allmänna barnbidraget senast höjdes, har priserna stigit med över 20 %. Under 1983 kommer inflationen att fördubblas jämfört med vad som hade blivit fallet om den förra regeringens politik fått en fortsättning. Det finns alltså mycket goda skäl att höja barnbidragen för att till någon del kompensera barnfamiljerna för det inträffade och de förväntade prisstegringarna. Men det tycker inte socialdemokraterna, och det tycker inte moderaterna. Socialdemokraterna är med om det bara om man får lägga på barnfamiljerna ytterligare 2 % prishöjning. Det är ett väldigt konstigt resonemang.

Så kan man bara resonera om man tar lätt på barnfamiljernas problem. Om man däremot säger sig att särskilt flerbarnsfamiljerna har det nu så kärt och besvärligt att de måste få ekonomisk hjälp, då försöker man göra en omfördelning mellan grupperna i samhället. De som har det svårast måste få ett handtag, medan de som har en bättre ekonomi får bära något mer av den nödvändiga anpassningen till våra ekonomiska resurser. Det är vad vi gör,

när vi föreslår sparande av andra offentliga utgifter för att få utrymme för hjälp till barnfamiljerna.

Jag tycker att socialdemokraternas sätt att villkora höjda barnbidrag med höjd moms är ett av flera exempel på att de inte har en genomtänkt fördelningspolitik. Trots att det är flerbarnsfamiljerna som drabbas hårdast av prishöjningarna och reallönesänkningarna, är socialdemokraterna inte beredda att ge dem ett endaste litet handtag, om man inte samtidigt får lägga på dem en extra skattebörda – en skattehöjning som kanske inte betyder så mycket för vissa inkomsttagare utan barn men som kan bli direkt förödande för barnfamiljerna. Jag skulle därför vilja fråga de socialdemokratiska företrädarna i utskottet och gärna socialministern hur ni kan stå till svars med en sådan ordning. Kan ni verkligen gå ut till barnfamiljerna och säga att får vi inte klå er på ytterligare 2 % moms, får ni inga höjda barnbidrag? En inflation nästa år på kanske 12 % får ni klara utan någon kassaförstärkning. Bara om vi får öka den till 14 % med hjälp av en momshöjning får ni kompensation! Vad är det för slags resonemang? Och vad är det för slags fördelningspolitik? Den kan då inte kallas logisk och definitivt inte rättfärdig.

Summa vidunderliga resonemang för socialdemokraterna också beträffande flerbarnstillägget. Det är bra att socialdemokraterna nu är för detta extra tillägg för flerbarnsföräldrar. Vi vet att det är de familjerna som har det kämpigast. Från att ha varit emot det förslaget från förra regeringen är man nu för det. Heder åt den som kommer på bättre tankar!

Det finns emellertid en liten oroande antydning om att det kan vara fråga om en omvändelse under galgen. Regeringen meddelar nämligen att stödet skall ses över. Det har i utskottet lett till att samtliga partier lagt synpunkter på vad denna översyn av samhällets stöd till barnfamiljerna skall gå ut på. Gemensamt för de åsikter som då kommer fram är att man bör ta ett samlat grepp. Såväl skattepolitiken som livsmedelssubventioner, bostadsstöd och barnbidrag bör tas in i bilden. Det är också nödvändigt att se till det stöd som via skattemedel går till barnomsorgen. Behovet av utbyggd barnomsorg och ett obeskattat vårdnadsbidrag till föräldrar med små barn bör också, enligt folkpartiets mening, tas in i denna samlade genomgång av samhällets stöd till barnfamiljerna. Jag vill för vår del därutöver lägga till, att det faktum att hänsyn måste tas till den faktiska skattebelastningen inte får tas till intäkt för att frånga principen om särbeskattning.

Varje inkomsttagare bör även i fortsättningen vara ett självständigt skatteobjekt. Det är med sänkta marginalskatter och ett stopp för ett ständigt höjt skattetryck som också barnfamiljerna blir hjälpta. Det är angeläget att denna samlade översyn av stödet till barnfamiljerna, som riksdagen nu föreslås begära, sker skyndsamt. Det borde vara möjligt med hjälp av de analyser och principresonemang som familjeekonomiska kommittén, enligt de uppgifter som utskottet fått, inom kort kommer att lägga fram.

Utskottet har också haft att behandla regeringens förslag till statsbidrag för den kommunala barnomsorgen. Det är egentligen en ganska trist historia. Riksdagen beslöt ju förra året att radikalt ändra statsbidraget till barnom-

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

sorgen. Beslutet innebar att reglerna blev mycket enklare och gav större frihet åt kommunerna. I sin iver att säga nej till allt vad den förra regeringen företog sig motsatte sig emellertid socialdemokraterna det förslaget. Resultatet ser vi nu. Trots att alla inser att det gamla statsbidragssystemet är krångligt och otympligt, vill nu socialdemokraterna ändå återgå till det. Det kan inte göra någon människa glad. Om det var regeringens avsikt att öka bidragen till kommunerna – f. ö. samtidigt som man i överläggningar vill få kommunerna att hålla igen – så hade detta låtit sig göra genom att höja bidragsprocenten av kommunernas bruttokostnader för verksamheten. Om nu socialdemokraternas förslag blir riksdagens beslut, är det bara att hoppas att regeringen snarast kommer tillbaka med ett nytt förslag till statsbidrag för barnomsorgen. Jag tror att när socialdemokraterna, nu i ansvarig ställning, granskar den förra regeringens förslag, skall de finna att det var en god lösning.

I viss mening kan socialdemokraterna sägas redan ha kommit till den slutsatsen. Om man nämligen inte får igenom momshöjningen vill man behålla det statsbidragssystem man gick emot i våras. Detsamma gäller karensdagarna. Alla sociala skäl för slopandet av karensdagarna, som socialdemokraterna lagt sådan vikt vid, är som bortblästa om inte momsens höjs. Det var tydligen mest munväder. Bara om momsens höjs är det oacceptabelt med karensdagar. Om momsens inte höjs, kan de väl försvaras – det är numera socialdemokraternas åsikt.

Så snurrig är den nya regeringens politik, herr socialminister. Man har på punkt efter punkt en politik för nationen om momsens är runt 20 % och en helt annan om momsens är 22 %. Vad som händer vid en 24-procentig moms vet ingen. Klart är att det är momsensnivån som har blivit den socialdemokratiska regeringens ideologiska rättesnöre.

Precis som socialdemokraterna har en politik före valdagen och en annan efter, har man ett slags politik för varje nivå av momsens. Vilket försvar man än vill anföra för denna hållningslöshet, inte ökar den respekten för regeringen och regeringspartiet.

Detta kan dess värre också ytterligare fräta på allmänhetens förtroende för politiker och för politiskt arbete över lag. Det är en allvarlig utveckling i en demokrati.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer i socialutskottets betänkande nr 12 som bär mitt namn och i övrigt till utskottets hemställan. Jag yrkar samtidigt bifall till de reservationer i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 13 som följer upp folkpartiets partimotion i de där berörda delarna.

Anf. 62 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i de synpunkter som Ingemar Eliasson hade beträffande det sätt på vilket statsministern utnyttjade sin sista replik. Jag tycker det är oanständigt av statsministern att i denna talarstol göra sådana uttalanden i ett läge när motdebattörerna inte har möjlighet att gå in i replik.

Vi skall nu diskutera barnfamiljernas situation, som är föremål för behandling i socialutskottets betänkande nr 12 med anledning av bl. a. den s. k. löftespropositionen som regeringen förelagt riksdagen. I propositionen och i betänkandet framgår att just barnfamiljerna – och framför allt flerbarnsfamiljerna – har svårt att klara sin situation i ett läge där reallönerna sjunker och priserna och inflationen stiger. Detta är i och för sig inget nytt konstaterande, utan det har redovisats tidigare. Socialdemokraterna har inte minst under valrörelsen påtalat det här förhållandet, och det hette då på deras valaffischer: "Barnfamiljernas ekonomi skall värnas".

Det intressanta och kusliga i den politik som socialdemokraterna nu driver är att just de problem som vi tidigare påtalade kommer att förstärkas. Genom devalveringen och regeringens kraftiga inflationsstimulans försämras nämligen barnfamiljernas situation mycket påtagligt. Det samlade politiska paketet kommer att innebära påfrestningar för barnfamiljerna i en omfattning som vi tidigare inte varit med om under en begränsad tid. Jag skulle vilja fråga socialdemokraternas företrädare i socialutskottet, och för den del också socialministern om han hade funnits på sin plats här i kammaren: Hur känns det efter den valrörelse som man har gått igenom att stå här i dag och försvara den politik som i realiteten blev resultatet av den valrörelsen?

Socialdemokraterna har gått ut med fyra vallöften, och dessa löftens genomförande skall tydligen uppfylla all rättfärdighet. Men det sätt på vilket man bereder mark för genomförandet av vallöftena, genom devalvering, skattehöjningar och urholkning av inflationsskyddet i skatteskalen, förskräcker. Socialdemokraterna försöker föra fram just vallöftena som de tungt vägande frågorna, samtidigt som de helst förtiger de oerhört negativa effekter som regeringspolitiken i sin helhet innebär. Devalveringen har blivit den rekyleffekt som väljarna fått känna av genom den socialdemokratiska segern. Till detta kommer momshöjningen och övriga skattehöjningar – inte minst de kommunala skattehöjningar som momshöjningen och devalveringen leder till.

Vi moderater säger nej till momshöjningen, och som en följd av detta har vi också sagt nej till den generella höjningen av barnbidraget. Det finns här en klart given koppling. Jag vill säga med anledning av Ingemar Eliassons uttalande att den kopplingen är klar. Om man inte hade föreslagit momshöjning, hade givetvis inte behovet av barnbidragshöjningen aktualiserats, eftersom det i propositionen och i andra handlingar står att barnbidragshöjningen föranleds av bl. a. momshöjningen. Trots den föreslagna höjningen av barnbidraget och flerbarnstillägget minskar den socialdemokratiska inflations- och skattehöjjarpolitiken köpkraften för vanliga barnfamiljer med åtskilliga tusenlappar. Köpkraftsförluster på mellan 4 000 upp till 7 000 kr. kommer att höra till vanligheten för vissa familjer.

Vad gäller flerbarnstillägget är det positivt att socialdemokraterna, trots sitt tidigare motstånd, nu vunnit insikt om att denna metod att stödja flerbarnsfamiljerna är bra och nödvändig. Vi moderater har länge förordat denna tanke. Flerbarnsfamiljerna är i störst behov av stöd. Det har också

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

visat sig att ju flera barn en familj har, desto svårare är det för båda makarna att förvärvsarbета. Att socialdemokraterna nu bytt fot i fråga om flerbarnstillägget är bra. När riksdagen med anledning av ett borgerligt regeringsförslag beslutade att införa flerbarnstillägget var socialdemokraterna, som tidigare vid flera tillfällen i dag har sagts, motståndare till detta.

Nu har socialdemokraterna ställt upp bakom tanken att i första hand prioritera flerbarnsfamiljernas behov. Jag har tidigare i höst här i kammaren fått socialministerns ord på detta. Det faktum att kommunisterna är negativa är någonting som vi får leva med. Beträffande finansieringen av flerbarnstillägget finns till utskottsbetänkandet fogat en moderat reservation. Jag återkommer till detta i slutet av mitt anförande.

Socialutskottet har i sitt betänkande tagit upp barnfamiljernas totala situation, och det har också resulterat i ett förslag om tillkännagivande till regeringen om behovet av en samlad översyn av familjepolitiken. Det är bra att ett sådant tillkännagivande kommer till stånd. Från moderat sida har vi under mycket lång tid påtalat avsaknaden av en helhetssyn, och vi har då sagt att skattesituationen här måste tas med vid en sådan helhetsbedömning.

Vi har i dag ett skattesystem som missgynnar barnfamiljerna. Det är orättvist. Orättvisan förstärks ju flera barn familjen har. Än värre blir det om familjen skall leva på en enda inkomst. Skattesystemet tar hänsyn enbart till hur många som förtjänar familjeinkomsten, men inte till hur många som skall leva på den. Detta innebär att en familj som enbart har en inkomst, en förvärvsarbetande förälder, kraftigt missgynnas skattemässigt.

Vi har i den reservation som är fogad till socialutskottets betänkande pekat på ett par exempel som visar just hur snett skattesystemet slår. Jag skulle kunna visa på ytterligare exempel, men jag skall inte förlänga kammardebatten med detta.

I den helhetsbedömning som utskottet förordar måste givetvis frågan om skattebördans anpassning till verkligheten aktualiseras. Vi kan inte, fru talman, fortsätta att lägga nya bitar på det skattepolitiska lapptäcke som redan blivit så tungt att det är på väg att kväva den som ligger – för att inte säga dignar – under lapptäcket. Detta drabbar då i första hand de som har sämst möjlighet att värja sig, och det är i detta fall barnfamiljerna.

Jag skulle på den här punkten vilja fråga socialdemokraternas företrädare i socialutskottet: Varför är man inte också från socialdemokratiskt håll beredd att verkligen erkänna detta problem? Och jag skulle ha velat ställa samma fråga till den socialminister som inte finns i kammaren när vi nu debatterar socialutskottets frågor.

Det är glädjande att mittenpartierna nu i sina reservationer också berör problemet med skatten i relation till familjen och familjernas situation. Så sent som i våras blev en moderat begäran om utredning på den här punkten nedröstad av kammaren. Och jag tycker det är positivt att nu också mittenpartierna anser att denna fråga måste tas upp till bedömning.

Jag vill understryka att valfriheten måste vara basen i familjepolitiken. Det är inte samhället eller politikerna som vet bäst vad som är bra för familjen eller för barnen. Det är föräldrarna och familjerna själva som skall avgöra

detta. Det får enligt moderat uppfattning inte heller vara så att familjernas valfrihet enbart betonas eller accepteras verbalt och teoretiskt, samtidigt som samhället genom olika skatter – eller styrande stödåtgärder – i realiteten omöjliggör familjernas valfrihet.

Vid sidan av skattesystemet måste frågor om barnbidrag, bostadsstöd och vårdnadsersättning tas upp till behandling vid en samlad översyn vad gäller familjepolitiken. Vi moderater förordar en obeskattad vårdnadsersättning, och den skall till att börja med utgå till alla mindre barn.

Familjens suveränitet måste stärkas. Det är ett lika värdefullt och samhällsnyttigt arbete att vårda sina egna barn som att vårda andras. Valfriheten i barnomsorgen är en social rättighet för barnfamiljerna. Men jag skall, fru talman, inte gå in ytterligare på denna fråga, eftersom Ann-Cathrine Haglund senare kommer att ta upp den.

Den moderata familjepolitiken går ut på att öka valfriheten och ge större rättvisa åt barnfamiljerna. I dessa sammanhang är utfallet av den totala ekonomiska politiken oerhört viktigt. Den socialistiska regeringens samlade åtgärder får mycket negativa verkningar för barnfamiljerna. Genom devalvering, momshöjning och övriga skattehöjningar begränsas familjernas ekonomiska förutsättningar. Och detta skall nu kompenseras genom vissa bidragshöjningar. Ledstjärnan är tydligen den gamla socialistiska, att först ta ifrån medborgarna så stor del av de egna resurserna att de blir beroende av politikernas välvilja. Vi i moderata samlingspartiet har inget till övers för en sådan politik.

Fru talman! Jag vill utifrån det anförda yrka bifall till reservation 1 i socialutskottets betänkande 12 under förutsättning av riksdagens bifall till reservation 1 i skatteutskottets betänkande 14. Skulle riksdagen besluta om en momshöjning kommer vi moderater inte att delta i eventuella voteringar som berör frågan om barnbidragshöjning i övrigt. Vi deltar inte i de besluten, eftersom vi anser att det är en felaktig politik att först ta ifrån barnfamiljerna tillgångar och sedan i någon mån kompensera dem. Vi kommer i stället att i samband med allmänna motionstiden redovisa vår helhetssyn på familjepolitiken.

Vidare yrkar jag bifall till reservation 6 i socialutskottets betänkande 12 – detta under förutsättning av bifall till reservation 1 i samma betänkande.

Därutöver, fru talman, yrkar jag under alla förutsättningar bifall till reservation 9 i socialutskottets betänkande.

Anf. 63 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Fru talman! Göte Jonsson tycker inte att det finns skäl för en höjning av det allmänna barnbidraget om inte momsen höjs. På den punkten har vi en annan mening. Vi inser nu att inflationstakten under 1983 till följd av den socialdemokratiska politiken kommer att bli så hög, att det enbart av det skälet finns anledning att höja det allmänna barnbidraget. Jag tror att det hade funnits skäl till det även med den lägre inflationstakt som hade blivit en följd av mittenregeringens politik, och jag tror mig kunna säga att ett förslag om ett höjt barnbidrag hade funnits med i en budgetproposition från

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

mittenregeringen, om den hade fått fortsätta under innevarande period.

Om man hänger upp höjningen av det allmänna barnbidraget på momshöjningen, då finns det ju egentligen heller inte skäl att höja flerbarnstillägget. Men både moderaterna och vi anser att det finns skäl att höja det. Därför är jag litet förvånad över att det just är frågan om momshöjning eller ej som för moderaternas vidkommande villkorar höjningen av det allmänna barnbidraget.

Det finns skäl att ge både familjer med få barn och familjer med många barn ett handtag i form av ett extra ekonomiskt stöd under de svåra tider som nu stundar. Vi vill ha en rejält tilltagen höjning för familjer med många barn, men också en viss höjning för övriga barnfamiljer. Det hade varit bra om vi också på den punkten kunnat uppnå enighet på den icke-socialistiska sidan.

Anf. 64 GÖTE JONSSON (m) replik:

Fru talman! Jag sade inte att det inte i och för sig fanns skäl att höja det generella barnbidraget, utan jag sade att frågan i det här läget inte skulle ha aktualiserats om inte momshöjningen hade gjort det. I propositionen liksom i utskottsbetänkandet finns nämligen en given koppling mellan dessa båda storheter.

Dessutom är det så, Ingemar Eliasson, att om man föreslår höjningar, då skall man också klart redovisa en medelsanvisning. Vi måste också i det här sammanhanget ta hänsyn till relationen mellan budgetunderskott och nya, specialdestinerade bidrag i olika former. Jag tror att Ingemar Eliasson och jag är överens om att det viktigaste för barnfamiljerna är att vi håller tillbaka budgetunderskott och inflation i stället för att, som den nuvarande regeringen gör, elda under just den brasan.

När det sedan gäller frågan om flerbarnstillägget vet Ingemar Eliasson att ett gammalt moderat krav har gällt just detta. Vi har varit eniga på den borgerliga kanten om behovet av flerbarnstillägg. Det beror helt enkelt på att just familjer med flera barn drabbas speciellt hårt i tider med inflation och kostnadsökningar. Deras möjligheter att kompensera sig är mindre än alla andras. I det fallet finns inte samma givna koppling till momsfrågan som när det gäller höjningen av det generella barnbidraget. Det är en divergens i dessa båda krav.

Oftast är det dessutom så att man i en familj med många barn som regel bara har en förvärvsinkomst. Mot just dessa familjegrupper slår vårt orimliga skattesystem allra hårdast. Det är ytterligare en motivering till att vi bör höja flerbarnstillägget, även om vi skulle slippa ifrån den olyckliga momshöjningen.

Anf. 65 RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Jag har för avsikt att beröra de områden i socialutskottets betänkande som gäller barnbidraget, flerbarnstillägget och skattebidragen till kommunerna.

De stolta löftena under valet, på affischer och i valtal, om att barnfamil-

jerna skulle skyddas blir det inte mycket av. Det har vi fått veta i samband med behandlingen av den här frågan och likaså genom den diskussion som förts.

När det gällde barnbidraget talades det inte om att en höjning av det skulle villkoras med en momshöjning. När sedan propositionen kom hade, som det har påmint om här förut, socialdemokraterna gjort helt om, till det bättre, och föreslog i stort sett en fördubbling av flerbarnstillägget. Från centern hälsade vi det välkommet, därför att det var det krav vi gick ut med i valrörelsen. Men nu händer det intressanta att socialdemokraterna villkorar även detta med momshöjningen. Därför är det frågan om det blir någonting kvar till barnfamiljerna.

Beträffande barnbidragshöjningen har vi från centerns sida ansett att barnfamiljernas situation är sådan att det bör ske en höjning oavsett om momshöjningen blir av eller inte. Här vill jag säga till Göte Jonsson att om vi skall se det fördelningspolitiskt också så finns det all anledning att även höja barnbidraget nu, oavsett om det blir en momshöjning eller inte.

Beslutet om statsbidrag till kommunerna – jag skall ta upp den frågan nu – fattade vi 1981. Vi hade under flera år gjort en översyn av statsbidragsbestämmelserna, och det hade framgått klart och tydligt från kommunalt håll att de gällande reglerna många gånger var sådana att de fördrade och försvårade barnomsorgsutbyggnaden. Så fick vi ett förslag till nytt statsbidragssystem. Det grundades på tre viktiga hörnstenar, nämligen att all kommunal barnomsorg skulle värderas lika och ges statligt stöd, att alla barn skulle få del av en pedagogisk verksamhet och slutligen att besluten skulle kunna decentraliseras och reglerna förenklas.

Socialdemokraterna motsatte sig då den propositionen. Enligt förslaget i propositionen skulle bestämmelserna ha trätt i kraft den 1 januari 1982, men på grund av att moderaterna satte sig på tvären blev det uppskjutet så att reformen enligt beslutet nu skall träda i kraft den 1 januari 1983.

Nu vill socialdemokraterna ändra på detta. Nu säger de, enligt sitt vallöfte, att de skall återställa statsbidragen till kommunerna. Ja, i så fall, får kommunerna dyrt betala det med en höjd moms. Därtill vill inte socialdemokraterna – det deklarerades när vi tog beslutet – ha statsbidrag till deltidsförskolan och man vill inte ha statsbidrag till den öppna förskolan, som vi tycker är väldigt viktig, inte minst ur pedagogisk synpunkt. Jag måste ställa frågan till socialdemokraterna: Vad är anledningen till att ni är emot deltidsförskolan? Riksdagen har beslutat att kommunerna är skyldiga att ge plats i deltidsförskola till alla sexåringar. Men socialdemokraterna vill inte vara med och betala det. Det är ett mycket besynnerligt fördelningssystem ni har. Det här beslutet var välkommet för kommunerna, därför att det är en social rättvisefråga att staten stöder och uppmuntrar pedagogisk verksamhet också för barn med hemarbetande föräldrar. Genom det beslutet, som ännu gäller, får barn som bor i kommuner med låg sysselsättning och litet behov av heltidsomsorg del av det statliga stödet till kommunernas barnomsorg. Vi ansåg att detta var viktigt, och det är angeläget att se till att det skapas rättvisa mellan kommunerna i detta avseende.

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Reservation 8, som bär mitt och Ulla Tillanders namn, gäller helhetssynen på barnfamiljernas situation och just hur vi skall arbeta framöver. Jag vill också klart säga att valfriheten är en grundsten i centerns familjepolitik. Det hävdar uppfattningen att det är föräldrarna själva som skall välja vilken omsorgsform de önskar för sina barn. Men det är bara att konstatera att här går en klar principiell skiljelinje i synen på barnomsorg mellan socialdemokraterna och centern. Socialdemokraterna vill ensidigt satsa på den institutionella barnomsorgen. De vill inte erkänna att arbetet med vård av barn i hemmet har ett värde. Vi hävdar att all barnomsorg är betydelsefull, oavsett om den utförs i hemmet, i daghem, familjedaghem, fritidshem eller i någon annan av samhällets barnomsorgsformer.

Socialdemokraterna anser att det behövs en ny kommission, som skall se över de olika stödformerna när det gäller barnomsorgen och familjepolitiken i stort. Vi menar att det i dag finns så mycket material som redovisar barnfamiljernas situation att det inte behövs några stora kommissioner. Socialdemokraterna tycks ha fått något slags klockarkärlek till kommissioner. Men en sådan utredning kan innebära att man fördröjer lösningen av de här frågorna.

Vi är angelägna om att få fram ett förslag som är byggt på en helhetssyn på detta område. Om vi, så som vi har anfört i vår reservation, skall kunna möta de varierande behov som finns, krävs såväl barnbidrag, flerbarnsstöd och vårdnadsersättning som tillgång till barnomsorg. Därvid måste man se till hela försörjningsbördan och skatteförmågan, och därför är det angeläget att även det tas med i bilden.

Vi anser det således värdefullt med en samlad översyn, och det är viktigt att vi får in alla de här aspekterna.

Socialdemokraterna här i riksdagen är mycket rädda för frågan om vårdnadsersättning. De vågar inte beröra det i positiva ordalag, medan socialdemokraterna ute i landet mer och mer börjar inse de stora orättvisor som i dag finns inom barnomsorgen.

Vi återkommer med en motion under den allmänna motionstiden, där vi kommer att ta upp de här olika frågorna och ge dem en samlad belysning. Vi har under årens lopp kämpat för denna samlade syn på barnomsorgen, och det kommer vi alltjämt att göra.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 8 och 14 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 66 INGA LANTZ (vpk):

Fru talman! Den ekonomiska krisen drabbar vanliga löntagare mer och mer. Värst utsatta är barnfamiljerna.

Priserna stiger snabbare än lönerna, och det har de gjort ganska länge. Men vissa priser – matpriserna och hyrorna – stiger mer än andra.

På två år har priserna totalt stigit med 39 %. Matpriserna har stigit med 44 % och hyrorna med 41 %. Under den borgerliga sexårsperioden ökade matpriserna med 100 % och hyrorna med 85 %. Priserna – framför allt på mat – och hyrorna måste inte bara hållas nere; de måste också sänkas.

Vänsterpartiet kommunisterna har föreslagit ytterligare en halv miljard fram till den 1 juli i ökade matsubventioner. Vi har också föreslagit en differentierad moms, som skulle kunna göra maten billigare.

Vi har i vänsterpartiet kommunisterna sedan 1969 drivit kravet Bort med moms på maten. Skulle man – jag säger detta bara som ett räkneexempel – befria bara mjölken från momsens skulle det för en vanlig familj betyda en tusenlapp om året.

Maten och hyran tar i dag 75 % av barnfamiljernas inkomster. Dessa poster slår alltså mycket hårt.

Barnbidragen har man höjt under åren, men barnbidragens köpkraft har på två år urholkats med 14 %. Likaså har bostadsbidragen minskat i fasta värden. Över 200 000 hushåll har förlorat sina bostadsbidrag. De flesta av dessa hushåll är barnfamiljer.

Samtidigt har de flesta familjer drabbats av kraftigt höjda taxor och avgifter, därför att kommunernas ekonomi blivit så dålig, bl. a. på grund av minskade statsbidrag.

Vpk har under många år föreslagit att barnbidragen skall för det första värdesäkras och för det andra kraftigt höjas. Vi har föreslagit att barnbidragen inom en femårsperiod skall utgå med 25 % av basbeloppet. Det skulle betyda ett barnbidrag på 1 000 kr. mer per barn och år i dagens priser än det som nu föreslås. Men vi har i nuvarande situation accepterat regeringens förslag till höjning, även om vi tycker att den är för låg.

Vpk är däremot inte överens med socialdemokraterna om höjningen av flerbarnsstödet. Vi har principiella betänkligheter mot det tillägget och mot en ökning av det. Systemet innebär en premiering av stora familjer och kan ses som en stimulans för kvinnorna att stanna hemma i stället för att kräva sin rätt till arbete och barnomsorg.

Det skall konstateras att socialdemokraterna tidigare har varit lika starka motståndare till flerbarnstillägget som vpk är. Det socialdemokratiska partiet har här gjort en helomvändning.

Vpk föreslår att de pengar man nu vill lägga på flerbarnstillägget i stället skall läggas på det allmänna barnbidraget, så att det höjs något ytterligare.

Men det som verkligen skulle hjälpa barnfamiljerna ekonomiskt är sänkta hyror och sänkta matpriser. Vad regeringen hittills gjort är att försämra många familjers situation genom den stora devalveringen. Man försämrar den ytterligare genom en tänkt momshöjning. Barnbidragshöjningen ger 25 kr. mer i månaden åt en barnfamilj, men momshöjningen kostar samma familj 50 kr. mer i matpengar. Så blir det verkliga förhållandet. Det tycker jag är en lurendrejerikarusell.

Så till en annan viktig fråga för alla barnfamiljer – frågan om barnomsorgen och utbyggnaden av den. Vänsterpartiet kommunisterna vill förbättra stödet till barnomsorgen. Vi ser det förslag som regeringen nu har framlagt som ett första steg för att öka statsbidragen till barnomsorgen.

Den borgerliga regeringen drog in mellan 200 och 300 milj. kr. från kommunernas barnomsorg. Nu återställs det gamla statsbidragssystemet.

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Men det gamla systemet räcker inte för att trygga en bra och tillräckligt utbyggd barnomsorg. Det vet vi sedan gammalt. Kraftigt höjda statsbidrag. Kopplade till minimikrav vad gäller personaltäthet, där staten svarar för kommunernas personalkostnader är vad som behövs för att kommunerna skall våga sätta i gång utbyggnaden. På sikt bör staten ta över hela det ekonomiska ansvaret för barnomsorgen.

Det är bra att det förs överläggningar angående en ny plan för att få i gång utbyggnaden, som har bromsats upp på senare tid. Som det nu ser ut i de redovisningar som man kan få från socialstyrelsen blir den tänkta femårsplanen en tioårsplan. Femårsplanen missade sitt mål med nästan hälften. Och ändå är de 100 000 nya daghemsplatserna och de 50 000 nya fritidshemsplatserna en droppe i havet jämfört med det stora behov som finns. I dag får 20 % av förskolebarnen plats i daghem och 14 % av skolbarnen i fritidshem. Det är en generande låg siffra efter alla års debatter, inte minst i denna kammare. Vpk kommer att följa regeringens diskussioner med Kommunförbundet med den allra största uppmärksamhet.

Fru talman! Vpk vill infria de gemensamma vallöften. Men vi vill inte finansiera dem med en momshöjning. Den skatten är orättvis och fördelningsmässigt orättfärdig. Den drabbar låginkomsttagare, vanliga löntagare och barnfamiljer hårdast. Vi anvisar andra finansieringsmöjligheter.

En höjd moms drabbar inte bara enskilda människor; den drabbar också kommuner och landsting och äventyrar därmed en nödvändig kommunal och landstingskommunal expansion av vissa viktiga verksamheter. Den föreslagna momshöjningen kostar kommunerna 600 milj. kr. och landstingen 400 milj. kr. De ökade kostnaderna till följd av regeringens åtgärder och förslag överstiger t. o. m. de belopp som den kommunala sektorn berövades genom de borgerligas beslut våren 1982.

Dessutom, och det skall man inte heller glömma, kostar devalveringen kommunerna 2 miljarder kronor och landstingen 800 milj. kr. Det är alltså mycket ökade pålagor som kommunerna har drabbats av. Skall vi få i gång en verklig verksamhet inom barnomsorgen och andra nödvändiga områden måste vi se till att kommunerna får medel härför.

Med detta yrkar jag, fru talman, bifall till vpk:s reservationer vid socialutskottets betänkande nr 12.

Anf. 67 EVERT SVENSSON (s):

Fru talman! Jag begriper över huvud taget inte resonemanget om att momsen som beskattningsmedel skulle beröva än den ene, än den andre pengar. De pengar som vi tar in på momsen transfererar vi ju till samhällets medborgare. De får alltså tillbaka pengarna på det sätt som vi lovade i valrörelsen. Vi riktar således dessa pengar till vissa grupper av människor som vi anser har störst behov av dem.

Socialutskottet har haft att behandla tre frågor med anledning av proposition 1982/83:55, nämligen höjningen av det allmänna barnbidraget, förstärkningen av flerbarnstillägget och statsbidraget till barnomsorgen. Dessutom har vi haft att behandla den förra regeringens skrivelse om

innehållet i barnomsorgen. De två sistnämnda frågorna kommer Anita Persson senare att beröra. Allt som allt har detta förorsakat inte mindre än 14 reservationer med 9 olika yrkanden. Det illustrerar med önskvärd tydlighet den splittrade bilden när det gäller riksdagens inställning till familjestödets utformning.

Samtliga partier utom moderaterna vill höja barnbidraget, och samtliga partier utom vpk vill i nuvarande läge höja flerbarnstillägget. De borgerliga partierna vill inte höja det statliga bidraget till barnomsorgen. Genom att vi har en folkpartistisk ordförande i socialutskottet har förslagen därifrån utfallit litet så och så. I två fall har socialdemokraterna tvingats reservera sig. Det har alltså blivit hoppande majoriteter. Skrivningen, som f. ö. är skickligt utformad, har också tvingats anpassas till dessa olika majoritetsförhållanden.

Den stora frågan i socialutskottet liksom i socialförsäkringsutskottet, jordbruksutskottet och arbetsmarknadsutskottet gäller finansieringen. I finansutskottet finns majoritet för en totalfinansiering. Hos oss i socialutskottet finns en majoritet för att reformerna skall genomföras, trots att frågan om hur finansieringen skall ske har trasslat till det hela och föranlett reservationer och yrkanden. Eftersom vi socialdemokrater och vpk är överens om att reformerna skall totalfinansieras, men skiljer oss åt när det gäller frågan om hur det skall ske, finns det väl, fru talman, ingen annan utväg än att vi får rösta om saken.

Till de höjningar som de borgerliga partierna föreslår i fråga om barnbidrag och flerbarnstillägg anvisas visserligen pengar, men man anger dess värre inte varifrån de skall tas.

Socialministerns förslag att höja flerbarnstillägget har fått bred uppslutning i socialutskottet. Det är, som jag sade, bara vpk som har reserverat sig. Men det är ingen hemlighet – det har också sagts i kammaren – att vi socialdemokrater i socialutskottet ställer oss tveksamma till ett tillägg som inte tar hänsyn till inkomstberäkningen. Till mina opponenter vill jag säga att det inte har varit fråga om flerbarnsfamiljernas ekonomiska besvärligheter utan om den form som stödet skall få. Vi har ju tidigare talat om bostadstillägget, som är inkomstprövat.

Nu har vi emellertid låtit oss övertygas om att ett flerbarnstillägg är det enklaste sättet att snabbt få till stånd en förbättring för de barnfamiljer – därom är vi överens – som befinner sig i ett ekonomiskt mycket besvärligt läge. Orsaken till detta är enkel. Med fler barn än två blir det genast svårt att ordna så att båda föräldrarna kan arbeta utom hemmet och därmed kunna tillgodogöra sig två förvärvsinkomster. Detta är också helt avgörande för hur hög den disponibla inkomsten är i familjen.

Våra undersökningar visar också hur hög tröskeln är mellan två barn och tre barn eller ännu fler. Under en hearing i socialutskottet för något år sedan fick vi klart för oss hur människor reagerade. Med två barn gick det bra för de båda makarna att förvärvsarbeta, men med tre barn uppstod det genast stora svårigheter. Därför avstod man hellre från att skaffa sig ett tredje barn. Detta

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

Onsdagen den
15 december 1982

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

är en familje- och befolkningspolitisk fråga. Vi får väl se vad vi kan komma fram till så småningom.

Det är barnfamiljerna som är de stora förlorarna under 1970-talets senare hälft. Vem som regerade i landet under den tiden känner vi väl till. Vi kan som exempel ta en familj med två barn. Den disponibla inkomsten för en gift industriarbetare med hemmamaka minskade med 85 % under tiden 1975–1981. För en familj där båda makarna förvärvsarbetade inom industrin var minskningen endast 15 %. För ett par höginkomsttagare var minskningen 6 %. Av detta ser vi alltså vilka som är förlorarna med den politiken.

Möjligheten att förvärvsarbeta är alltid avgörande för standarden – det står alldeles klart. Familjer med tre eller flera barn har, som vi har framhållit, en mycket pressad situation – och det högt upp i inkomstklasserna. Statistiska centralbyråns undersökning från 1979 visade att inte mindre än 52 % av fyrbarnsfamiljerna hade en pressad ekonomi och att 13 % av dessa befann sig under existensminimum.

Det torde väl också vara en kvalificerad gissning att många av flerbarnsfamiljerna måste söka socialbidrag. Som bekant har de som tvingats söka socialbidrag ökat kraftigt i antal under de allra senaste åren – med ca 40 % från 1981 till 1982 och med 25 % året dessförinnan. Den borgerliga regeringens ständigt upprepade löfte om att den ekonomiska politiken inte skulle drabba de sämst ställda motbevisas brutalt av dessa fakta. Den drabbade främst de sämst ställda.

Socialutskottet är, bortsett från moderaterna, ense om följande skrivning – jag citerar här direkt ur betänkandet, eftersom jag tycker att det är viktigt att få detta till protokollet:

”Barnfamiljernas ekonomiska situation har blivit utomordentligt svår i en tid med sjunkande reallöner, stigande priser och hyror. Detta har självklart hårdast drabbat familjer med låga inkomster och flera barn. De barnfamiljer som lever på en enda förvärvsinkomst har samtidigt fått det allt svårare att förstärka familjeinkomsten på grund av bristen på arbetstillfällen och barnomsorgsplatser.”

Självfallet är inte den ekonomiska situationen helt avgörande för att barn skall växa upp i goda och harmoniska förhållanden eller för att de skall få god fostran. Ordet ”livskvalitet” rymmer många andra komponenter än ekonomiska. Regeringen har ju också tillsatt en barn- och ungdomsdelegation, som skall syssla med barns och ungdomars hela situation. Men även om människan inte lever allena av bröd, som det står i Den heliga skrift, så måste hon ändå ha bröd. Och därför har de ekonomiska och sociala frågorna stor betydelse i sammanhanget.

I utskottets betänkande heter det vidare:

”Samhällets stöd till barnfamiljerna, liksom pågående utredningar, ger en splittrad bild. Det är därför svårt att överblicka effekterna av olika stöd i form av generella och riktade bidrag, matsubventioner, föräldraförsäkring, subventioner via skattesystemet m. m.”

Vi vet att enförälderfamiljerna har det särskilt besvärligt. Om barnfamiljernas besvärliga ekonomiska situation är vi i stort sett eniga i utskottet.

Moderaterna ställer med vissa reservationer upp på dessa skrivningar. Vi har i utskottet beslutat att hemställa att riksdagen skall ge regeringen till känna vad utskottet anfört i detta avseende. Därom är vi också ense i utskottet.

Rune Gustavsson sade vid två eller tre tillfällen att vi hade begärt en kommission och att vi skulle vara särskilt förläskade i dessa kommissioner. Vi har inte begärt någon kommission. Vi har begärt en beredning av de utredningar som arbetar – en del nästan färdiga – eller "på annat sätt". Det bör alltså ske inom regeringskansliet. Jag instämmer med utskottets ordförande, Ingemar Eliasson, när han säger att det bör ske så snabbt som möjligt.

Men vad är det, fru talman, vi är oeniga om i utskottet när det gäller familjepolitiken, eftersom det finns flera reservationer på den här punkten? Vpk vill inte ha något flerbarnstillägg alls. Vi håller den frågan öppen inför den prövning som skall ske. Folkpartiet vill efter vad jag förstår slå fast att flerbarnstillägget skall bestå för evigt. Centerpartiet vill skriva fast vårdnadsbidraget. Moderaterna vill sävitt jag förstår – men det behöver man inte ha så stor fattningsförmåga för att förstå – ha en ny skatteutredning om avdragsrätt för barnen, och därmed har man gått tillbaka till tiden före 1948.

Utskottsmajoriteten säger ungefär följande:

Man kan inte bara ta hänsyn till barnantalet utan måste också föra in inkomstfrågan i bedömningen för att en utjämning skall ske. Vi kräver att olika åtgärder skall samordnas så att de samlade åtgärderna åstadkommer en ekonomisk utjämning mellan olika typer av barnfamiljer och mellan barnfamiljer å ena sidan och andra familjer i samhället å andra sidan.

Jag tror att inte minst den senare frågan är viktig i sammanhanget. Två makar utan barn, som båda förvärvsarbetar, lever på en helt annan standard än en barnfamilj där endast en förvärvsarbetar. Det räcker alltså inte att en utjämning sker mellan olika barnfamiljer, utan barnfamiljerna måste också jämföras med dem som inga barn har.

Här måste, fru talman, också en sammanvägning av generella bidrag, behovsprövade bidrag och inkomstprövade bidrag ske. Hänsyn måste givetvis tas till skattesystemet, dvs. till den skatt vederbörande betalar. Men slutresultatet av denna sammanvägning måste alltid vara en ökad jämlikhet. Fördelningspolitiken måste stå i förgrunden.

Det finns nu, som vi har nämnt, flera undersökningar som kommit långt i sitt arbete. Vi menar att resultaten nu bör samordnas så att vi senare får ett samlat familjepolitiskt förslag. Att det måste ske en omfördelning framstår som helt klart. Hur finansieringen och fördelningen mellan olika familje- och inkomstklasser skall ske måste ju också in i bilden. Detta anser vi att riksdagen bör ge regeringen till känna.

Jag yrkar med dessa ord bifall till samtliga punkter i socialutskottets hemställan i betänkande nr 12 utom punkterna 2 och 8, där jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 11.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

*Upphävande av
beslutet om
karensdagar,
m. m.*

*Meddelande om
interpellation*

6 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1982/83:12 Riksdagens revisorers förslag i anslutning till granskning av domänverket

7 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1982/83:17 Vissa frågor rörande den statliga förvaltningen. m. m.

Utrikesutskottets betänkande

1982/83:13 Ändring av EFTA-konventionen (prop 1982/83:71)

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1982/83:10 Effektivare regler för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter (prop. 1982/83:60)

8 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 14 december

1982/83:51 av *Birger Rosqvist* (s) till statsrådet *Roine Carlsson* om vissa affärer av *Uddevallavarvet*:

Uddevallavarvet har genom att offerera "bra" priser och förmånliga kreditvillkor kunnat erhålla beställningar och leverera fartyg för stora belopp. Tyvärr tycks det ha skett till ekonomiskt svaga kunder. Enligt uppgifter i fackpress tvingas nu *Uddevallavarvet* att ta tillbaka fartyg man levererat till norske tankredaren *J. P. Röed*. Det uppges att varvet ämnar bilda ett dotterbolag i *Singapore*, som skall överta fartygen. Det gäller två *OBO-carriers* och sex produkttankers. Därmed skulle ett statligt företag bli storredare för bekvämlighetsflaggade fartyg. Det är i så fall ett förhållande som strider mot allt vad som sagts i sjöfartspolitiska propositioner och riksdagsutlåtanden.

Det finns möjligheter att bevaka ägarintresset – vilket är statens – om fartygen svenskregistreras. Det torde även finnas möjligheter att operera fartygen i svensk regi. Vad ett sådant förhållande skulle betyda sysselsättningsmässigt behöver ej närmare beskrivas. Överföringen av fartygen till dotterbolag i *Singapore* kräver regeringens tillstånd. Att få fartygen under svensk flagg kräver regeringens medverkan.

Är regeringen beredd medverka till en sådan finansiell lösning av *Uddevallavarvet*s mellanhavanden med det norska rederiet *J. P. Röed* att berörda fartyg kommer under svensk flagg?

9 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 15 december

1982/83:186 av *Birger Rosqvist* (s) till utrikes- och handelsministern om utnyttjandet av u-landsstöd för finansiering av beställningar vid svenskt varv:

För medverkan till finansiering av beställning från utvecklingsland vid svensk varvsindustri finns sedan några år ett hittills outnyttjat anslag om 125 mil. kr. För byggande av mindre specialfartyg för bl. a. Moçambique har ett utnyttjande av anslaget aktualiserats av Fartygsreparationer i Kalmar och Nya Oskarshamns Varv. Något medgivande har ej erhållits. Ett statligt varv vill nu utnyttja anslaget för fartygsleverans. Enligt tidningsuppgifter gäller det norska redarintressen, som genom ett på Filippinerna registrerat bolag beställer tre fartyg vid Uddevallavarvet om anslaget får utnyttjas. Övriga handlingar för finansieringen anger hur fartygen skall utnyttjas. Fartygen avses hyras in på långtidskontrakt av Uglands norska rederi som filippinska fartyg under filippinsk flagg.

Min fråga är:

Anser utrikesministern att ett eventuellt bifall till det statliga varvets ansökan är i linje med praxis för svenskt u-landsstöd?

10 § Kammaren åtskildes kl. 17.54.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 50

Onsdagen den
15 december 1982

---

*Meddelande om
fråga*